

**Α.Τ.Ε.Ι. ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ
«ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ. ΤΟ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΩΝ ΔΗΜΩΝ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ
ΚΑΙ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ:

κ. Αλεξόπουλος Ανδρέας

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

Κυριακίδης Μιχάλης
Πολίτης Μιχάλης

Καλαμάτα, 2011

Περιεχόμενα

<i>ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ</i>	4
<i>ΕΙΣΑΓΩΓΗ</i>	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	9
<i>ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ</i>	9
1.1. Πολιτισμός και Κουλτούρα	9
1.1.1. Η έννοια πολιτισμός από την Αναγέννηση έως το Διαφωτισμό.....	9
1.1.2. Η έννοια κουλτούρα από τον Κικέρωνα έως τον Herber	10
1.2. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του civilisation.....	12
1.3. Προβλήματα ορισμού	12
1.4. Πολιτιστική Ταυτότητα	13
1.4.1. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς.....	14
1.5. Πολιτισμός και οικονομία.....	18
1.5.1. Συμβολή πολιτισμού στις εθνικές οικονομίες	18
1.5.2. Συμβολή πολιτισμού στην απασχόληση.....	19
1.6. Σύγχρονος Ελληνικός Πολιτισμός.....	21
1.7. Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτισμός	22
1.7.1. Πολιτιστική πολιτική και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ	24
<i>ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ</i>	24
2.1. Η συμβολή της Ε.Ε. στον πολιτισμό.....	24
2.1.1. Ο ρόλος των εσωτερικών πολιτικών και προγραμμάτων της Ε.Ε.....	25
2.1.2. Στόχοι της ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό.....	27
2.2. Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική.....	28
2.2.1. Γενικά.....	28
2.2.2. Στόχοι.....	29
2.2.3. Προγράμματα δράσης.....	29
2.3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πολιτισμός 2007-2013».....	32
2.4. Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες.....	35
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ	37
<i>Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ</i>	37
3.1. Ιστορία	37
3.2. Ο Πολιτισμός από την ίδρυση του κράτους έως σήμερα	38
3.2.1. Η Επτανησιακή Σχολή.....	39
3.2.2. Η Πρώτη Αθηναϊκή Σχολή	40
3.2.3. Η Επέκταση του Ελληνικού κράτους (1897-1922)	40
3.2.4. Η περίοδος του μεσοπολέμου (1923-1940).....	41
3.2.5. Η περίοδος του 2 ^{ου} Παγκοσμίου πολέμου	42
3.2.6. Η περίοδος 1950 έως σήμερα	43
3.3. Ελλάδα και Τοπική Αυτοδιοίκηση	45
3.4. Η συμβολή της Τ.Α. στον πολιτισμό	47
3.5. Φεστιβάλ	49
3.5.1. Η Χρηματοδότηση των Φεστιβάλ	50

<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV</i>	<i>52</i>
<i>ΔΗΜΟΙ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ – ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ</i>	<i>52</i>
4.1. Κερατσίνι.....	52
4.1.1. Ιστορία.....	52
4.1.2. Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά.....	55
4.1.3. Δημογραφικοί δείκτες.....	59
4.1.4. Οικογενειακή Κατάσταση.....	62
4.1.5. Εκπαιδευτικό επίπεδο.....	63
4.1.6 Οικονομικά χαρακτηριστικά.....	64
4.1.6.1. Η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας.....	66
4.1.6.2. Ο Δείκτης Ανεργίας και η εξέλιξη του.....	68
4.2. Κορυδαλλός.....	69
4.2.1. Πληθυσμιακή και Ιστορική Εξέλιξη της Περιοχής του Κορυδαλλού.....	69
4.2.2. Εξέλιξη Συνολικού Πληθυσμού.....	72
4.3. Δημογραφικοί δείκτες.....	75
4.4. Η Εξέλιξη και τα Χαρακτηριστικά του δείκτη Δραστηριότητας του Δήμου Κορυδαλλού (Ο.Ε.Π.).....	76
4.5. Ο Δείκτης Ανεργίας και η Εξέλιξη του.....	77
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ V</i>	<i>79</i>
<i>ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΗΜΩΝ</i>	<i>79</i>
<i>ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ</i>	<i>79</i>
5.1. Πολιτιστικές υποδομές και δράσεις Δήμου Κερατσινίου.....	79
5.1.1. Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης του δήμου Κερατσινίου (ΔΕΠΑΚ).....	79
5.1.2. Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού.....	81
5.1.3. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη.....	81
5.1.4. Αθλητισμός.....	81
<i>Ποδηλασία</i>	<i>84</i>
5.2. Πολιτιστικές υποδομές και δράσεις Δήμου Κορυδαλλού.....	84
5.2.1. Πνευματικό Κέντρο.....	85
5.2.2. Αθλητισμός.....	87
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI</i>	<i>89</i>
<i>ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ</i>	<i>89</i>
<i>ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ</i>	<i>89</i>
6.1. Ταυτότητα της έρευνας.....	89
6.2. Ανάλυση του ερωτηματολογίου.....	89
6.3. Συμπεράσματα της έρευνας.....	104
<i>ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII</i>	<i>106</i>
<i>ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</i>	<i>106</i>
7.1. Γενικά συμπεράσματα.....	106
7.1.1. Κερατσίνι.....	106
7.1.2. Κορυδαλλός.....	108
7.2. Προτάσεις.....	111
<i>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</i>	<i>114</i>
<i>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</i>	<i>117</i>

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΠΙΝΑΚΑ	ΣΕΛΙΔΑ
1.1	Κριτήρια πολιτιστικής κληρονομιάς	15
1.2	Αγαθά παγκόσμιας κληρονομιάς από την Ελλάδα	17
1.3	Απασχόληση στον τομέα του πολιτισμού και πολιτιστικού τουρισμού (χιλ. Εργ/νοι)	20
1.4	Σκοποί και προτεραιότητες ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής	21
4.1	Πληθυσμός & Έκταση Δήμων Ηπειρωτ. Τμ. Ν. Πειραιά	55
4.2	Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός	77
4,3	Ποσοστό ανεργίας στο Δήμο σε σχέση με την περιφέρεια και την χώρα	78

ΑΡΙΘΜΟΣ	ΤΙΤΛΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΟΣ	ΣΕΛΙΔΑ
1.1	Συμβολή του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα στις εθνικές οικονομίες	18
4.1	Μεταβολή Πραγματικού Πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου 1991-2001	57
4.2	Πραγματικός πληθυσμός Δήμου Κερατσινίου 1991-2001 σε απόλυτους αριθμούς	58
4.3	Ποσοστιαία σύνθεση πραγματικού πληθυσμού 2001 στα επίπεδα Χώρας-Αττικής-Κερατσινίου	59
4.4	Ηλικιακή και κατά φύλο Σύνθεση Πραγματικού Πληθυσμού	61
4.5-4.6	Ποσοστιαία σύνθεση πραγματικού πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου ανά κατηγορία οικογενειακής κατάστασης κατά τα έτη 1991 και 2001	62
4.7	Ποσοστιαία σύνθεση Πραγματικού πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου ανά εκπαιδευτικό επίπεδο (2001)	64
4.8	Οικονομικά ενεργός και μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός 1991-2001 στο Δήμο ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού του Δήμου	66
4.9	Ποσοστιαία σύνθεση του ΟΕΠ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας στο Δήμο Κερατσινίου (1991,2001)	65
4.10.	Η εξέλιξη του ποσοστού της ανεργίας 1981-1991-2001 στο Δήμο και την Χώρα	66
4.11	Μεταβολή Πραγματικού Πληθυσμού Δήμου Κορυδαλλού 1991-2001	70

4.12	Πραγματικός πληθυσμός Δήμου Κορυδαλλού 1991-2001 σε απόλυτους αριθμούς	71
4.13	Ποσοστιαία Σύνθεση Πραγματικού Πληθυσμού 2001 ανά φύλο στα επίπεδα Χώρας, Αττικής και Κορυδαλλού	72
4.14	Κλάδοι απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού	75
6.1	Ποσοστά συμμετεχόντων κατά φύλο στην έρευνα	88
6.2	Ποσοστό συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα για τον Δήμο Κορυδαλλού	90
6.3	Ποσοστό συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα για τον Δήμο Κερατσινίου	91
6.4	Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων στην έρευνα στο Δήμο Κορυδαλλού	91
6.5	Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων στην έρευνα στο Δήμο Κερατσινίου	92
6.6	Εκπαιδευτικό επίπεδο Δήμου Κορυδαλλού	93
6.7	Εκπαιδευτικό επίπεδο Δήμου Κερατσινίου	93
6.8	Αριθμητική κατανομή της επαγγελματικής κατάστασης των συμμετεχόντων στο Κορυδαλλό	94
6.9	Αριθμητική κατανομή της επαγγελματικής κατάστασης των συμμετεχόντων στο Κερατσίνι	95
6.10.	Ποσοστό συμμετεχόντων στα πολιτιστικά δρώμενα στο δύο Δήμους	95
6.11	Τομείς δράσεις συμμετεχόντων Δήμου Κορυδαλλού	96
6.12	Τομείς δράσεις συμμετεχόντων Δήμου Κερατσινίου	96
6.13	Ικανοποίηση από προσέλευση κοινού στους δύο Δήμους	97
6.14	Επανάληψη χρήσης πολιτιστικών υπηρεσιών των δύο Δήμων	98
6.15	Κύριες δράσεις παρακολούθησης από καταναλωτές Δήμου Κορυδαλλού	98
6.16	Κύριες δράσεις παρακολούθησης από καταναλωτές Δήμου Κερατσινίου	99
6.17	Ικανοποίηση από το αντικείμενο των δράσεων στους δύο Δήμους	99
6.18	Ικανοποίηση πολιτιστικής δραστηριότητας ιδιωτικών φορέων στους δύο δήμους	100
6.19	Τομείς που χρήζουν βελτίωσης στους δύο δήμους	101
6.20	Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κορυδαλλού	102
6.21	Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κερατσινίου	102
6.22	Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κορυδαλλού	103
6.23	Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κερατσινίου	103

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλλαν στην εκπόνηση αυτής της εργασίας. Τον καθηγητή μας **κ. Αλεξόπουλου Αντρέα**, για την πολύτιμη βοήθειά του, καθώς επίσης τον καθηγητή **κ. Καλογιάννη Ιωάννη** για τον χρόνο που αφιέρωσε στο να μας κατατοπίσει για την σωστή ολοκλήρωση της πτυχιακής μας. Τέλος οφείλουμε ένα μεγάλο ευχαριστώ στις οικογένειές μας, που τόσα χρόνια είναι δίπλα μας και μας στηρίζουν σε όλε μας τις προσπάθειες.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο πολιτισμός είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την ανθρώπινη επιβίωση, αλλά είναι ένα εύθραυστο φαινόμενο. Είναι συνεχώς μεταβαλλόμενο και χάνεται εύκολα, επειδή υπάρχει μόνο στο μυαλό μας.

Ο πολιτισμός εξελίσσεται συνεχώς μέσω της γλώσσας, της θρησκείας, της ανάπτυξης κοινωνιών ακόμα και μέσω της απλής και καθημερινής επικοινωνίας των ανθρώπων. Η εξέλιξη του πολιτισμού συνδέεται άμεσα με την εξελικτική πορεία του ανθρώπου στα βάθη των χρόνων μέχρι και σήμερα! Κάθε τοπική κοινωνία αναπτύσσει την δική της πολιτισμική δραστηριότητα μέσα από τα ήθη και έθιμα που έχει δημιουργήσει. Αντίστοιχα η κάθε χώρα συνθέτει το “πάζλ” των τοπικών της κοινωνιών και δημιουργεί το προφίλ της δικής της πολιτισμικής ταυτότητας με το οποίο ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα κράτη.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα με πλούσιο και ποικιλόμορφο πολιτισμό που ζηλεύουν πολλά μεγάλα κράτη, γεγονός που οφείλεται τόσο στην τοποθεσία της στο σταυροδρόμι μεταξύ Ανατολής και Δύσης αλλά και στις αλλεπάλληλες ξένες κατοχές κατά τη διάρκεια της ιστορίας της. Η ανάπτυξη της γλώσσας χρονολογείται από τη Μυκηναϊκή περίοδο και οι παραδόσεις έχουν άμεση σχέση με την θρησκεία. Ο πολιτισμός των αρχαίων Ελλήνων άσκησε σημαντική επίδραση στη γλώσσα, την πολιτική, τη φιλοσοφία, την επιστήμη και τις τέχνες, ιδίως κατά την περίοδο της Αναγέννησης στη Δυτική Ευρώπη και κατά τις κλασικιστικές περιόδους το 18ο και 19ο αιώνα στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ.

Ο σκοπός της εργασίας μας είναι να παρουσιάσει την πολιτιστική δραστηριότητα και τη διαχείριση της στο Δήμο Κερατσινίου και στο Δήμο Κορυδαλλού και περιλαμβάνει επτά κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναπτύσσονται έννοιες και όροι που έχουν σχέση με τον πολιτισμό καθώς και προβλήματα που υπάρχουν από τις έννοιες αυτές και στη συνέχεια παρουσιάζεται η σχέση του πολιτισμού με την οικονομία και η σχέση του με την τοπική αυτοδιοίκηση. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η δραστηριότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον πολιτισμό με τις δράσεις και τους στόχους της καθώς και διάφορα επιχειρησιακά προγράμματα. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η

πολιτιστική δραστηριότητα της Ελλάδος από την ίδρυση του κράτους μέχρι και σήμερα καθώς και η συμβολή των Ο.Τ.Α.

Στο τέταρτο κεφάλαιο μας παρουσιάζονται ιστορικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των δύο Δήμων καθώς γίνεται και μία μελέτη για την στρατηγική πολιτισμού που παρουσιάζει τις δυνατότητες-αδυναμίες-ευκαιρίες-απειλές των Δήμων. Στο πέμπτο κεφάλαιο αναπτύσσονται οι πολιτιστικές δομές και πολιτιστικές δραστηριότητες του Δήμου Κερατσινίου και του Δήμου Κορυδαλλού. Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε για την πολιτιστική δραστηριότητα των δύο Δήμων καθώς προκύπτει και μία μικρή σύγκριση ανάμεσα στους Δήμους και το τελευταίο κεφάλαιο περιλαμβάνει τα γενικά συμπεράσματα και προτάσεις αναβάθμισης της πολιτιστικής δράσης των Δήμων Κερατσινίου και Κορυδαλλού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΕΝΝΟΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1.1. Πολιτισμός και Κουλτούρα

Η λέξη «*πολιτισμός*» και η λέξη «*κουλτούρα*» χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά στη Δ. Ευρώπη κατά τα τέλη του 18^{ου} αι. και καθιερώθηκαν το 19^ο αι., την εποχή των «νεότερων χρόνων» ή της «νεοτερικότητας». Είχαν στενή σχέση με τα κύρια κοινωνικοπολιτικά φαινόμενα, αποκτώντας πολλές και διαφορετικές σημασίες. Τους τελευταίους δύο αιώνες οι λέξεις έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο σε καθημερινή βάση, στον πολιτικό και δημοσιογραφικό λόγο, αλλά και σε εξειδικευμένες επιστημονικές πραγματείες, καθώς αναδείχθηκαν σε βασικούς όρους ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, όπως η φιλοσοφία, η αρχαιολογία, η ιστορία, η κοινωνιολογία κ.α.

1.1.1. Η έννοια πολιτισμός από την Αναγέννηση έως το Διαφωτισμό

Ήδη από τον 16^ο αι. υπάρχει το ρήμα *εκπολιτίζω* και η μετοχή *πολιτισμένος* στα αγγλικά και τα γαλλικά. Μαζί με το παράγωγο *civility/civilité* (*κοσμιότητα*) οι εκφράσεις αυτές ήταν σε χρήση από την αυλική αριστοκρατία προς περιγραφή των δικών τους τρόπων και απώτερο σκοπό να δείξουν την ανωτερότητά τους. Αυτή η αντίληψη φαίνεται και από τη συμπεριφορά απέναντι στους Ινδιάνους του νέου κόσμου, τους οποίους ήθελαν να «*εκπολιτίσουν*».

Ο μόνος που αντιδρούσε σε αυτήν την αντίληψη ήταν ο **Michel de Montaigne**,¹ ο οποίος το 1580 έγραφε πως δεν υπάρχει τίποτα βάρβαρο σε αυτούς τους λαούς και μάλιστα αντιπαραθέτει στον ευρωπαϊκό εθνοκεντρισμό τη θεμελιακή αρχή του **πολιτισμικού συσχετισμού**.

Οι απόψεις του Montaigne δεν βρήκαν απήχηση στο κοινό της εποχής του. Σε όλο το 17^ο αι. οι γάλλοι συγγραφείς ταξινομούν τους λαούς σε μία ιεραρχία, στη βάση της οποίας υπήρχαν οι άγριοι, στη μέση οι βάρβαροι και στην κορυφή οι πολιτισμένοι.

---

¹ Ο Μισέλ ντε Μονταίν (1533-1592) επίσης Μοντέν, Μονταίν σύμφωνα με τον Δρακονταειδή και Μονταίνιος θεωρείται τελευταίος ουμανιστής της Αναγέννησης, αλλά και θεμελιωτής ενός ιδιόμορφου σκεπτικισμού επηρεασμένου από τον ακαδημαϊκό σκεπτικισμό του Πλάτωνα και του Πύρωνα

Όμως στις αρχές του 18^{ου} αι. η ιεραρχία άρχισε να κλονίζεται, εξαιτίας των αφηγήσεων των περιηγητών στην Εγγύς Ανατολή, των γλωσσολογικών και ηθολογικών μελετών των λαών της Ινδίας, Αμερικής και Ασίας και των μεταφράσεων έργων (π.χ. Χίλιες και μια νύχτες). Σηματοδότησε το ενδιαφέρον για τους μη ευρωπαϊκούς πολιτισμούς και έκανε φανερή την ατέλεια των ευρωπαϊκών ηθών.

Το 1758 ο Ρουσσώ καταφέρεται εναντίον του θεάτρου, που το θεωρεί ψεύτικο και προτείνει την επιστροφή στη λαϊκή κληρονομιά, τις λαϊκές γιορτές που συνδέουν την παράδοση με τη φύση. Την ίδια χρονιά αναλόγως εκφράζεται και ο **Marquis de Mirabeau**², ο οποίος απέρριπτε τον πολιτισμό χαρακτηρίζοντας τον ως κίβδηλο.

Αυτή η κριτική που ασκεί ο Mirabeau στις αξίες της εποχής του οδήγησε στο σχηματισμό ενός νέου ουσιαστικού, του **πολιτισμού**. Ο νέος όρος διαδόθηκε ραγδαία ανάμεσα στους διανοούμενους της εποχής και συνέπεσε χρονικά με το κίνημα του **Διαφωτισμού**. Το κίνημα αμφισβητούσε την απολυταρχία και τις αξίες της και οραματιζόταν ένα μεταρρυθμιστικό πολιτισμικό και πολιτικό κίνημα. Οι Διαφωτιστές πρόβαλλαν τον πολιτισμό σαν μία ιστορική διαδικασία διαμόρφωσης και τελειοποίησης των κοινωνικών θεσμών και ηθών, η οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί, ενώ η πρόοδος της απαιτεί την ανάπτυξη και τη διάδοση της γνώσης και της επιστήμης.

1.1.2. Η έννοια κουλτούρα από τον Κικέρωνα έως τον Herber

Την ίδια εποχή στη Γερμανία η έννοια κουλτούρα βρίσκεται στο κέντρο του κοινωνικού ανταγωνισμού ανάμεσα στους αστούς διανοούμενους και την αριστοκρατία. Η λέξη προέρχεται από το λατινικό ρήμα *colere* που σήμαινε την καλλιέργεια της γης. Τον 1^ο αι. π.Χ. ο Κικέρων³ για πρώτη φορά χρησιμοποιεί μεταφορικά τη λέξη *cultura animi*, δηλ. «καλλιέργεια ψυχής».

---

² **Victor de Riquetti, Marquis de Mirabeau** (5 Οκτωβρίου 1715, - 13 Ιουλίου 1789) ήταν Γάλλος οικονομολόγος του σχολείου Physiocratic. Ήταν ο πατέρας της μεγάλης Honoré, Comte de Mirabeau και είναι, κατά τη διάκριση αυτή, συχνά αναφέρεται ως ο πρεσβύτερος Mirabeau.

³ Ο **Μάρκος Τύλλιος Κικέρωνας** (γνωστός και απλά ως **Κικέρων**, στα λατινικά *Marcus Tullius Cicero*, 3 Ιανουαρίου 106 π.Χ. - 7 Δεκεμβρίου 43 π.Χ.) ήταν ρήτορας και πολιτικός που έζησε στα τέλη της Ρωμαϊκής Δημοκρατίας. Θεωρείται ευρέως ως ένας από τους μεγαλύτερους ρήτορες και συγγραφείς στη λατινική γλώσσα

Στην ύστερη Αναγέννηση, οι ουμανιστές Thomas Moore⁴ και Roger Bacon⁵ εγκαινίασαν τη μεταφορική χρήση *cultura intellecti*, δηλ. «καλλιέργεια του νου». Η κουλτούρα στα μέσα του 18^{ου} αι. καθιερώνεται πλέον σε Γαλλία και Αγγλία. Τώρα πια δίπλα στην αριστοκρατία εμφανίζεται μία νέα κοινωνική ελίτ που στηρίζει την υπεροχή της στην κατοχή κουλτούρας.

Στη Γερμανία οι διανοούμενοι ήταν παραγκωνισμένοι σε σχέση με την πολιτική δραστηριότητα, γι' αυτό καταφεύγουν στο χώρο του πνεύματος. Σε αυτό το πλαίσιο η κουλτούρα (*Kultur*) αντιδιαστέλλεται προς τον πολιτισμό (*Zivilisation*) σαν αντιπαράθεση ανάμεσα στην αληθινή αρετή και ηθικότητα, τη μόρφωση και τον εσωτερικό πλούτο του ατόμου από τη μια, και τη ρηχή, εξωτερική ευγένεια και ευπρέπεια από την άλλη. Γύρω από αυτό οι γερμανοί αστοί διανοούμενοι θα ασκήσουν κριτική στην αριστοκρατία.

Ο Herder⁶ με μία σειρά δοκιμίων θα τονίσει την ομορφιά της γερμανικής λαϊκής παράδοσης και της κελτικής τέχνης, της λογοτεχνίας. Οι αντιλήψεις του αυτές έχουν ισχυρό αντίκτυπο στις εξελίξεις. Ο ρομαντισμός συνδέθηκε στενά με τον εθνικισμό. Είναι η πρώτη συστηματική διατύπωση του εθνοτικού δόγματος που στοχεύει στη διάκριση κάθε κοινότητας ως πολιτικής οντότητας.

Παρά ταύτα επικράτησε στην Ευρώπη η ιδέα του εξελικτισμού με βάση την οποία η ανθρωπότητα είχε μία μονόδρομη πορεία από την αγριότητα στον πολιτισμό. Η θεωρία αυτή που συνδέεται με τη θεωρία της φυσικής εξέλιξης του Δαρβίνου οδήγησε σε μία φυλετική προκατάληψη, στο ρατσισμό που οδήγησε με τη σειρά του στα γνωστά αποτελέσματα του ναζισμού.⁷

---

⁴ **Thomas Moore** (28 Μάιος, 1779-25 Φεβρουάριος, 1852) ήταν ένας ιρλανδός ποιητής, τραγουδιστής, τραγουδοποιός, και ηθοποιός

⁵ **Ρότζερ Μπέικον**, (1214-1294), γνωστός επίσης ως **Doctor Mirabilis** (Latin: "υπέροχος δάσκαλος»), ήταν ένας άγγλος φιλόσοφος των Φραγκισκανών μοναχών που αποδίδουν μεγάλη σημασία στον εμπειρισμό.

⁶ **Johann Gottfried von Herder** (25 Αύγουστος 1744 με 18 Δεκέμβριος 1803) ήταν ένας γερμανός φιλόσοφος, θεολόγος, ποιητής και κριτικός λογοτεχνίας. Αυτός συνδέεται με τις περιόδους του Διαφωτισμού, *Sturm und drang*, και Βαϊμάρης κλασικισμού.

⁷ Βλ. σχετ. Βικιπαίδεια «*Πολιτισμός*» στο διαδίκτυο www.Wikipedia.org

1.2. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του civilisation

Ο όρος **πολιτισμός** με την ισοδύναμη έννοια του αγγλικού *civilisation* εμφανίστηκε και χρησιμοποιείται από τον 18ο αι. Οι πρώτοι χρήστες του όρου, του απέδιδαν μάλλον την σημασία της εκλεπτυσμένης συμπεριφοράς, της εξελικτικότητας του ατόμου, της ευγενείας, και της απελευθέρωσης των ηθών. Αυτή η σύλληψη, αριστοκρατικής καταγωγής, περιείχε τη ιδέα της εξέλιξης του συνόλου προς το καλύτερο, και είχε ως κεντρική ιδέα έναν προοδευτικό πολιτισμό και μία πολιτισμένη και εκπολιτιστική Δύση. Σύμφωνα με τον Albert Sanon:

«Πάντα με το άρθρο να προηγείται στον ενικό αριθμό, ο πολιτισμός εξέφρασε την ανάγκη παγκοσμιοποίησης του διαφωτισμού και την πίστη του σε μία πρόοδο δίχως τέλος ολόκληρης της ανθρωπότητας, με τις ανθρώπινες κοινωνίες να οφείλουν - η καθεμία με τον ρυθμό της- να γίνουν συμμετοχοί του ενιαίου πολιτισμού, ακολουθώντας το παράδειγμα των πιο προχωρημένων μεταξύ τους κοινωνιών».

Τον 19ο αι. ο όρος πολιτισμός συνδεόταν ακόμη με την έννοια της προόδου, της τελειοποίησης και της αξιολόγησης (με την έννοια της κρίσης).

Σήμερα, με τον όρο πολιτισμό (*civilisation*) έχουμε την τάση να συμπεριλαμβάνουμε τις διάφορες κουλτούρες (*culture*). Ο Lévi-Strauss μιλάει για έναν ενιαίο πολιτισμό ο οποίος απαρτίζεται από διάφορες κουλτούρες. Έτσι ο όρος πολιτισμός κρατάει μία υπερεθνική έννοια, ενώ ο όρος κουλτούρα χρησιμοποιείται κυρίως σε (ενδο)κοινωνικό επίπεδο και μπορεί να αναφέρεται σε μία ομάδα ή μια κατηγορία. Υπό αυτό το πρίσμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πολιτισμός (*civilisation*) αντιπροσωπεύει την ενότητα και η κουλτούρα την διαφοροποίηση.⁸

1.3. Προβλήματα ορισμού

Ο πολιτισμός παρουσιάζει θεμελιακό πρόβλημα ορισμού, και ίδιο φαίνεται πως συμβαίνει και με τον συγγενή του όρο «*κουλτούρα*». Και οι δύο αυτοί όροι αντανακλούν μέσα από τις διαφορετικές σημασίες που τους έχουν κατά καιρούς αποδοθεί και τις διαφορετικές χρήσεις στις οποίες έχουν αξιοποιηθεί πολλές καίριες

---

⁸ Βλεπ. σχετ. Βικιπαίδεια «*Πολιτισμός*» στο διαδίκτυο www.Wikipedia.org

ιδέες, συνθήκες, εμπειρίες και συγκρούσεις που προσδιόρισαν τη φυσιογνωμία και την εξέλιξη της σύγχρονης εποχής. Η λέξη πολιτισμός, καθώς και η συγγενής της και συχνά χρησιμοποιούμενη σήμερα ως συνώνυμη λέξη κουλτούρα εμφανίστηκαν ίσως απροσδόκητα αργά στην ιστορία. Η πρώτη χρήση τους εντοπίζεται στη Δ. Ευρώπη κατά τα τέλη το 18ου αιώνα και την καθιέρωσή τους τον 19ο αιώνα, κατά την εποχή που αποκαλείται συνήθως νεότεροι χρόνοι ή νεοτερικότητα. Οι δύο αυτές λέξεις σε σύντομο χρονικό διάστημα απέκτησαν τόσο πολλές και διαφορετικές σημασίες, όσο και παρεξηγήσεις σχετικά με τον ορισμό τους. Ουσιαστικά αναδείχθηκαν σε βασικούς όρους όλων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, από τη φιλοσοφία και την αρχαιολογία, έως την ιστορία, την κοινωνιολογία και την εθνολογία. Ωστόσο, ακόμα και στο πλαίσιο της επιστημονικής χρήσης τους, φαίνεται πως δεν υπάρχει συμφωνία σε ό,τι αφορά στο νόημά τους.

Το 1952 οι εθνολόγοι Άλφρεντ Κρέμπερ (Alfred Kroeber) και Κλάιντ Κλάκχον (Clyde Kluckhohn) κατέγραψαν 164 διαφορετικούς ορισμούς της κουλτούρας, και έκτοτε ο αριθμός αυτός αυξήθηκε. Τούτη η εννοιολογική διάσταση είναι εντονότερη στην Ελλάδα στη χώρα μας μιαν ακόμα εντονότερη μορφή καθώς οι έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας είναι δάνειες. Η λέξη κουλτούρα ειδικότερα είναι γλωσσικό δάνειο το οποίο στερείται παραγώγων στην ελληνική γλώσσα. Το σημαντικότερο πιθανώς πρόβλημα είναι ότι και οι δύο έννοιες δεν έτυχαν συστηματικής επεξεργασίας και εφαρμογής, καθώς δεν διαθέτουμε μακρά και πλούσια παράδοση στις κοινωνικές επιστήμες. Είναι ενδεικτική η μοίρα της «κουλτούρας», η ξενικότητα της οποίας προκαλεί συχνά αντιδράσεις Ο Μ. Πλωρίτης λόγου χάρη, διερωτάται αγανακτισμένος «*πότε επιτέλους θα αντικαταστήσουμε την ξενική και κακόχη λέξη κουλτούρα με τη θαυμάσια ελληνική και ταυτόσημη λέξη Παιδεία;*» Προτάσεις έχουν γίνει επίσης προκειμένου αποδοθεί η ξένη λέξη ως «*πνευματική καλλιέργεια*», «*πνευματικός πολιτισμός*», «*πολιτιστικό σύστημα*» «*πολιτιστικό μόρφωμα*» κ.α.

1.4. Πολιτιστική Ταυτότητα

Η έννοια της πολιτισμικής κληρονομιάς υποδηλώνει τη σχέση που δημιουργήσε ο άνθρωπος με ορισμένα στοιχεία του περιβάλλοντός του, μέσα στο κοινωνικό-ιστορικό πλαίσιο της Αναγεννησιακής Ευρώπης. Έχει χαρακτήρα γνωστικό και

βασίζεται καταρχάς στην ύπαρξη και αποδοχή ενός λογικού συλλογιστικού πλαισίου που είναι η «επιστημονική» ανάλυση.

Η έννοια της κληρονομιάς προϋποθέτει, επίσης, μια ειδική σχέση με το χρόνο και, κυρίως, μια ειδική αναπαράσταση του παρελθόντος, ως χωροχρόνου τελείως αυτόνομου και σε απόσταση από το παρόν. Αν το κληρονομικό αντικείμενο ανήκει στο παρελθόν, τότε αυτός που το χαρακτηρίζει έτσι είναι άνθρωπος του παρόντος, που αυτό-προσδιορίζεται ως αποκομμένος από αυτό το παρελθόν.

1.4.1. Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Με τον όρο **Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO** νοείται μία διακριτή θέση ή τόπος (όπως δάσος, όρος, λίμνη, έρημος, μνημείο, κτήριο, σύμπλεγμα ή πόλη), που προτάθηκε και έγινε αποδεκτό στον κατάλογο των μνημείων που διαχειρίζεται το διεθνές Πρόγραμμα Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της **Επιτροπής Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO**, η οποία απαρτίζεται από 21 Κράτη - Εταίρους εκλεγμένα από τη Γενική Συνέλευση των Εταίρων Κρατών για μια καθορισμένη περίοδο.

Έως το τέλος του 2004 υπήρχαν έξι κριτήρια για την πολιτιστική κληρονομιά και τέσσερα κριτήρια για τη φυσική κληρονομιά. Το 2005 αυτό το καθεστώς τροποποιήθηκε σε μία ενοποιημένη ομάδα δέκα κριτηρίων. Τα μνημεία παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς οφείλουν να είναι «*ιδιάζουσας παγκόσμιας αξίας*» και να πληρούν ένα από τα παρακάτω δέκα κριτήρια. ⁹

---

⁹ Βλεπ. σχετ. Βικιπαίδεια «*Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*» στο διαδίκτυο www.Wikipedia.org

Πίνακας 1.1
Κριτήρια Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ	ΦΥΣΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ
να αποτελεί αριστούργημα της ανθρώπινης δημιουργικής διάνοιας	να περιέχει εξαιρετικά φυσικά φαινόμενα ή περιοχές εξαιρετικής φυσικής ομορφιάς και αισθητικής
να επιδεικνύει σημαντικές ανθρώπινες αξίες για μακρά περίοδο χρόνου ή σε μία πολιτιστική περιοχή του κόσμου, σε εξελίξεις στην αρχιτεκτονική ή την τεχνολογία, τις μνημειακές τέχνες, την πολεοδομία ή τον σχεδιασμό τοπίου	να είναι ιδιάζοντα παραδείγματα μειζόνων φάσεων της ιστορίας της γης, του αρχείου της ζωής, σημαντικών εν εξελίξει γεωλογικών διαδικασιών για την ανάπτυξη γεωσχηματισμών ή σημαντικών γεωμορφικών ή φυσιογραφικών χαρακτηριστικών
να φέρει μια μοναδική ή τουλάχιστον εξαιρετική μαρτυρία για κάποια πολιτισμική παράδοση, ζώντα ή εξαφανισμένο πολιτισμό	να είναι ιδιάζοντα παραδείγματα σημαντικών εν εξελίξει οικολογικών και βιολογικών διαδικασιών στην εξέλιξη και ανάπτυξη οικοσυστημάτων χερσαίων, γλυκού ύδατος, παράκτιων και θαλάσσιων οικοσυστημάτων και κοινοτήτων φυτών και ζώων
να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα τύπου κτηρίου, αρχιτεκτονικού ή τεχνολογικού συνόλου ή τοπίου που απεικονίζει σημαντική ή σημαντικές φάσεις της ανθρώπινης ιστορίας	να περιέχει τα σημαντικότερα φυσικά ενδιαίτηματα συντήρησης της βιοποικιλότητας, να περιλαμβάνει απειλούμενα είδη παγκόσμιας αξίας από την άποψη της επιστήμης ή της συντήρησης του είδους
να αποτελεί σημαντικό παράδειγμα παραδοσιακής ανθρώπινης εγκατάστασης, χερσαίας ή θαλάσσιας χρήσης, αντιπροσωπευτικής πολιτισμού ή πολιτισμών), ή ανθρώπινης αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον, ιδιαίτερα όταν το τελευταίο έχει γίνει ευάλωτο υπό την πίεση ανεπίστροφων αλλαγών	
να συνδέεται άμεσα ή διακριτά με γεγονότα ή ζώσες παραδόσεις, με ιδέες ήπίστεις, με καλλιτεχνικά ή λογοτεχνικά έργα εξέχουσας παγκόσμιας σημασίας	

ΠΗΓΗ: Μνημείο Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς στο διαδίκτυο

Η 18η Απριλίου κάθε χρόνου έχει ορισθεί από την UNESCO και το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών (ICOMOS) ως Παγκόσμια Ημέρα Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η ιδέα «ρίχτηκε» στις 18 Απριλίου του 1982, κατά τη διάρκεια ενός συμποσίου του ICOMOS στην Τυνησία και υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση της UNESCO τον Νοέμβριο του 1983. Η επέτειος αυτή αποβλέπει στην ευαισθητοποίηση του κοινού στο σημαντικό θέμα της προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Για το σκοπό αυτό διοργανώνονται σ' όλο τον κόσμο κάθε μορφής εκδηλώσεις, με τις οποίες επιδιώκεται όχι μόνο να γίνουν γνωστά στο ευρύτερο κοινό η σημασία των μνημείων κάθε χώρας και τα προβλήματά τους, αλλά και να προωθηθεί η υπόθεση της προστασίας και ένταξή τους στη σύγχρονη κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική ζωή. Το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Τοποθεσιών ICOMOS, που εδρεύει στο Παρίσι, είναι ο πιο έγκυρος διεθνής, επαγγελματικός, μη κυβερνητικός οργανισμός τεχνικός σύμβουλος της UNESCO για την προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Έχει ως μέλη ειδικούς επιστήμονες (αρχαιολόγους, αρχιτέκτονες, χημικούς, νομικούς κ.ά.) από όλο τον κόσμο και δραστηριοποιείται σε 104 χώρες στις 5 ηπείρους. Το Ελληνικό Τμήμα του ICOMOS οργανώνει κάθε χρόνο εκδηλώσεις με την ευκαιρία της παραπάνω επετείου. Στα πλαίσια των παραπάνω εκδηλώσεων, το Ελληνικό ICOMOS έχει προτείνει δράσεις για την καθιέρωση της ημέρας αυτής, ως ημέρα ελεύθερης εισόδου στα μνημεία, τη δημοσιοποίηση κάθε χρόνο την ημέρα αυτή καταλόγου των αγαθών της πολιτιστικής κληρονομιάς που απειλούνται, την ευαισθητοποίηση των νέων στο θέμα της προστασίας και διατήρησης των μνημείων.¹⁰

---

¹⁰ www.akounadeis.com/2010/04/blog-post_4672.html

Πίνακας 1.2
Αγαθά Παγκόσμιας Κληρονομιάς από την Ελλάδα

Οι Δελφοί, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1987
Η Επίδαυρος, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1988
Άθως, ως πολιτιστικό και φυσικό αγαθό, 1988
Θεσσαλονίκη Παλαιοχριστιανικά και Βυζαντινά μνημεία, ως πολιτιστικό αγαθό, 1988
Ακρόπολη Αθηνών, ως πολιτιστικό αγαθό, 1987
Μεσαιωνική Πύλη της Ρόδου, ως πολιτιστικό αγαθό, 1988
Μετεώρα, ως πολιτιστικό και φυσικό αγαθό, 1988
Ναός Επικούρειου Απόλλωνα στις Βάσσειες, ως πολιτιστικό αγαθό, 1986
Ολυμπία, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1989
Μυστράς, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1989
Δήλος, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1990
Μοναστήρια: Δαφνίου, Ο. Λουκά, Ν. Μονή Χίου, ως πολιτιστικό αγαθό, 1990
Πυθαγόρειο και Ηραϊόν Σάμου, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1992
Βεργίνα, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1996
Ακροπόλεις Μυκηνών και Τίρυνθος, ως αρχαιολογικός τόπος, πολιτιστικό αγαθό, 1999
Πάτμος, Μον. Ι. Θεολόγου και Αποκαλύψεως, ως πολιτιστικό αγαθό, 1999
Ιστορική πόλη της Κέρκυρας, 2007

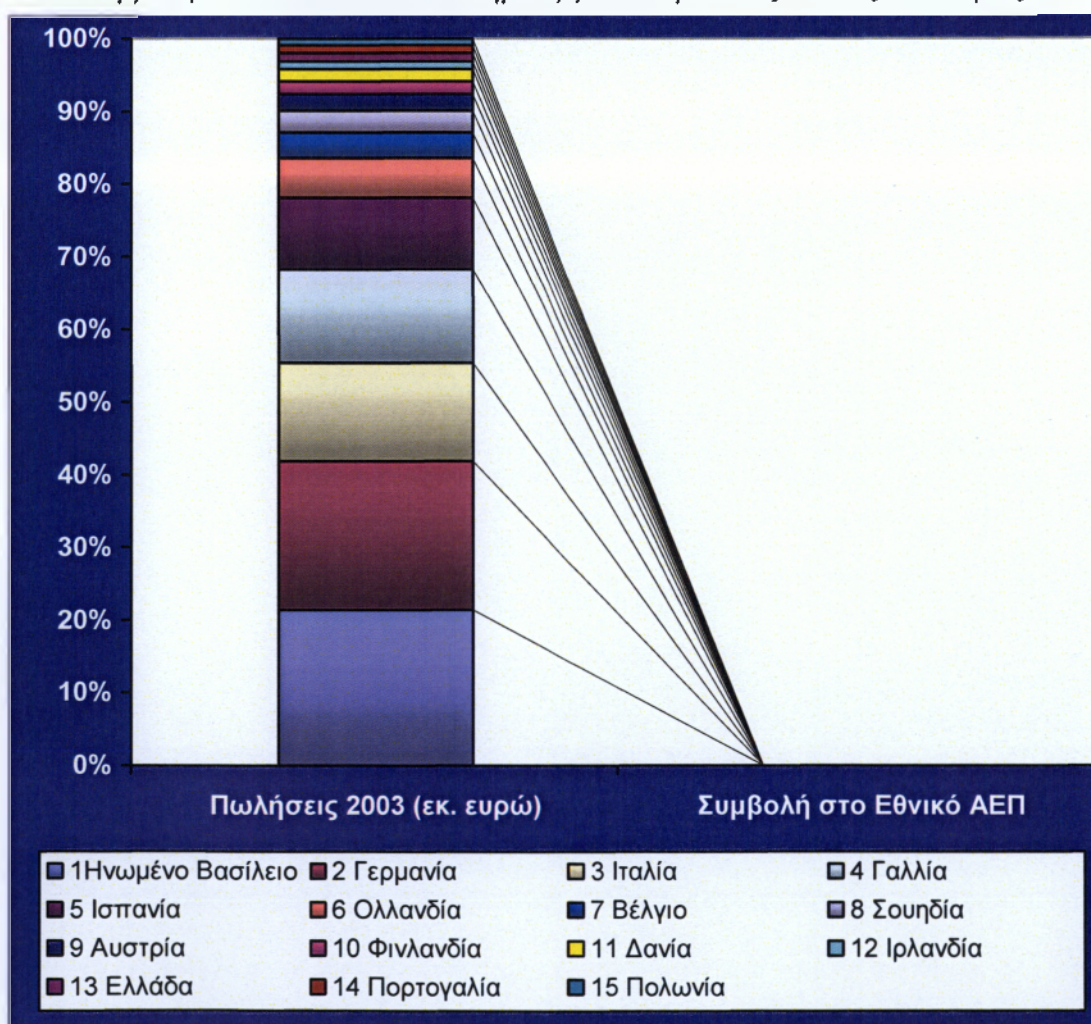
ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων Υπουργείου Πολιτισμού*

1.5. Πολιτισμός και οικονομία

1.5.1. Συμβολή πολιτισμού στις εθνικές οικονομίες

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και της απελευθέρωσης των αγορών- ο Σύγχρονος Πολιτισμός συγκαταλέγεται στους πλέον δυναμικούς τομείς (τομέας «αιχμής») επιχειρηματικής δραστηριότητας και συντονίζεται με τις πρώτες ταχύτητες της διεθνούς οικονομίας¹¹, καθώς η συνολική ανάπτυξή του έφτασε το 19,7% την περίοδο 1999-2003, ξεπερνώντας κατά 12,3% την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας¹²

Γράφημα 1.1
Συμβολή του πολιτιστικού και δημιουργικού τομέα στις εθνικές οικονομίες

ΠΗΓΗ: *The Economy of Culture in Europe*, DG Education and Culture, October 2006, σελ. 66.

¹¹ Council of Europe ERI Carts "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 8th Edition 2006 (<http://www.culturalpolicies.net/>)

¹² Βλ. σχετ. Λούρη – Δενδρινού Ε. «Ο Πολιτισμός στη Στρατηγική της Λισαβόνας», 2007

1.5.2. Συμβολή πολιτισμού στην απασχόληση

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, σημειώνεται έντονη αύξηση της πολιτιστικής απασχόλησης, η οποία μάλιστα χαρακτηρίζεται ως υψηλής εξειδίκευσης και ανώτερου τεχνογνωσιακού - επιστημονικού επιπέδου, με ποσοστά σαφώς υψηλότερα από την αύξηση της απασχόλησης συνολικά¹³. Ενδεικτικά, το 2004, 5,8 εκ. εργαζόμενοι απασχολήθηκαν στον τομέα του πολιτισμού, οι οποίοι αποτελούν το 3,1% του εργατικού δυναμικού της Ε.Ε., ενώ η συνολική απασχόληση στον κλάδο την περίοδο 2002- 2004 αυξήθηκε 1,85%, όταν στην Ε.Ε.-25 η απασχόληση αυξήθηκε μόλις 0,5%.¹⁴

Αν αξιολογήσει κανείς τα εν λόγω ευρήματα υπό το βάρος της διαρθρωτικής ανεργίας, διαπιστώνει την ύπαρξη ισχυρών κινήτρων για την προώθηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στον τομέα του πολιτισμού.

Εντούτοις, ερευνώντας την αγορά εργασίας, διαπιστώνουμε την ύπαρξη σημαντικών ελλείψεων σε εξειδικευμένα στελέχη, τα οποία σύμφωνα με τις διακηρύξεις του Υπουργείου Πολιτισμού αποτελούν βασική παράμετρο της βιωσιμότητας των πολιτιστικών θεσμών (Συνοδινός, 1994). Οι λεγόμενοι «amateurs» («πολιτιστικοί εμπυχωτές – διαχειριστές» και οι πολιτιστικοί μάνατζερς συνιστούν ανθρώπινους πόρους κεφαλαιώδους σημασίας για μια διαρκή και γόνιμη πολιτιστική ανάπτυξη.

---

¹³ Δελτίο Αξιολόγησης Ex Ante Επιχειρησιακού Προγράμματος «Πολιτισμός 2000-2006»

¹⁴ Βλ. σχετ. Λούρη – Δενδρινού Ε. «Ο Πολιτισμός στη Στρατηγική της Λισαβόνας», 2007

Πίνακας 1.3*Απασχόληση στον τομέα του πολιτισμού και πολιτιστικού τουρισμού (χιλ. Εργ/νοι)*

Χώρα	Πολιτισμός & πολιτιστικός Τουρισμός	Ποσοστό της συνολικής απασχόλησης	Πολιτισμός	Τριτοβάθμια εκπ/ση %
1 Γερμανία	1138.2	3.2%	957.0	46.6%
2 Η.Β	1065.7	3.8%	883.3	45.3%
3 Ιταλία	622.9	2.8%	466.9	39.0%
4 Γαλλία	618.3	2.5%	496.3	50.7%
5 Ισπανία	558.9	3.1%	379.0	60.4%
6 Ολλανδία	343.1	4.2%	296.4	45.6%
7 Πολωνία	264.7	1.9%	230.8	51.1%
8 Σουηδία	155.2	3.6%	135.5	39.7%
9 Ελλάδα	139.4	3.2%	97.4	44.5%
10 Τσεχία	116.1	2.5%	89.4	33.6%
11 Πορτογαλία	115.8	2.3%	76.2	31.9%
12 Βέλγιο	112.7	2.7%	93.5	58.3%
13 Αυστρία	110.9	3.0%	79.1	33.7%
14 Ουγγαρία	103.0	2.6%	80.6	55.2%
15 Δανία	89.6	3.3%	80.6	51.5%

ΠΗΓΗ: *"The Economy of Culture in Europe", DG Education and Culture, October 2006, σελ. 80,81,82,87.*

1.6. Σύγχρονος Ελληνικός Πολιτισμός

Ο όρος αυτός έχει διττή σημασία. Νοείται ως **κατάσταση**, δηλαδή ως το μέσο επίπεδο της αισθητικής και της τεχνολογίας του καθημερινού βίου της εποχής και της κοινωνίας μας, αλλά και ως **στάση**, ως πνευματική καλλιέργεια και ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα γράμματα, τις τέχνες και την ιστορία. Ο ελληνικός πολιτισμός αποτελεί ή καλύτερα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα όλων μας τόσο των εχόντων εξουσία όσο και καθενός από εμάς καθώς αποτελεί το πλέον διατηρήσιμο συγκριτικό πλεονέκτημα της εθνικής μας οικονομίας και λειτουργεί ως υπόβαθρο της κοινωνικής μας συνοχής, καθώς αναπτύσσεται πάνω στους άξονες της διαχρονίας και της συνέργειας.¹⁵

Πίνακας 1.4

Σκοποί και προτεραιότητες ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής

Σκοποί ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής	Προτεραιότητες ελληνικής πολιτιστικής πολιτικής
Η προώθηση της ταυτότητας του ελληνικού πολιτισμού	Η προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς
Η προώθηση της ποικιλομορφίας και της διαφορετικότητας	Η ενθάρρυνση διαπολιτισμικού διαλόγου και διακρατικής συνεργασίας στον τομέα του πολιτισμού
Η ίση πρόσβαση και συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή	Ο εξορθολογισμός χρηματοδότησης και καταγραφή πολιτιστικής δραστηριότητας
Η υποστήριξη της δημιουργικότητας	Ο εκσυγχρονισμός και πολλαπλασιασμός των υποδομών για τη σύγχρονη τέχνη
	Η προώθηση της ίσης πρόσβασης και συμμετοχής στην πολιτιστική ζωή
	Η υποστήριξη της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας

ΠΗΓΗ: Council of Europe ERI Carts "Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 8th Edition 2006

¹⁵ www.culturapolicies.net

1.7. Τοπική Αυτοδιοίκηση και Πολιτισμός

1.7.1. Πολιτιστική πολιτική και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Η *Πολιτιστική πολιτική* είναι ένα σύστημα σκοπών, μέσων και φορέων που συνδυάζονται σε ένα πρόγραμμα για να επιτύχουν την γνώση την ενίσχυση και διάδοση του πολιτιστικού φαινομένου μιας κοινότητας μια δεδομένη χρονική στιγμή.

Οι κύριοι σκοποί της πολιτιστικής πολιτικής σχετίζονται με την συντήρηση, προώθηση και διάδοση των πολιτιστικών αγαθών, πρέπει να είναι συλλογική, αντικειμενική ώστε να επέλθει η πολιτιστική αναβάθμιση τόσο των πολιτών όσο και της Χώρας. Η πραγματοποίηση των σκοπών της συνδέεται άρρηκτα με την ποιότητα των μέσων που χρησιμοποιούνται τα οποία μπορούν να αποτελούν και τους πολιτιστικούς πόρους μια περιοχής ή μιας χώρας. Τα μέσα αυτά είναι η αξιοποίηση των πολιτιστικών προτύπων, του πολιτιστικού χρόνου, των μέσων επικοινωνίας καθώς και της πολιτιστικής κληρονομιάς και του φυσικού περιβάλλοντος και τέλος η πολιτιστική υποδομή.

Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ο άμεσος υποδοχέας της πολιτιστικής δραστηριότητας, καθώς από τη φύση της βρίσκεται πιο κοντά στη λαϊκή βάση και είναι ο πιο κατάλληλος φορέας άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής. Οι δήμοι και οι κοινότητες είναι οι γνήσιοι εκφραστές της λαϊκής παράδοσης. Είναι οι κατάλληλοι φορείς για την προστασία, την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς και την προώθηση των πολιτιστικών αγαθών.

Ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι πολυδιάστατος και μπορεί να είναι ο πυρήνας που θα συσπειρώσει και θα εμπνεύσει. Βασική αρμοδιότητα είναι η δημιουργία πολιτιστικής υποδομής για την παραγωγή πολιτιστικού προϊόντος και η ισόρροπη κατανομή της στην πόλη. Η γνώση του χώρου καθώς και η επαφή με τους πολίτες παρέχει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ξεχωριστές δυνατότητες στην άσκηση της πολιτικής τους. Χωρίς την ύπαρξη βιβλιοθηκών, μουσείων, πινακοθηκών, πνευματικών και πολιτιστικών κέντρων κ.λπ. δεν είναι δυνατή η ανάπτυξη της πολιτιστικής ζωής.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση επί σειρά ετών αποδεικνύει ότι είναι καινοτόμος και δημιουργική και έχει επιδείξει δείγματα επιτυχημένων παρεμβάσεων. Στη σημερινή εποχή όμως τα πράγματα είναι αρκετά δύσκολα λόγω της οικονομικής ύφεσης.

Η άσκηση της πολιτιστικής πολιτικής απαιτεί προγραμματισμό, καθορισμό στόχων, διάρκεια και συνέπεια. Απαιτείται άμεση συνεργασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με τους πολίτες στις δραστηριότητες και στην διαδικασία της δημιουργίας γιατί, ουσιαστικά αυτά τα δύο, η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι πολίτες, είναι τα μέσα άσκησης περιφερειακής πολιτιστικής πολιτικής. Και η σωστή συνεργασία αυτών των δύο ελαχιστοποιεί τις δαπάνες και μεγιστοποιεί την αποδοτικότητα. Μόνο έτσι μπορεί να επιτευχθεί η πολιτιστική αποκέντρωση.

Η σχέση μεταξύ περιφερειακής ανάπτυξης και πολιτιστικής πολιτικής είναι ιδιαίτερα στενή και έχει ορισθεί απαραίτητο ο συντονισμός τω σκοπών και μέσων των δύο αυτών πολιτικών στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης ανάπτυξης.¹⁶

---

¹⁶ Βλ. σχετ. Μπιτσάνη Ευγενία *«Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη»*.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Π

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

2.1. Η συμβολή της Ε.Ε. στον πολιτισμό

Αναγνωρίζεται γενικώς ότι ο «πολιτισμός» είναι δύσκολο να οριστεί. Μπορεί να αφορά τις καλές τέχνες, συμπεριλαμβανομένης πληθώρας έργων τέχνης, πολιτιστικών αγαθών και υπηρεσιών. Ο πολιτισμός έχει επίσης ανθρωπολογική διάσταση. Αποτελεί τη βάση ενός συμβολικού κόσμου σημασιών, δοξασιών, αξιών και παραδόσεων που εκφράζονται μέσω της γλώσσας, της τέχνης, της θρησκείας και του μύθου. Ο πολιτισμός, ως τέτοιος, διαδραματίζει θεμελιώδη ρόλο στην πρόοδο του ανθρώπου και στον περίπλοκο ιστό των ταυτοτήτων και των συνηθειών των ατόμων και των κοινοτήτων.

Η βάση για την ανάληψη δράσης από την Ε.Ε. στον τομέα του πολιτισμού βρίσκεται στη Συνθήκη. Το άρθρο 151 ορίζει τα εξής:

«Η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών και σέβεται την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους, ενώ ταυτόχρονα προβάλλει την κοινή πολιτιστική κληρονομιά. Η δράση της Κοινότητας αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών και, αν αυτό είναι αναγκαίο, υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση τους. Η Κοινότητα και τα κράτη μέλη ευνοούν τη συνεργασία με τις τρίτες χώρες και τους αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς στον πολιτιστικό τομέα, και ειδικότερα με το Συμβούλιο της Ευρώπης. Η Κοινότητα, όταν αναλαμβάνει δράσεις δυνάμει άλλων διατάξεων της [εν λόγω] Συνθήκης, λαμβάνει υπόψη τις πολιτιστικές πτυχές, αποβλέποντας ειδικότερα στο σεβασμό και στην προώθηση της πολυμορφίας των πολιτισμών της.»¹⁷

---

¹⁷ Βλ. σχετ. <http://circa.europa.eu>

2.1.1. Ο ρόλος των εσωτερικών πολιτικών και προγραμμάτων της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. συμβάλλει ήδη στην προώθηση πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην Ευρώπη μέσω των προγραμμάτων και των πολιτικών της με πολλούς τρόπους:

Το πολιτιστικά προγράμματα της Κοινότητας υπήρξαν ιδιαίτερα παραγωγικά. Το πρόγραμμα «Πολιτισμός» που εφαρμόζεται αυτήν την περίοδο (2007-2013) θα διευκολύνει την αμοιβαία κατανόηση, θα τονώσει τη δημιουργικότητα και θα συμβάλει στον αμοιβαίο εμπλουτισμό των πολιτιστικών παραδόσεών μας. Θα βοηθήσει χιλιάδες πολιτιστικούς οργανισμούς να καταρτίσουν και να εφαρμόσουν πολιτιστικά και καλλιτεχνικά προγράμματα που θα βελτιώσουν τη γνώση και τη διάδοση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς, θα προαγάγουν τις πολιτιστικές ανταλλαγές και θα τονώσουν την καλλιτεχνική και λογοτεχνική δημιουργία, καθώς και τη λογοτεχνική μετάφραση. Το πρόγραμμα αυτό θα στηρίζει επίσης φορείς που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα του πολιτισμού και θα αναγνωρίζει την αξία σημαντικών ευρωπαϊκών πολιτιστικών επιτευγμάτων με τη θέσπιση ευρωπαϊκών βραβείων αρχιτεκτονικής, πολιτιστικής κληρονομιάς και μουσικής, καθώς και με το θεσμό της πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης.

Πολλά άλλα προγράμματα έχουν τεράστιο θετικό αντίκτυπο στον πολιτισμό μέσω ειδικών πολιτιστικών σχεδίων, με τη χρήση ξένων γλωσσών τις οποίες προωθούν, με τη στενή σύνδεση μάθησης και πολιτισμού ή με τις προσωπικές πολιτιστικές εμπειρίες τις οποίες προάγουν. Στα προγράμματα αυτά συγκαταλέγονται, αφενός, το πρόγραμμα «Ευρώπη για τους Πολίτες» (2007-2013), το οποίο επίσης βασίζεται στο άρθρο της Συνθήκης για τον πολιτισμό και προάγει την ενεργό συμμετοχή του ευρωπαίου πολίτη στα κοινά και, αφετέρου, τα προγράμματα που στηρίζουν τη διάβιου μάθηση (περιλαμβανομένων των προγραμμάτων Erasmus και Erasmus Mundus), την πολυγλωσσία και τις ανταλλαγές μεταξύ των νέων.

Στον τομέα του κινηματογράφου και των οπτικοακουστικών μέσων, το πρόγραμμα MEDIA, που εφαρμόζεται από το 1991, προωθεί την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής βιομηχανίας. Έχει επίσης σχεδιαστεί με σκοπό να ενταθεί ο διαπολιτισμικός διάλογος, να αυξηθεί η αμοιβαία γνώση των ευρωπαϊκών πολιτιστικών παραδόσεων και να αναπτυχθεί το πολιτιστικό δυναμικό. Επιπροσθέτως, στις 16 Νοεμβρίου 2005 εγκρίθηκε σύσταση περί της

κινηματογραφικής κληρονομιάς και της ανταγωνιστικότητας των συναφών δραστηριοτήτων της κινηματογραφικής βιομηχανίας, με την οποία καθορίζονταν συγκεκριμένες ενέργειες για τον τομέα της κινηματογραφικής κληρονομιάς.

Σειρά άλλων κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων συμβάλλουν σημαντικά στον πολιτισμό. Η στήριξη που παρέχεται μέσω της πολιτικής για τη συνοχή ή της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη μπορεί, π.χ., να προαγάγει σε μεγάλο βαθμό την αποκατάσταση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την προώθηση δημιουργικών κλάδων, προκειμένου να καταστούν ελκυστικότερες ορισμένες περιφέρειες ή να στηριχθεί η κατάρτιση των επαγγελματιών του πολιτιστικού τομέα. Αυτό ισχύει επίσης για την ανάπτυξη της κοινωνίας της πληροφορίας.

Ορισμένες κοινοτικές πολιτικές διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κανονιστικού πλαισίου για τον πολιτιστικό τομέα. Υπάρχει άρρηκτος δεσμός μεταξύ, αφενός, της προώθησης του πολιτισμού και της δημιουργικότητας και, αφετέρου, της κοινοτικής νομοθεσίας για την πνευματική ιδιοκτησία και τα συγγενικά δικαιώματα. Η νομοθεσία αυτή προστατεύει τα δικαιώματα των δημιουργών, των παραγωγών και των καλλιτεχνών και τους εξασφαλίζει δίκαιη αμοιβή για το έργο τους, ενώ συγχρόνως επιτρέπει την ευρεία διάδοση των προστατευόμενων έργων ή φωνογραφημάτων, προάγοντας έτσι την πρόσβαση των πολιτών στην πλούσια και πολυποίκιλη πολιτιστική κληρονομιά της Ευρώπης.

Η οδηγία «*Τηλεόραση χωρίς σύνορα*», που εκδόθηκε το 1989, θεσπίζει τους όρους για τη διασυνοριακή μετάδοση τηλεοπτικών εκπομπών εντός της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς. Με τον τρόπο αυτό, δημιούργησε ένα νομικό πλαίσιο για την ελεύθερη κυκλοφορία ευρωπαϊκού οπτικοακουστικού περιεχομένου στην Ε.Ε. Έτσι ενισχύθηκε σημαντικά ο πλουραλισμός των μέσων και η πολιτιστική πολυμορφία. Στο πλαίσιο αυτό, η πολιτιστική πολυμορφία στηρίζεται επίσης με την εφαρμογή μέτρων που προωθούν ευρωπαϊκές και ανεξάρτητες παραγωγές. Η Ε.Ε. ανακήρυξε το 2008 «*Ευρωπαϊκό Έτος Διαπολιτισμικού Διαλόγου*» για να δώσει την ευκαιρία να διατυπωθούν και να προβληθούν οι βέλτιστες πρακτικές και διαδικασίες διαπολιτισμικού διαλόγου, με στόχο την κατάρτιση βιώσιμης στρατηγικής και μετά το 2008.

Τέλος, βάσει υφιστάμενων κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, η Επιτροπή επιθυμεί να ορίσει το 2009 «Ευρωπαϊκό Έτος Δημιουργικότητας και Καινοτομίας» μέσω της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, έτσι ώστε να ευαισθητοποιήσει το ευρύ κοινό, να προαγάγει τις σχετικές πολιτικές συζητήσεις στα κράτη μέλη και να τονώσει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και τις διαπολιτιστικές ικανότητες.

Τα τελευταία χρόνια, τα κράτη μέλη πειραματίστηκαν με νέες μορφές ευέλικτης συνεργασίας, προκειμένου να συνεργαστούν στενότερα για την επίτευξη κοινών στόχων. Το Συμβούλιο συμφώνησε σ' ένα πολυετές σχέδιο εργασίας για την περίοδο 2005-2007 και αναπτύχθηκαν ευέλικτες μορφές συνεργασίας για συγκεκριμένα ζητήματα, όπως η κινητικότητα των συλλογών μουσείων. Οι τακτικές υπουργικές συνεδριάσεις συνέβαλαν επίσης στην ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και το διάλογο σχετικά με τις πολιτικές.¹⁸

2.1.2. Στόχοι της ευρωπαϊκής ατζέντας για τον πολιτισμό

Οι εκτεταμένες διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν το 2006 έδωσαν τη δυνατότητα στην Επιτροπή να επιτύχει αρραγή συναίνεση για την έκδοση νέας κοινοτικής ατζέντας για τον πολιτισμό, με βάση τις επιτυχίες του παρελθόντος και με σκοπό την ενίσχυση των δραστηριοτήτων που βρίσκονται σε εξέλιξη. Η εν λόγω ατζέντα θα διαρθρώνεται γύρω από τρεις αλληλένδετες δέσμες στόχων:

- I. Προαγωγή της πολιτιστικής πολυμορφίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου·
- II. Προώθηση του πολιτισμού ως καταλύτη για τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση·
- III. Προβολή του πολιτισμού ως ζωτικού στοιχείου στις διεθνείς σχέσεις της Ένωσης.

Αυτοί οι στόχοι θα κατευθύνουν την κοινοτική δράση στο μέλλον. Κάθε παράγοντας θα κληθεί να συμβάλει, με απόλυτο σεβασμό της αρχής της επικουρικότητας:

---

¹⁸ Βλ. σχετ. «Επισκόπηση των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Πολιτισμό» στο διαδίκτυο http://www.europa.eu/pol/cult/index_el.htm.

Για τα **κράτη μέλη** και τις περιφέρειές τους, αυτό θα συνεπάγεται περαιτέρω ανάπτυξη των πολιτικών τους στους τομείς αυτούς με γνώμονα τους κοινούς στόχους και μέριμνα για την εφαρμογή κοινών δραστηριοτήτων μέσω, μεταξύ άλλων, της ανοικτής μεθόδου συντονισμού, καθώς και διερεύνηση των ευκαιριών που προσφέρει η κοινοτική χρηματοδότηση.

Για τους **παράγοντες** του τομέα του πολιτισμού, όπως οι επαγγελματικές ενώσεις, οι πολιτιστικοί οργανισμοί, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα ευρωπαϊκά δίκτυα, τα ιδρύματα κ.λπ., αυτό θα συνεπάγεται προσήλωση στο διάλογο με τα κοινοτικά όργανα και παροχή στήριξης για την κατάρτιση νέων κοινοτικών πολιτικών και ενεργειών, καθώς και ανάπτυξη διαλόγου μεταξύ τους.

Για την **Επιτροπή**, αυτό θα συνεπάγεται κινητοποίηση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της και των κοινοτικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων, καθώς και επικαιροποιημένο ρόλο όσον αφορά τη δραστηριοποίηση, την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και το διάλογο με όλους τους φορείς.

Για όλους τους φορείς, αυτό θα ανανεώσει το αίσθημα της συνεργασίας και του ενστερνισμού της κοινοτικής δράσης για την επίτευξη αυτών των στόχων.

2.2. Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική

2.2.1. Γενικά

Η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει στον περιορισμό των διαρθρωτικών ανισοτήτων μεταξύ των περιοχών της ΕΕ, στην ισόρροπη ανάπτυξη της κοινοτικής επικράτειας καθώς και στην προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους. Θεμελιωμένη στις έννοιες της αλληλεγγύης και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, η περιφερειακή πολιτική επιτυγχάνεται με την ποικιλία των χρηματοδοτικών διαδικασιών, κυρίως μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Για την περίοδο 2007-2013, η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης καταλαμβάνει τη δεύτερη θέση στον προϋπολογισμό της ΕΕ με ένα κονδύλι της τάξης των 348 δισ. ευρώ. Με την έγκριση της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης το 1986, συμπεριλήφθηκε στους στόχους η οικονομική και κοινωνική

συναχή. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) θεσμοθέτησε τελικά αυτή την πολιτική στο πλαίσιο της συνθήκης ΕΚ (άρθρα 158 έως 162).

2.2.2. Στόχοι

Σύμφωνα με τον ορισμό της συνθήκης ΕΚ, η Κοινότητα συμβάλλει στην ανάπτυξη των πολιτισμών των κρατών μελών σεβόμενη την εθνική και περιφερειακή πολυμορφία τους και προβάλλοντας την κοινή πολιτιστική κληρονομιά.

Τον Μάιο του 2007 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μια σημαντική ανακοίνωση με τίτλο *«Μια ευρωπαϊκή ατζέντα για τον πολιτισμό σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποίησης»*. Αυτή η ανακοίνωση διατυπώνει νέους στρατηγικούς στόχους για τη δραστηριότητα της Ένωσης στον τομέα του πολιτισμού. Οι βασικοί στόχοι είναι:

- I. ενίσχυση της πολιτιστικής πολυμορφίας και του διαπολιτισμικού διαλόγου·
- II. ενίσχυση του πολιτισμού ως καταλύτη για τη δημιουργικότητα στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας·
- III. ενίσχυση του πολιτισμού ως ουσιαστικού μέρους των διεθνών σχέσεων της Ένωσης.

Αυτοί οι στόχοι πρέπει να επιτευχθούν μέσω νέων μεθόδων. Έτσι η Επιτροπή προτείνει τη διαμόρφωση της συνεργασίας των οργάνων της ΕΕ με τα κράτη μέλη βάσει της *«ανοιχτής μεθόδου συντονισμού»* μέσω της οποίας θα οριστούν κοινοί στόχοι και θα μεταφερθούν σε εθνικές πολιτικές. Μια ακόμα κεντρική πρόταση είναι να συνδεθεί περισσότερο ο πολιτιστικός τομέας με τη δραστηριότητα της ΕΕ στο πλαίσιο ενός πολιτιστικού φόρουμ.¹⁹

2.2.3. Προγράμματα δράσης

Προτού τεθεί σε ισχύ η συνθήκη του Μάαστριχτ, η Κοινότητα παρείχε μικρές χρηματοδοτήσεις για πολιτιστικές δραστηριότητες μέσω του Ευρωπαϊκού

¹⁹ Βλ. σχετ. Κόνσολα Ντόρα *«Πολιτιστική ανάπτυξη και πολιτική»*, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα 2006

Κοινωνικού Ταμείου και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, καθώς και μέσω ad hoc πρωτοβουλιών. Η δράση της επικεντρωνόταν στη λήψη μέτρων στους τομείς της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, των επιδοτήσεων προς τους καλλιτέχνες, της βοήθειας προς τη λογοτεχνική μετάφραση και της υποστήριξης των πολιτιστικών εκδηλώσεων.

I. Η πρώτη γενιά των πολιτιστικών προγραμμάτων

Με την εισαγωγή μιας νομικής βάσης για τον πολιτισμό στη συνθήκη του Μάαστριχτ, οι πολιτιστικές δραστηριότητες της ΕΕ οργανώθηκαν πιο συστηματικά. Καταρχάς κατατέθηκαν τρία προγράμματα:

- I. Το πρόγραμμα «**Καλειδοσκόπιο**» που θεσπίστηκε το 1996, είχε στόχο την υποστήριξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας και την ενίσχυση της διάδοσης του πολιτισμού των λαών της Ευρώπης·
- II. Το πρόγραμμα «**Ariane**» υιοθετήθηκε το 1997 και είχε σκοπό να συμβάλει στην αύξηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στους τομείς του βιβλίου και της ανάγνωσης και στην προαγωγή, μέσω της μετάφρασης, της ευρύτερης γνώσης των λογοτεχνικών έργων και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών. Επίσης, ανάμεσα στα μέτρα που χρηματοδοτήθηκαν ήταν η επαγγελματική εκπαίδευση στους συγκεκριμένους τομείς·
- III. Το πρόγραμμα «**Ραφαήλ**» υιοθετήθηκε το 1997. Είχε στόχο την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της πολιτιστικής κληρονομιάς με ευρωπαϊκή διάσταση.²⁰

II. «Πολιτισμός 2000»

Βάσει των εμπειριών από αυτή την πρώτη φάση των προγραμμάτων, κατατέθηκε το 2000 ένα πρώτο ευρωπαϊκό πρόγραμμα-πλαίσιο για την προώθηση του πολιτισμού με συνολικό προϋπολογισμό 167 εκατ. ευρώ για περίοδο πέντε ετών (2000–2004). Μέλημα και στόχος του προγράμματος ήταν η απλοποίηση της χρηματοδότησης και του σχεδιασμού της πολιτιστικής συνεργασίας μέσω ενός ενιαίου οργάνου. Οι στόχοι

---

²⁰ Βλ. σχετ. «*Επισκόπηση των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον Πολιτισμό*» στο διαδίκτυο http://www.europa.eu/pol/cult/index_el.htm.

του προγράμματος ήταν: η προώθηση του πολιτιστικού διαλόγου και της αμοιβαίας γνώσης του πολιτισμού και της ιστορίας των λαών της Ευρώπης, η προώθηση της πολιτιστικής δραστηριότητας και της διεθνικής διάδοσης του πολιτισμού καθώς και των ανταλλαγών καλλιτεχνών και όσων εργάζονται σε δημιουργική βάση και με άλλους τρόπους στον τομέα του πολιτισμού και των έργων τους, η προώθηση της πολιτιστικής ποικιλομορφίας και της ανάπτυξης νέων μορφών καλλιτεχνικής έκφρασης, η προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών στη διατήρηση της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς και η βελτίωση του διαπολιτισμικού διαλόγου μεταξύ ευρωπαϊκών και μη ευρωπαϊκών πολιτισμών. Το 2003 το πρόγραμμα παρατάθηκε χωρίς αλλαγές για τα έτη 2005–2006.²¹

III. Το νέο πρόγραμμα «Πολιτισμός» (2007–2013)

Καθώς το πρόγραμμα «Πολιτισμός 2000» στέφθηκε με μεγάλη επιτυχία, το 2004 η Επιτροπή υπέβαλε μια πρόταση για τη θέσπιση ενός νέου πολιτιστικού προγράμματος για την περίοδο 2007–2013. Βάσει εκτενών αξιολογήσεων και διαβουλεύσεων, το πρόγραμμα επιδιώκει τη συνέχιση των πολιτιστικών δράσεων που αναφέρονται παραπάνω. Κατόπιν μακρών διαπραγματεύσεων για τη δημοσιονομική προοπτική, στο πλαίσιο των οποίων το Κοινοβούλιο ζήτησε σημαντική αύξηση των προβλέψεων σχετικά με τη χρηματοδότηση, ο διαθέσιμος προϋπολογισμός ορίστηκε στα 400 εκατ. ευρώ (απόφαση 1855/2006/EK). Το πρόγραμμα αποσκοπεί να προωθήσει τη διακρατική κινητικότητα των ατόμων που εργάζονται στον τομέα του πολιτισμού, να υποστηρίξει την κινητικότητα των καλλιτεχνικών και πολιτιστικών έργων και προϊόντων και να ενθαρρύνει τον διαπολιτισμικό διάλογο.

IV. Στήριξη σε οργανισμούς που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Η απόφαση 792/2004/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου θέσπισε ένα πρόγραμμα δράσης για την ενίσχυση των οργανισμών που δραστηριοποιούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στον τομέα του πολιτισμού για την περίοδο 2004–2006, με ποσό αναφοράς τα 19 εκατ. ευρώ. Ο γενικός στόχος είναι η στήριξη της δραστηριότητας οργανισμών των οποίων το πρόγραμμα εργασίας ή οι δράσεις τους έχουν στόχο γενικού ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος. Με την ολοκλήρωση του προγράμματος η στήριξη αυτή εντάχθηκε στο νέο πολιτιστικό πρόγραμμα. Το

---

²¹ Βλ. σχετ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Πολιτική στον τομέα του Πολιτισμού - Πολιτιστικά Προγράμματα», στο διαδίκτυο http://www.europarl.europa.eu/factsheets/4_17_0_el.htm

συνολικό ύψος της ενίσχυσης ορίστηκε περίπου στο 10 % του συνολικού όγκου το προγράμματος. Έτσι προβλέπεται προϋπολογισμός περίπου 40 εκατ. ευρώ.

2.3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πολιτισμός 2007-2013»

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέσπισε μια νέα γενιά προγραμμάτων στο τομέα της Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, Νεολαίας, Πολιτισμού και Πολιτών για την Ευρώπη, για τη προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Τα προγράμματα αυτά είναι:

I. Διά βίου εκπαίδευση (life long learning) 2007-2013

Το πρόγραμμα αυτό αντικαθιστά τα προγράμματα Socrates, Leonardo da Vinci και τα e learning προγράμματα, τα οποία έληξαν το 2006.

Το πρόγραμμα διά βίου μάθησης στηρίζει τις ακόλουθες δράσεις:

- I. κινητικότητα των προσώπων στο πλαίσιο της διά βίου μάθησης·
- II. διμερείς και πολυμερείς εταιρικές σχέσεις·
- III. πολυμερή σχέδια ειδικά για την προώθηση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης μέσω της διακρατικής μεταφοράς καινοτομίας·
- IV. μονομερή και εθνικά σχέδια·
- V. πολυμερή σχέδια και δίκτυα·
- VI. παρατήρηση και ανάλυση των πολιτικών και των συστημάτων στον τομέα της διά βίου μάθησης, δημιουργία και συνεχής βελτίωση του υλικού αναφοράς, όπου περιλαμβάνονται οι έρευνες, οι στατιστικές, οι αναλύσεις και οι δείκτες, δράση για την υποστήριξη της διαφάνειας και της αναγνώρισης των τυπικών προσόντων και της προηγούμενης μάθησης, και δράσης για τη στήριξη της συνεργασίας στη διασφάλιση ποιότητας·
- VII. λειτουργικές επιχορηγήσεις για την υποστήριξη ορισμένων λειτουργικών και διοικητικών δαπανών των θεσμών και ενώσεων που ενεργοποιούνται στον τομέα του προγράμματος διά βίου μάθησης·

VIII. άλλες πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην προαγωγή των στόχων του προγράμματος διά βίου μάθησης (συνοδευτικά μέτρα).

Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για τη περίοδο 2007-2013 καθορίζεται σε **6. 970. 000. Ευρώ.**

II. Νεολαία εν δράσει (youth in action) 2007-2013

Στόχοι

- προώθηση της ενεργού συμμετοχής των νέων ως πολιτών γενικότερα και ως ευρωπαίων πολιτών ειδικότερα·
- ανάπτυξη της αλληλεγγύης και της ανεκτικότητας μεταξύ των νέων, ιδίως με σκοπό να ενισχυθεί η κοινωνική συνοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης·
- ενίσχυση της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των νέων σε διάφορες χώρες·
- βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων που υποστηρίζουν τις δραστηριότητες των νέων και ανάπτυξη των δυνατοτήτων των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στον τομέα της νεολαίας·
- ανάπτυξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας.

Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω των παρακάτω 5 δράσεων:

- I. Νεολαία για την Ευρώπη
- II. Ευρωπαϊκή εθελοντική υπηρεσία
- III. Νεολαία στον κόσμο
- IV. Συστήματα υποστήριξης των νέων
- V. Υποστήριξη της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα της νεολαίας

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος, ανέρχεται σε **885.000.000 Ευρώ.**

III. Πολιτισμός (culture) 2007-2013

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε τη θέσπιση του ενιαίου πολυετούς προγράμματος Πολιτισμός για κοινοτικά μέτρα στον τομέα του πολιτισμού, ανοικτό σε όλους τους πολιτιστικούς τομείς και όλες τις κατηγορίες πολιτιστικών φορέων.

Ο γενικός στόχος του προγράμματος είναι η ανάδειξη του Ευρωπαϊκού πολιτιστικού χώρου, μέσω της ανάπτυξης της πολιτιστικής συνεργασίας των δημιουργών, των πολιτιστικών παραγόντων και των πολιτιστικών οργανισμών, με σκοπό να ενθαρρύνει τη δημιουργία ευρωπαϊκής ιθαγένειας. Το πρόγραμμα είναι ανοικτό στη συμμετοχή μη οπτικοακουστικών επιχειρήσεων του πολιτιστικού κλάδου και ειδικότερα μικρών επιχειρήσεων, εφόσον οι εν λόγω επιχειρήσεις ενεργούν ως μη κερδοσκοπικές με πολιτιστικό προσανατολισμό.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος, ανέρχεται σε **408.000.000 ευρώ**.²²

IV. Πολίτες για την Ευρώπη (citizens for Europe) 2007-2013

Στόχοι

- να δώσει στους πολίτες την ευκαιρία να ανταλλάξουν εμπειρίες και απόψεις και να συμμετάσχουν στην οικοδόμηση μιας Ευρώπης ακόμα πιο προσιτής, δημοκρατικής και με παγκόσμιο προσανατολισμό, ενωμένης στο πλαίσιο της πολιτισμικής της πολυμορφίας,
- να αναπτύξει αίσθημα ευρωπαϊκής ταυτότητας, βασισμένης σε κοινές αξίες, κοινή ιστορία και κοινό πολιτισμό,
- να καλλιεργήσει το αίσθημα των ευρωπαίων πολιτών ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση τους ανήκει,
- να βελτιώσει την αμοιβαία κατανόηση μεταξύ των ευρωπαίων πολιτών, μέσα από τον σεβασμό και την προαγωγή της πολιτισμικής και γλωσσικής πολυμορφίας, συμβάλλοντας παράλληλα στον διαπολιτισμικό διάλογο.

Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω των παρακάτω 4 δράσεων:

²² http://ec.europa.eu/culture/eac/culture2007/cult_en.html

http://ec.europa.eu/culture/eac/how_particip2007/conditions/cult_heritage_en.html

- I. Ενεργοί πολίτες για την Ευρώπη,
- II. Ενεργός κοινωνία των πολιτών,
- III. Μαζί για την Ευρώπη,
- IV. Ενεργός ευρωπαϊκή μνήμη,

Ο ενδεικτικός προϋπολογισμός για την εφαρμογή του προγράμματος ανέρχεται στα **190 εκατομμύρια ευρώ.**²³

2.4. Ευρωπαϊκές Πολιτιστικές Πρωτεύουσες

Η **Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης** είναι μια πόλη που ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση για περίοδο ενός χρόνου στη διάρκεια του οποίου της δίνεται η ευκαιρία να επιδείξει την πολιτιστική της ζωή και την πολιτιστική της ανάπτυξη. Αρκετές Ευρωπαϊκές πόλεις έχουν χρησιμοποιήσει την χρονιά Πολιτιστικής Πόλης για να μεταμορφώσουν ολοκληρωτικά την πολιτιστική τους βάση, και κατ' επέκταση την εικόνα τους στο διεθνή χώρο.

Η έννοια της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πόλης συνελήφθη ως ένας τρόπος αλληλοπροσέγγισης των Ευρωπαίων κατοίκων και ξεκίνησε στις 13 Ιουνίου 1985 από το Συμβούλιο Υπουργών με πρωτοβουλία της Ελληνίδας Υπουργού Πολιτισμού Μελίνας Μερκούρη. Από τότε, η πρωτοβουλία έχει καταστεί όλο και περισσότερο επιτυχής μεταξύ των Ευρωπαίων κατοίκων και έχει αποκτήσει έναν αυξανόμενο πολιτιστικό και κοινωνικό-οικονομικό αντίκτυπο με τους πολυάριθμους επισκέπτες που έχει προσελκύσει.

Οι Ευρωπαϊκές Πόλεις Πολιτισμού ορίζονταν επί διακυβερνητικής βάσης μέχρι το 2004. Τα κράτη μέλη ομοφώνως επέλεξαν τις πιο πιθανές πόλεις για να φιλοξενήσουν το γεγονός και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παραχωρούσε μια επιδότηση στην επιλεγμένη πόλη κάθε χρόνο. Από το 2005 οι θεσμοί της Ε.Ε. θα συμμετάσχουν στην διαδικασία επιλογής των πόλεων που θα φιλοξενήσουν το γεγονός.

Το 1990 οι Υπουργοί Πολιτισμού ξεκίνησαν τον "Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μήνα". Το γεγονός αυτό είναι παρόμοιο με την Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα αλλά

---

²³ http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm

διαρκεί λιγότερο και απευθύνεται συγκεκριμένα σε χώρες της ανατολικής και κεντρικής Ευρώπης. Η Επιτροπή παραχωρεί μια επιδότηση για τον Ευρωπαϊκό Πολιτιστικό Μήνα κάθε χρόνο.

Από το 1991, οι οργανωτές των διαφορετικών Ευρωπαϊκών Πόλεων Πολιτισμού δημιούργησαν ένα δίκτυο που καθιστούσε δυνατή την ανταλλαγή και διασπορά των πληροφοριών, ακόμα και στους οργανωτές των μελλοντικών γεγονότων. Το δίκτυο αυτό εκτέλεσε επίσης το 1994 μια μελέτη για τον αντίκτυπο της Ευρωπαϊκής Πόλης Πολιτισμού από την δημιουργία της.

Το 1999 η Ευρωπαϊκή Πόλη Πολιτισμού μετονομάστηκε σε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, και χρηματοδοτείται πια από το πρόγραμμα Πολιτισμού 2000. Για το έτος 2006 Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης ήταν η πόλη της Πάτρας στην Ελλάδα. Σύμφωνα με μελλοντικούς σχεδιασμούς για το θεσμό (τουλάχιστον μέχρι το 2019) κάθε χρόνο θα ορίζονται δύο Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης και κάθε κράτος θα έχει την ευκαιρία να φιλοξενήσει με τη σειρά του το γεγονός. Αυτό έγινε για να αποφευχθεί υπερβολικά σκληρός ανταγωνισμός μεταξύ κρατών για την απόκτηση του τίτλου.

Μόνο Ευρωπαϊκές πόλεις που ανήκουν σε κράτη μέλη της ΕΕ έχουν αποκτήσει μέχρι σήμερα τον τίτλο της Ευρωπαϊκής Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Ωστόσο το συμβούλιο της ΕΕ μπορεί να ορίσει μια πόλη από άλλο κράτος για μια χρονιά, αρκεί η απόφαση να ληφθεί ομόφωνα.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί και η Κωνσταντινούπολη, που έχει οριστεί Ευρωπαϊκή Πολιτιστική Πρωτεύουσα για το 2010.²⁴

---

²⁴ Βλ. σχετ. Βικιπαίδεια «Πολιτιστικές Πρωτεύουσες της Ευρώπης» στο διαδίκτυο <http://el.wikipedia.org/wiki/>.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1. Ιστορία

Στην περιοχή του Αιγαίου Πελάγους εμφανίστηκαν οι πρώτοι πολιτισμοί της Ευρώπης, ο Κυκλαδικός και ο Μινωικός, ενώ αργότερα εμφανίστηκε ο αναγνωρισμένος ως ο πρώτος ελληνικός πολιτισμός, ο Μυκηναϊκός. Την εποχή των πολιτισμών αυτών, ακολούθησε μία σκοτεινή περίοδος περίπου μέχρι το 800 π.Χ., οπότε εμφανίζεται ένας καινούριος ελληνικός πολιτισμός, βασισμένος στο μοντέλο της πόλης-κράτους. Είναι ο πολιτισμός που θα διαδοθεί με τον αποικισμό των ακτών της Μεσογείου, θα αντισταθεί στην Περσική εισβολή με τους δύο επιφανέστερους εκπροσώπους του, την κοσμοπολίτικη και δημοκρατική Αθήνα και την μιλιταριστική και ολιγαρχική Σπάρτη, θα αποτελέσει τη βάση του Ελληνιστικού πολιτισμού που δημιούργησαν οι κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου, θα επηρεάσει την πολιτισμική φυσιογνωμία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και αργότερα θα πυροδοτήσει την Αναγέννηση στην Ευρώπη. Κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους το 146 π.Χ, αν και ο Ελληνικός πολιτισμός σύμφωνα με τον Οράτιο τελικά κατέκτησε τον Ρωμαϊκό τρόπο ζωής. Οι Ρωμαίοι αναγνώρισαν και θαύμασαν τον πλούτο του Ελληνικού πολιτισμού, τον μελέτησαν βαθιά και έγιναν συνειδητά συνεχιστές του. Διέσωσαν επίσης και μεγάλο μέρος της αρχαιοελληνικής γραμματείας. Αν και ήταν μόνο ένα μέρος της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ο ελληνικός πολιτισμός θα συνέχιζε να δεσπόζει στην Ανατολική Μεσόγειο, και όταν τελικά η Αυτοκρατορία χωρίστηκε στα δύο, η ανατολική ή Βυζαντινή Αυτοκρατορία, με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη, θα είχε κυρίως λόγω γλώσσας έντονο τον ελληνικό χαρακτήρα. Από τον 4ο μέχρι τον 15ο αιώνα, η Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία επέζησε επιθέσεις έντεκα αιώνων από δυτικά και ανατολικά, μέχρι που η Κωνσταντινούπολη έπεσε στις 29 Μαΐου του 1453 στα χέρια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Σταδιακά το Βυζάντιο κατακτήθηκε ολόκληρο μέσα στον 15ο αιώνα.

Η Οθωμανική κυριαρχία συνεχίστηκε μέχρι το 1821 που οι Έλληνες κήρυξαν την ανεξαρτησία τους. Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 έληξε το 1828. Το 1830 αναγνωρίζεται η ανεξαρτησία του νέου ελληνικού κράτους. Εγκαθιδρύθηκε μοναρχία

το 1833. Μέσα στον 19ο και τον πρώιμο 20ό αιώνα, η Ελλάδα προσπάθησε να προσαρτήσει στα εδάφη της όλες τις περιοχές που ακόμη ανήκαν στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και είχαν ελληνόφωνο πληθυσμό, πράγμα που κατάφερε εν μέρει, επεκτείνοντας σταδιακά την έκτασή της, μέχρι να φτάσει το σημερινό της μέγεθος το 1947. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο στην Ελλάδα ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος μέχρι το 1949. Αργότερα, το 1952, η Ελλάδα έγινε μέλος του ΝΑΤΟ. Στις 21 Απριλίου του 1967 ο στρατός, υποβοηθούμενος από την κυβέρνηση των ΗΠΑ, πήρε την εξουσία με πραξικόπημα. Οι δικτάτορες στη συνέχεια διαχωρίστηκαν και από τον Βασιλιά, τον εξεδίωξαν από την χώρα και κατήργησαν τη μοναρχία. Η στρατιωτική Χούντα υπήρξε η αιτία δημιουργίας, μετά από λανθασμένους χειρισμούς που εκμεταλλεύτηκε η Τουρκική πλευρά, του Κυπριακού ζητήματος, το οποίο οδήγησε στην κατάρρευσή της το 1974. Έπειτα από το δημοψήφισμα στις 8 Δεκεμβρίου 1974, το πολίτευμα της Ελλάδας μετατράπηκε ξανά σε αβασίλευτη Δημοκρατία και συντάχθηκε νέο σύνταγμα από την Ε' Αναθεωρητική Βουλή που τέθηκε σε ισχύ στις 11 Ιουνίου 1975, το οποίο ισχύει μέχρι σήμερα, αναθεωρημένο το 1986 και το 2001. Η Ελλάδα έγινε μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 1981 και μέλος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ) το 2001.²⁵

3.2. Ο Πολιτισμός από την ίδρυση του κράτους έως σήμερα

Ο διάλογος για τα θέματα του πολιτισμού σημαδέυτηκε από σκληρές διαμάχες. Η σημαντικότερη από αυτές διεξήχθη μεταξύ των διανοούμενων της Επτανησιακής και της Πρώτης Αθηναϊκής Σχολής. Οι βασικές επιλογές που είχαν γίνει ήδη από τη δεκαετία του 1820 τόσο από τον Κάλβο όσο και κυρίως από το Σολωμό στο επίπεδο της γλώσσας, των εκφραστικών μορφών και των πηγών έμπνευσης δε βρήκαν ανταπόκριση από τους ποιητές της πρωτεύουσας. Η περαιτέρω επεξεργασία της καθομιλουμένης έδωσε τη θέση της στην επικράτηση της καθαρεύουσας, που όσο περνούσε ο καιρός κατευθυνόταν όλο και περισσότερο προς την αρχαϊζουσα. Το παράδειγμα του Σολωμού για αναζήτηση θεμάτων και εκφραστικών μορφών μέσα από τη γλώσσα των απλών ανθρώπων, από τα δημοτικά τραγούδια και τα έπη της κρητικής παράδοσης αποσιωπήθηκε ή κατακρίθηκε δημόσια. Οι κατηγορίες που απευθύνονταν στο ζακυνθινό ποιητή ήταν ότι παραμελούσε τα “κάλλη” της

²⁵ Βλεπ. σχετ. Βικιπαίδεια «Πολιτισμός» στο διαδίκτυο www.Wikipedia.org

καθαρεύουσας, ενώ προσπαθούσε να εκφραστεί ποιητικά με ένα γλωσσικό όργανο αδόκιμο, τη δημώδη γλώσσα. Η ποιητική συμβολή του Σολωμού και γενικότερα της Επτανησιακής Σχολής παρέμεινε στο περιθώριο των αθηναϊκών αναζητήσεων στο μμεγαλύτερο μέρος της περιόδου. Το κλίμα θα αλλάξει πολύ αργότερα με την εμφάνιση στα γράμματα του Κωστή Παλαμά. Με δύο κείμενά του (1886 και 1889) συμβάλλει στην αποκατάσταση των ποιητών της Επτανησιακής Σχολής, κυρίως του Σολωμού και του Κάλβου, και φυσικά του γλωσσικού τους οργάνου, της δημοτικής γλώσσας.

3.2.1. Η Επτανησιακή Σχολή

Η εποχή που ξεκινά με την Επανάσταση του 1821 θέτει εκ των πραγμάτων σε ένα νέο πλαίσιο τα λογοτεχνικά πράγματα του Ελληνισμού. Η πνευματική παραγωγή του νεοελληνικού Διαφωτισμού, οι διαμάχες νεωτεριστών και συντηρητικών και το πρόβλημα της επιλογής της γλώσσας που θα χρησιμοποιεί η λόγια παραγωγή καθορίζουν ακόμη ως ένα βαθμό το πνευματικό τοπίο. Επιπλέον, τα γεγονότα του Αγώνα κινητοποιούν συνειδήσεις, συγκινούν και ερεθίζουν την ευαισθησία νέων διανοούμενων που προέρχονται από τα αγγλοκρατούμενα πλέον νησιά του Ιονίου. Διαμορφώνεται ένα πνευματικό ρεύμα που καταλήγει στη συμπύκνωση πολλών και διαφορετικών στοιχείων, όπως αυτά συναντώνται στο πολιτισμικό σταυροδρόμι των Επτανήσων.

Η παράδοση της κρητικής αναγέννησης του 17ου αιώνα και του Ερωτόκριτου, όπως αυτή μεταφέρθηκε στα Ιόνια νησιά από Κρήτες μετανάστες μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Οθωμανούς, οι απηχίσεις του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού που φτάνουν εύκολα κάτω από το καθεστώς της βενετοκρατίας, οι πολιτικές εξελίξεις μετά τη Γαλλική Επανάσταση, ιδιαίτερα οι ιταλικές εκδοχές του φιλελευθερισμού και το κίνημα των καρμπονάρων και βέβαια οι πρώτες απηχίσεις της ρομαντικής ποίησης διαμορφώνουν τους ορίζοντες μιας νέας γενιάς ποιητών στις αρχές του 19ου αιώνα. Οι ποιητές της Επτανησιακής Σχολής γράφουν στην καθομιλουμένη, αντιτασσόμενοι στην αρχαϊζουσα και αποκαθαρμένη γλώσσα που επικράτησε στην Αθήνα. Συνθέτουν το γλωσσικό τους πρότυπο χρησιμοποιώντας στοιχεία τόσο από τη λόγια παράδοση όσο και από τη λαϊκή, τη δημώδη γλώσσα, ενώ τα θέματά τους

αντλούνται από τους εθνικούς αγώνες αλλά και από σκηνές και προβλήματα της καθημερινής ζωής και των προσωπικών σχέσεων.

3.2.2. Η Πρώτη Αθηναϊκή Σχολή

Από τη δεκαετία του 1840 και μετά οι αθηναίοι ποιητές, σε αντίθεση με τους επανήσιους, φαίνεται πως κατευθύνονται οριστικά προς την επιλογή της αρχαϊζουσας γλώσσας. Οι επιδράσεις των αδελφών Σούτσων και του Αλέξανδρου Ρίζου Ραγκαβή στις γλωσσικές αντιλήψεις που επικρατούν και στο ποιητικό ύφος είναι εμφανείς. Από την άλλη, οι ποιητικοί διαγωνισμοί που ξεκινούν το 1851 εντείνουν αυτό το πνεύμα, στο βαθμό που αποκλείουν τη βράβευση ποιημάτων γραμμένων στη δημοτική. Το παράδειγμα του Κάλβου και του Σολωμού ξεχνιέται ή και κατακρίνεται δημόσια. Η εθνική ιδεολογία, ο αλυτρωτισμός και η Μεγάλη Ιδέα που προσδιορίζουν το πολιτικοκοινωνικό πλαίσιο της εποχής επιδρούν στην πορεία της ποίησης και γενικότερα των θεμάτων του πολιτισμού. Η προβολή και η λατρεία του αρχαιοελληνικού παρελθόντος ουσιαστικά επιβάλλουν τον εξαρχαϊσμό της γλώσσας. Παράλληλα επικρατούν τα τυπικά επαναλαμβανόμενα μοτίβα που χαρακτήρισαν μια γενιά ποιητών: η θλίψη, οι συμφορές, η απογοήτευση, η νύχτα, ο θάνατος και τα νεκροταφεία.

3.2.3. Η Επέκταση του Ελληνικού κράτους (1897-1922)

Το 1897 συνιστά μια σαφή αφετηρία για διαδικασίες που επέφεραν αλλαγές στην ελληνική πνευματική συνείδηση και άνοιξαν μια καινούργια εποχή για το στοχασμό, τη λογοτεχνία και τις τέχνες στην Ελλάδα.

Η απογοήτευση και η διαμφισβήτηση που ακολούθησε την ήττα, η αντίδραση στην παρακμή, ο οραματισμός μιας καινούργιας Ελλάδας, το πατριωτικό στοιχείο, η εθνική ολοκλήρωση, ο κοινωνικός μετασχηματισμός, ή μετακίνηση πληθυσμών από την ύπαιθρο στην πόλη, η αναζήτηση του εθνικού στίγματος στην καλλιτεχνική μορφή, η εισαγωγή φιλοσοφικών, κοινωνικοπολιτικών αντιλήψεων και καλλιτεχνικών ρευμάτων από την Ευρώπη εκβάλλουν και επιδρούν με πολλαπλούς τρόπους στις πολιτιστικές και πνευματικές αναζητήσεις της εποχής.

Η ποίηση επηρεάζεται από τον ευρωπαϊκό συμβολισμό, ενώ σημαντικές πνευματικές φυσιογνωμίες σφραγίζουν με το έργο τους την εποχή και διατυπώνουν μέσα από αυτό λόγο για την εποχή και την τύχη του Ελληνισμού. Ο Κωστής Παλαμάς δίνει τώρα το σημαντικότερο κομμάτι του έργου του, εκφράζοντας το εθνικό πρόβλημα αλλά και το όραμα της ανάτασης. Ένας ποιητής εκτός του ελλαδικού χώρου, Έλληνας της Αλεξάνδρειας, ο Κωνσταντίνος Καβάφης, δημιουργεί ένα ποιητικό έργο μοναδικό στη νεοελληνική και παγκόσμια γραμματολογία. Την ίδια εποχή, πρωτοδημιουργούν τρεις σημαντικές προσωπικότητες των νεοελληνικών γραμμάτων, ο Άγγελος Σικελιανός, ο Νίκος Καζαντζάκης και ο Κώστας Βάρναλης.

Αντιλήψεις φιλοσοφικές και πολιτικές, ειδικά οι σοσιαλιστικές, εισέρχονται από τον ευρωπαϊκό χώρο και διαμορφώνουν το ιδεολογικό σύμπαν και το έργο των δημιουργών. Οι νέες απόψεις διακινούνται κυρίως μέσω των περιοδικών, λογοτεχνικών κυρίως, χώρων διαλόγου των διανοουμένων της εποχής, άσκησης λογοτεχνικής κριτικής και προώθησης των ανακαινιστικών τάσεων, ειδικά γύρω από το γλωσσικό και το εκπαιδευτικό ζήτημα. Το κύριο ιδεολογικό πρόβλημα για την ελληνική κοινωνία των αρχών του 20ού αιώνα ήταν το γλωσσικό. Ο αγώνας για την επικράτηση της δημοτικής, ο οποίος συνδεόταν με τα αιτήματα για ευρύτερες κοινωνικοπολιτικές μεταρρυθμίσεις, ήταν αναπόσπαστα δεμένος και με την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση. Γύρω του συσπείρωσε πολλούς από τους ανθρώπους των ελληνικών γραμμάτων και της διανοήσης παρόλες τις μεταξύ τους αποκλίσεις κυρίως ως προς τις κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις του δημοτικισμού. Η εποχή διακρίνεται από μεγάλη μαχητικότητα και έχει χαρακτηριστεί ως η “ηρωική εποχή του δημοτικισμού”. Για πρώτη φορά οι δημοτικιστές συσπειρώνονται σε οργανώσεις, αναλαμβάνοντας περισσότερο δυναμικό ρόλο στην πνευματική ζωή του τόπου.

3.2.4. Η περίοδος του μεσοπολέμου (1923-1940)

Τα μεσοπολεμικά χρόνια είναι μια περίοδος που την επισκίασε ο Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και που χαρακτηρίστηκε από μεταβολές και ανακατατάξεις οι οποίες εξέβαλαν με ιδιαίτερα γόνιμο τρόπο στον τομέα του πολιτισμού. Νέα ήθη, νέα καλλιτεχνικά ρεύματα, και καινούργιες, διαφορετικές οπτικές με τις οποίες βλέπει ο άνθρωπος τον εαυτό του κάνει την εμφάνισή τους.

Στον ελληνικό χώρο η Μικρασιατική Καταστροφή αποτέλεσε το κορυφαίο γεγονός που μετασχημάτισε δραματικά το γεωγραφικό, πληθυσμιακό και ιδεολογικό χάρτη. Η τραγωδία πολλών χιλιάδων ανθρώπων, που ακολούθησαν το δρόμο της προσφυγιάς, επαναπροσδιόρισε τις συνθήκες ζωής τους αλλά και τον τρόπο με τον οποίο προσέλαβαν την πραγματικότητα οι ίδιοι και όσοι τους υποδέχτηκαν.

Τα αστικά κέντρα έγιναν πυρήνας συγκέντρωσης πολλών πληθυσμιακών στρωμάτων με διαφορετικές καταβολές. Οι πολιτισμικές εκφράσεις που παράχθηκαν, χαρακτηρίστηκαν, λοιπόν, από τους χρωματιστούς όλων αυτών των φωνών που συγκρότησαν τον αστικό κυρίως κόσμο. Οι άμεσες ανάγκες των ανθρώπων αλλά και οι επιταγές μιας νέας πολεοδομικής αντίληψης κατέστησαν το αστικό τοπίο αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Η πόλη έγινε ένας κόμβος επικοινωνίας μέσα από τον οποίον διαχέονταν τα μηνύματα της νεοτερικότητας σε όλη την ελληνική κοινωνία.

Νέα καλλιτεχνικά ρεύματα που άνθιζαν στον ευρωπαϊκό χώρο απέκτησαν σημαντική απήχηση στην Ελλάδα και αναπροσανατόλισαν τις αναζητήσεις καλλιτεχνών και λογοτεχνών, ενώ ο λόγος της κριτικής κλήθηκε να συνδιαλέγει με τα νέα ιδιώματα που διαμορφώνονταν.

Τα δισεπίλυτα προβλήματα της εκπαίδευσης οξύνθηκαν ακόμη περισσότερο με τη ραγδαία αύξηση των μαθητών αλλά και τα υψηλά ποσοστά του αναλφαβητισμού που παρατηρούνταν. Η πολιτεία προσπάθησε να δώσει ορισμένες λύσεις θέτοντας σε εφαρμογή την εκπαιδευτική μεταρρύθμιση.

Η ελληνική κοινωνία, μετά το μικρασιατικό τραύμα, άρχισε να ανιχνεύει τους δρόμους μέσα από τους οποίους προσδιορίστηκε η ταυτότητά της. Επισημαίνεται ένας συνεχής προβληματισμός για τον ορισμό της “ελληνικότητας” στην καλλιτεχνική δημιουργία, τον θεωρητικό λόγο και τη λαογραφική έρευνα.

3.2.5. Η περίοδος του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου

Η περίοδος της Κατοχής υπήρξε μια περίοδος δραματική για τον ελληνικό χώρο, αφού το σύνολο σχεδόν του πληθυσμού βρέθηκε να απειλείται από την αθλιότητα που προκαλούσε η στέρηση ακόμα και των πιο βασικών αγαθών. Τα “μαύρα χρόνια”,

στη διάρκεια των οποίων ο θάνατος караδοκούσε σε κάθε βήμα, υπήρξαν συγχρόνως μια περίοδος που μέσα από τη δυστυχία ξεπήδησε το όνειρο της ελευθερίας και της αντίστασης.

Η πολιτιστική ζωή, λοιπόν, που άνθισε τότε συναρτήθηκε με τις ιδιαίτερες συνθήκες που διαμορφώθηκαν εκείνη την εποχή και προσδιορίστηκε από τη στενή σύνδεση των δημιουργών με τον υπόλοιπο κόσμο, αφού σε μεγάλο βαθμό τους ένωσε όχι μόνο η ίδια η απελευθερωτική δύναμη της τέχνης, αλλά και οι κοινές μέριμνες, οι δυσκολίες, τα προβλήματα και η συμμετοχή στον κοινό αγώνα.

Καθόλου φτωχή δεν είναι σε τούτη την ιστορική συγκυρία η καλλιτεχνική παραγωγή. Η λογοτεχνία, τα εικαστικά και ανάμεσα σε αυτά η φωτογραφία έδωσαν ένα δημιουργικό παρόν, ενώ κοινωνοί της καλλιτεχνικής έκφρασης του θεάτρου και της μουσικής έγιναν άνθρωποι της υπαίθρου ή της πόλης που ένωσαν τη φωνή τους με τους επώνυμους δημιουργούς.²⁶

3.2.6. Η περίοδος 1950 έως σήμερα

Μεταξύ 1950 με 1970 περίπου μ.Χ. θα γίνει παγκοσμίως γνωστή η Μεγαλύτερη Ερμηνεύτρια Όπερας της Λυρικής Σκηνής, η Μαρία Κάλλας. Τα ίδια χρόνια στην Ελλάδα θα αναπτυχθεί ένα μουσικό είδος το οποίο θα καταφέρει να φέρει στην επιφάνεια την δημιουργικότητα των Ελλήνων. Ο Έλληνας θα βγάλει τα συναισθήματα του μέσα από αυτό το είδος της μουσικής. Αυτό θα έχει γεννηθεί σε μια πρώτη μορφή πολύ πριν στην Ελλάδα πριν ακόμα και την Μικρασιατική καταστροφή, ωστόσο μία επίσης άλλη μορφή θα έχει γεννηθεί από τους Έλληνες της Σμύρνης. Θα είναι τα Σμυρναϊκά τραγούδια ή αλλιώς το τσιφτετέλι. Ήχος βυζαντινός, η Σμυρναϊκή μουσική και τα τραγούδια αυτής έχουν κοινά ακούσματα με την μουσική που αναπτύχθηκε στο Βυζάντιο, δεν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τον λόγο. Η μουσική της Σμύρνης γεννήθηκε ολοκληρωτικά μέσα από την Βυζαντινή μουσική. Η Καταστροφή της Σμύρνης έφερε στην Ελλάδα πολλούς πρόσφυγες οι οποίοι μετέφεραν μαζί τους και τον ελληνικό πολιτισμό που είχαν δημιουργήσει. Η συνάντηση των δύο Ελληνικών στοιχείων της μουσικής, δηλαδή της μουσικής της Κυρίως Ελλάδας και της μουσικής της Σμύρνης θα γεννήσει το Ρεμπέτικο.

---

²⁶Βλ. σχετικά www.scribd.com

Με τον ερχομό της Μεταπολίτευσης και της Αβασίλευτης Δημοκρατίας ξεκινά μια νέα φάση στην ιστορία της Ελλάδας. Η χώρα μας θα βρεθεί σε ρυθμούς ανάπτυξης και θα καταφέρει να αποσπάσει τα βλέμματα ολόκληρου του κόσμου όχι λίγες φορές. 3 πρόσωπα που θα καταφέρουν σίγουρα να προσφέρουν στον πολιτισμό της Ελλάδας είναι ο Μίκης Θεοδωράκης, ο Νίκος Ξυλούρης και η Μελίνα Μερκούρη. Η Μελίνα Μερκούρη αποδείχθηκε καλή και στην Πολιτική. Το όνομα της συνδέθηκε με την επιστροφή των Μαρμάρων του Παρθενώνα που προσπαθούσε με μεγάλο αγώνα να κερδίσει ως Υπουργός Πολιτισμού σε όλες τις κυβερνήσεις του Ανδρέα Παπανδρέου. Η ίδια θα περάσει στην αιωνιότητα το 1994 μ.Χ. συγκεκριμένα στις 3 Μαρτίου αφήνοντας ένα τεράστιο Κενό. Είχε όραμα και θα μπορούσε να προσφέρει πολλά ακόμη. Ήταν μια Προσωπικότητα Παγκόσμιας Ακτινοβολίας και μάλιστα η 3η Μαρτίου ημέρα του θανάτου της θα έχει οριστεί σε όλο τον κόσμο ως η Παγκόσμια Ημέρα Πολιτισμού. Επίσης στην Ελλάδα θα μεγαλουργήσουν δύο μεγάλα πρόσωπα τα οποία θα τιμηθούν με μεγάλες διακρίσεις. Ο λόγος φυσικά για τον Γεώργιο Σεφέρη και τον Οδυσσέα Ελύτη οι οποίοι το 1963 και 1979 μ.Χ. αντίστοιχα θα τιμηθούν με το Νόμπελ λογοτεχνίας. Ήταν λοιπόν δύο μεγάλοι Έλληνες που με το έργο τους έκαναν την Ελλάδα να ανυψωθεί πνευματικά.

Το 1997 μ.Χ. η Αθήνα επιλέγεται να διοργανώσει τους Ολυμπιακούς Αγώνες που θα επιστρέψουν στην πατρίδα τους το 2004 μ.Χ. Ένα από τα τελευταία Κορυφαία Γεγονότα είναι η Μεταφορά των Μνημείων του Παρθενώνα. Η κίνηση αυτή θα αποτελέσει σημείο αναφοράς και θα καταφέρει να είναι κάτι που θα βρει ή άτομα που θα υποστηρίξουν την κίνηση ή άτομα που δεν θα την υποστηρίξουν. Η μεταφορά των μνημείων στο νέο μουσείο της Ακροπόλεως αποτελεί ίσως μια κίνηση που δεν ήταν όμορφη μεν καθώς αντικαταστάθηκαν με αντίγραφα πάνω στον Ιερό Βράχο. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί πως με αυτό ανοίγει ο Δρόμος για την επιστροφή των Ελγινείων Μαρμάρων στον τόπο καταγωγής τους και αυτό διότι οι Βρετανοί υποστήριζαν πως προστατεύουν τα μάρμαρα σε εσωτερικό χώρο και δεν υπήρχε περίπτωση να τα αφήσουν να χαλάσουν από το νέφος των Αθηνών.²⁷

---

²⁷ Βλ. σχετικά www.immenseblue.gr

3.3. Ελλάδα και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η ελληνική επικράτεια-με εξαίρεση την περιοχή του Αγίου Όρους, για την οποία προβλέπεται ιδιαίτερο καθεστώς- είναι διαιρεμένη σε οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ).Οι ΟΤΑ σκοπό έχουν να δημιουργήσουν ευκαιρίες ενεργητικής συμμετοχής του πολίτη στα κοινά και να ενδυναμώσουν το αίσθημα ευθύνης και καθήκοντος του πολίτη απέναντι στη κοινωνία. Δημιουργώντας καλύτερη τοπική κοινωνία δημιουργούμε καλύτερο κράτος. Ο θεσμός της τοπικής Αυτοδιοίκησης κατοχυρώνεται από το Σύνταγμα (άρθρο 102), το οποίο θεμελιώνει τον Α΄ και Β΄ βαθμό Αυτοδιοίκησης. Συγκεκριμένα:

I. Πρώτη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης (Δήμοι - Κοινότητες)

Τους ΟΤΑ αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες. Σήμερα υπάρχουν 914 Δήμοι και 120 Κοινότητες (προηγούμενη κατάσταση: 5.800 περίπου Δήμοι και Κοινότητες). Επικεφαλής των Δήμων είναι οι Δήμαρχοι, οι Κοινοτάρχες και τα Δημοτικά και Κοινοτικά Συμβούλια αντίστοιχα.

Οι ΟΤΑ αποτελούν Ν.Π.Δ.Δ.(Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου) και απολαύουν διοικητικής και οικονομικής αυτοτέλειας. Αυτό σημαίνει ότι έχουν δικαιώματα και υποχρεώσεις, δική τους περιουσία, δικό τους προϋπολογισμό και απασχολούν δικούς τους υπαλλήλους. Η οικονομική τους δυνατότητα είναι βασικός παράγοντας για την ουσιαστική λειτουργία τους. Γι' αυτό, το κράτος μεριμνά για την εξασφάλιση των αναγκαίων πόρων τους. Η μέριμνα αυτή πραγματώνεται με ρυθμίσεις εκ μέρους του κράτους που να εξασφαλίζουν έσοδα, όπως π.χ. από τον φόρο ακίνητης περιουσίας. Η πολιτεία ασκεί διοικητική εποπτεία στους ΟΤΑ με τρόπο, όμως, που να μην εμποδίζει την πρωτοβουλία και την ελεύθερη δράση τους, δηλαδή ασκεί έλεγχο νομιμότητας των πράξεων τοπικής αρμοδιότητάς τους και όχι έλεγχο σκοπιμότητας (δεν εξετάζει αν οι πράξεις τους εξυπηρετούν κάποιο σκοπό ή όχι).

Στην αρμοδιότητα των ΟΤΑ ανήκουν οι τοπικές υποθέσεις. Τοπική υπόθεση είναι εκείνη που αναφέρεται στην προαγωγή των συμφερόντων των κατοίκων της περιφέρειας των ΟΤΑ. Νόμος καθορίζει το εύρος και τις κατηγορίες των τοπικών υποθέσεων, καθώς και την κατανομή τους στους επί μέρους βαθμούς. Ο Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας απαριθμεί, ενδεικτικά, ορισμένες αρμοδιότητες που ανήκουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα των ΟΤΑ πρώτης βαθμίδας. Τέτοιες αρμοδιότητες

αποτελούν: Η κατασκευή, συντήρηση και βελτίωση των κοινοχρήστων δημοτικών χώρων (δρόμοι, πάρκα, πλατείες, κ.λπ.), η καθαριότητα και η περισυλλογή των απορριμμάτων, η συντήρηση των σχολικών κτιρίων, η διαχείριση των δημοτικών επιχειρήσεων, η κατασκευή και συντήρηση βρεφονηπιακών σταθμών και νοσηλευτικών ιδρυμάτων, κ.λπ.

Τα όργανα των ΟΤΑ εκλέγονται απευθείας από το λαό με άμεση, μυστική, και καθολική ψηφοφορία κάθε 4 χρόνια. Η αμεσότητα της εκλογής των οργάνων αποτελεί έκφραση λαϊκής κυριαρχίας. Και είναι μονομελή: ο Δήμαρχος ή ο αντιδήμαρχος για τους δήμους, ο Πρόεδρος και ο αντιπρόεδρος για τις κοινότητες και συλλογικά: το Δημοτικό Συμβούλιο και η Δημαρχιακή Επιτροπή, της δε κοινότητας το κοινοτικό συμβούλιο. Ο Δήμαρχος και ο Πρόεδρος εκτελούν τις αποφάσεις των δημοτικών και κοινοτικών συμβουλίων, προΐστανται των υπηρεσιών του δήμου ή της κοινότητας και τους εκπροσωπούν.²⁸

II. Δεύτερη βαθμίδα τοπικής αυτοδιοίκησης Ν. Α.

Από το 1994 (Ν. 2218/1994 και 2240/1994) οι νομοί αποτέλεσαν τον Β' βαθμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης και αποτελούν ΝΠΔΔ. Τα όργανά τους και το Νομαρχιακό Συμβούλιο είναι αιρετά και αποτελούν όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. ("Κώδικας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης" Π.Δ. 30/96 ΦΕΚ Α' 21) Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση διακρίνεται στις απλές διοικητικές περιφέρειες, (Νομός) και στις διευρυμένες (διοικητική περιφέρεια περισσότερων νομών). Σήμερα υπάρχουν συνολικά 50 Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις (απλές και διευρυμένες). Οι διευρυμένες είναι οι εξής: α) Αθηνών-Πειραιώς, β) Ροδόπης-Έβρου και γ) Δράμας –Καβάλας – Ξάνθης). Οι δυο βαθμίδες τοπικής αυτοδιοίκησης είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους και ως εκ τούτου οι Ν.Α. δεν ασκούν εποπτεία στους Δήμους και στις Κοινότητες. Για την εκπλήρωση του σκοπού τους οι Ν.Α. διαθέτουν πόρους που προέρχονται από ίδια έσοδα (φόροι, τέλη, δικαιώματα κ.λπ.) και από κρατική επιχορήγηση. Η οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων των Νομαρχιών καθίσταται προβληματική, γιατί αυτές βρίσκονται ανάμεσα στις αρμοδιότητες της κρατικής διοίκησης αφενός και στις αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφετέρου. Στις Ν.Α. ανήκει πάντως η αρμοδιότητα διοίκησης τοπικών υποθέσεων νομαρχιακού επιπέδου. π.χ. χορήγηση αδειών εγκατάστασης, επέκτασης, διαρρύθμισης και λειτουργίας βιομηχανιών, εξασφάλιση

²⁸ Βλ. σχετ http://el.wikipedia.org/wiki/Οργανισμοί_Τοπικής_Αυτοδιοίκησης

της δημόσιας υγιεινής, η κατασκευή σχολικών κτιρίων, κτλ. Όργανα των Ν.Α.: α) το Νομαρχιακό Συμβούλιο β) Οι Νομαρχιακές Επιτροπές και γ) ο Νομάρχης. Ο Νομάρχης και τα μέλη του Νομαρχιακού Συμβουλίου εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία και η θητεία τους είναι τετραετής. Όλες οι πράξεις των Νομαρχιακών Συμβουλίων και των Νομαρχιακών Επιτροπών αποστέλλονται στον Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας για να ελεγχθούν αν είναι νόμιμες ή όχι. Η ΚΕΔΚΕ και ΤΕΔΚΝΑ δημιούργησαν το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.), για να καλύψουν την ανάγκη της μελέτης και επιστημονικής προσέγγισης των ζητημάτων που αφορούν την Αυτοδιοίκηση.²⁹

3.4. Η συμβολή της Τ.Α. στον πολιτισμό

Ο πολιτισμός, απαραίτητο και θεμελιακό στοιχείο στη πλήρη κοινωνικοποίηση του ανθρώπου, σημαίνει μια κοινωνική διαδικασία χρήσιμη αλλά και αναγκαία για τον πολίτη που μέσα απ' αυτόν οικοδομεί, πλουτίζει και επαληθεύει τη παιδεία του, ανανεώνει τις εμπειρίες, τις γνώσεις, τις δυνατότητές του, καλλιεργεί τις αισθητικές ηθικές αξίες, οικολογικές και φιλοσοφικές αξίες του. Το πολιτιστικό γεγονός λοιπόν μπορεί να υποστηριχθεί βάσιμα ότι έχει καθοριστική επίπτωση στη συμπεριφορά, στις αντιλήψεις και τη κοινωνικότητα του πολίτη, αφού διαμορφώνει την ατομική και συλλογική ανάπτυξη του γνωστικού του επιπέδου, αμβλύνει τις μορφωτικές αντιθέσεις, κοινωνικοποιεί νέες επιστημονικές, καλλιτεχνικές και κοινωνικές αλλαγές.

Εξάλλου με πρόοδο των πολιτιστικών συμβάντων αναπτύσσεται η συμμετοχή και η αμφίδρομη κοινωνική αλληλεπίδραση, καλλιεργείται το σπουδαιότερο κοινωνικό βίωμα, το συν-ανήκω, ενθαρρύνεται το *εμείς*, αποθαρρύνεται το *εγώ*, οικοδομούνται νέοι κοινωνικοί δεσμοί και σχέσεις συντροφικότητας. Η πολιτιστική δράση αφορά κάθε εποικοδομητική απασχόληση ατόμων ή ομάδων, πληροφορεί, εξευγενίζει, μορφώνει, ευαισθητοποιεί, ψυχαγωγεί. Η τοπική αυτοδιοίκηση σαν πρωταρχικό συστατικό πεδίο δημοκρατικής κοινωνικής οργάνωσης, πρωτογενής θεσμός λαϊκής εξουσίας, από τη φύση της αποστολής και του ρόλου της είναι ιδανικό επίπεδο ανάπτυξης και καρποφορίας του κοινωνικού αγαθού του πολιτισμού, προσφέροντας ισοβαρείς ευκαιρίες στους δημότες για ενεργητική συμμετοχή στην κοινωνική και

²⁹ Βλ. σχετ http://el.wikipedia.org/wiki/Οργανισμοί_Τοπικής_Αυτοδιοίκησης

πολιτιστική ζωή. Η τοπική αυτοδιοίκηση πεδίο προάσπισης και κατοχύρωσης όχι μόνο αντιπροσωπευτικών αλλά και πρωτογενών δημοκρατικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, λειτουργεί αλλά και εκφράζει ένα πολιτιστικό κίνημα δράσης που ολοκληρώνει το άτομο και επαναπροσδιορίζει τις ανθρώπινες και κοινωνικές αξίες, συμπεριφορές και κριτήρια. Ενδεικτικοί όσο και χαρακτηριστικοί τομείς παρέμβασής της στο πολιτιστικό γίνεσθαι είναι τα τοπικά ήθη και έθιμα, η ντοπιολαλιά, οι παραδόσεις, η αξιοποίηση του ιστορικού πλούτου, η προβολή των ντόπιων δημιουργών.

Προκειμένου οι πολιτιστικές πράξεις της Τ.Α. να έχουν αποτελεσματικότητα, απήχηση και το επιδιωκόμενο κοινωνικό όφελος, πρέπει να στηρίζονται σε άρτια συγκροτημένο προγραμματισμό, να υπακούουν σε μία στρατηγική ποιότητα ζωής, να διακρίνονται από συνέχεια, συνέπεια και ρεαλισμό. Μόνον τότε ο δημότης θα αναδειχθεί σε κύριο υποκείμενο του πολιτιστικού γίνεσθαι και άρα σε πρωταγωνιστή του. Μια ουσιαστική, καρποφόρα και εμπνευσμένη πολιτιστική δημοτική πολιτική πρέπει να ακολουθεί ορισμένες αδιαπραγμάτευτες αρχές: Ανίχνευση, οργάνωση και αξιοποίηση κάθε πρωτοβουλίας που προέρχεται από δημότες (άτομα ή ομάδες) ώστε να υλοποιείται η λαϊκή συμμετοχή. Γόνιμη και προσεκτική σύνδεση της τοπικής πολιτιστικής ιδιαιτερότητας με την εθνική και την παγκόσμια πολιτιστική φυσιογνωμία (ιδιαίτερα στη μουσική έκφραση ώστε να μην παρουσιάζονται οι προκλητικές περιπτώσεις του άκρατου και άλογου μιμητισμού ξένων τρόπων ψυχαγωγίας. Σταθερό και μακροπρόθεσμο σχέδιο επικοινωνίας των δημοτών με το πολιτιστικό γίνεσθαι με καθορισμένους στόχους προσεκτικά, υπεύθυνα και επεξεργασμένα, προκειμένου να αποτρέπονται οι «αρπαχτές» από ποικιλώνυμους επιφανείς της εποχής «καλλιτέχνες». Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να προγραμματίζονται μακροχρόνιοι κύκλοι πολιτιστικής αγωγής (θέατρο, γράμματα, εικαστικά, μουσική, χορός κ.α.) με διαρθρωμένες ενότητες και ιεραρχημένα βήματα. Αντιστοιχία επιδιώξεων και πόρων ώστε να υπερκερασθεί η μόνιμη αδυναμία και διάσταση των στόχων με την οικονομική δυσχέρεια, την τεχνική ανεπάρκεια και την έλλειψη εξειδικευμένων στελεχών που καταλήγει νομοτελειακά σε παταγώδη αποτυχία των επιθυμητών πλην ανέφικτων πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ανάδειξη των τοπικών πόλων (αρχαία θέατρα, διατηρητέα κτίρια, περιοχών ιδιαίτερου κάλου, ιστορικών μνημείων κ.α.) έλξης πολιτιστικού ενδιαφέροντος με αξιοποίηση της λειτουργικότητας των, με αναβάθμιση της χρησιμότητά των με

προβολή της μνήμης που μαρτυρούν, με στέγαση τελικά των πολιτιστικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων. Ηθική και οικονομική ενίσχυση συλλογικών προσπαθειών ερασιτεχνικού χαρακτήρα στην κοινωνική ενότητα του δήμου (χορωδίες, φιλαρμονικές, λαογραφικά μουσεία, συλλεκτικές λέσχες, φιλοτελιστικοί και σκακιστικοί όμιλοι, λογοτεχνικά σωματεία, φυσιολατρικοί σύλλογοι). Επιλογή, κατάρτιση και αξιοποίηση στελεχών της τοπικής κοινωνίας, τον σχεδιασμό και οργάνωση πολιτιστικής δράση με ιδιαίτερη προσοχή στις επικοινωνιακές δυνατότητές των, στο ενδιαφέρον τους για τα κοινά, στις ικανότητές των για συνεργασία, στην πρακτική τους αποτελεσματικότητά, στην πνευματική τους καλλιέργεια.³⁰

3.5. Φεστιβάλ

Ένα **φεστιβάλ** είναι ένα συμβάν, συνήθως και συνήθως οργανώνονται από μια τοπική κοινότητα, η οποία επικεντρώνεται στην και γιορτάζει κάποια μοναδική πτυχή αυτής της κοινότητας. Ανάμεσα στις πολλές θρησκείες, η γιορτή είναι ένα σύνολο των εορτασμών προς τιμήν του Θεού ή θεών. Μια γιορτή και ένα φεστιβάλ είναι ιστορικά εναλλάξιμα.. Ωστόσο, ο όρος "γιορτή" έχει τεθεί, επίσης, κοινή κοσμική ιδίωμα ως συνώνυμο για κάθε μεγάλο ή επαχθές γεύμα. Όταν χρησιμοποιείται ως κατά την έννοια του φεστιβάλ, τις περισσότερες φορές αναφέρεται σε μια θρησκευτική γιορτή και όχι τέχνη ή κινηματογραφικό φεστιβάλ. Η λέξη fest προέρχεται από τη Μέση αγγλική γλώσσα και από τη Μέση γαλλική festinus λέξη. Το Φεστιβάλ για πρώτη φορά καταγράφεται ως ουσιαστικό το 1589. Πριν από αυτό είχε χρησιμοποιηθεί ως επίθετο από το δέκατο τέταρτο αιώνα, δηλαδή για να γιορτάσουν τις διακοπές της εκκλησίας. Η ετυμολογία της γιορτής είναι πολύ παρόμοια με εκείνη του φεστιβάλ. Η λέξη Feste (ένα γράμμα διαφορετικό από το "πανηγύρι") προέρχεται από τη Μέση αγγλική γλώσσα, από τη Μέση γαλλική, από τη λατινική λέξη Festa. Μπορεί να υπάρχουν πολλοί διαφορετικοί τύποι του φεστιβάλ, όπως Απόκριες και τα Χριστούγεννα.³¹

³⁰ Βλ. σχετ. www.aixmi-news.gr

³¹ Βλ. σχετ. www.Wikipedia.org/wiki/Festival

3.5.1. Η Χρηματοδότηση των Φεστιβάλ

Η φύση της χρηματοδότησης των φεστιβάλ είναι μείζονος σημασίας, καθώς η εξάρτηση από εξωτερικές πηγές είναι ως επί το πλείστον μεγάλη, με έσχατη την περίπτωση που ο συνολικός του προϋπολογισμός προέρχεται από μία και μόνη πηγή. Κύριες πηγές χρηματοδότησης, πέραν των εσόδων από τα εισιτήρια, αποτελούν οι προϋπολογισμοί των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και ενίοτε η κεντρική διοίκηση, η χορηγία και η επιχορήγηση από οργανώσεις του ιδιωτικού ή δημόσιου τομέα. Οι πόροι τις περισσότερες φορές είναι περιορισμένοι και υφίσταται κατά τις διαδικασίες διεκδίκησής τους έντονος ανταγωνισμός, τέτοιος που τα φεστιβάλ προκειμένου να επιβιώσουν αναγκάζονται να αναπτύξουν ορισμένες απαραίτητες δεξιότητες. Πέρα από τη διαθεσιμότητά τους σημαντικά κριτήρια για την επιλογή στρατηγικής προσέλευσης πόρων αποτελούν η φύση του περιβάλλοντος λειτουργίας των φεστιβάλ, ο βαθμός σταθερότητας στη διαθεσιμότητα των πόρων και οι διακυμάνσεις ως προς τις απαιτήσεις πόρων. Ενδεικτικές στρατηγικές επιλογές θεωρούνται η ανάληψη από πολλές πηγές, αποταμίευση για τις δύσκολες περιόδους, περιορισμό των αναγκών, προσπάθεια άμεσου επηρεασμού των προμηθευτών, συνεργασία ή τον ανταγωνισμό με άλλες οργανώσεις που αναζητούν πόρους. Παρόλα αυτά, η χρηματοοικονομική διαχείριση και ο έλεγχος θεωρούνται οι μεγαλύτερες αδυναμίες των διοργανωτών, όπως και η εξασφάλιση χορηγιών. Η επιχειρησιακή χορηγία αδιαφιλόνικητα έχει πυροδοτήσει την ανάπτυξη στον τομέα των φεστιβάλ και έχει ως αποτέλεσμα πολλά γεγονότα να ερίζουν για την ίδια πηγή χρηματοδότησης. Η διαφορά της από την παραδοσιακή διαφήμιση έγκειται στο γεγονός ότι επιβαρύνει με τα εξής δύο πρόσθετα φορτία τον χορηγό να εξασφαλίσει ένα σύνδεσμο μεταξύ του ιδίου και του γεγονότος, καθώς η χορηγία σε γεγονότα πείθει έμμεσα τον καταναλωτή και να ερμηνεύσει τη σύνδεση μεταξύ προϊόντος και γεγονότος, σε εκείνες τις περιπτώσεις που η σύνδεση δεν είναι προφανής. Σημαντικός δείκτης της αποτελεσματικότητας της χορηγίας είναι ο βαθμός στον οποίο οι συμμετέχοντες γνωρίζουν το χορηγό και κατά πόσο αποδέχονται τη χορηγική ενέργεια. Η ανάπτυξη μακροχρόνιας σχέση μεταξύ χορηγού και χορηγούμενου και η προβολή του φεστιβάλ μέσω προγραμμάτων ολοκληρωμένης επικοινωνίας όχι μόνο κατά τη διάρκεια του και όχι μόνο στο χώρο διεξαγωγής του είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα της χορηγίας. Παρότι τα μεγάλα φεστιβάλ διαθέτουν τα στοιχεία εκείνα που τους επιτρέπουν να προσελκύουν χορηγίες, θεωρείται αναγκαία η κάλυψη

του 50% του προϋπολογισμού τους τουλάχιστον από το κράτος ή τις τοπικές αρχές. Ο εφησυχασμός τους αυτός έχει ως αποτέλεσμα οκ ολίγα φεστιβάλ να εξακολουθούν να υφίστανται αποκλειστικά χάρη στην αδρή κρατική χρηματοδότηση, ενώ ορισμένα να αντιμετωπίζουν οικονομική στενότητα, και μάλιστα οξυνόμενη στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία, ως επακόλουθο των περικοπών στους προϋπολογισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης και την αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά χορηγών.³²

---

³² Βλ. σχετ. <http://festivalmania.wordpress.com/2009/09/22>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

ΔΗΜΟΙ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ – ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

4.1. Κερατσίνι

Ο Δήμος Κερατσινίου είναι σήμερα ένα σύγχρονο αστικό κέντρο, το οποίο μαζί με τους δήμους Πειραιώς, Δραπετσώνας, Νίκαιας, Κορυδαλλού και Περάματος, ανήκει στην ευρύτερη δυτική περιφέρεια της Νομαρχίας Πειραιά. Ο οικιστικός του ιστός καλύπτει το μεγαλύτερο τμήμα της έκτασης που περιλαμβάνεται στα διοικητικά όρια της πόλης, με εξαίρεση τις βορειοδυτικές παρυφές της, οι οποίες δεν έχουν ακόμη ενταχθεί στο σχέδιο πόλεως. Ο δήμος έχει συνολική έκταση περίπου 8.000 τ.χλμ.

Στα νεότερα χρόνια φαίνεται ότι ο πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου γνώρισε ραγδαία αύξηση μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, με την υποδοχή σημαντικού αριθμού προσφύγων. Σύμφωνα με την πρώτη επίσημη απογραφή του 1928, όταν ακόμη το Κερατσίνι ανήκε διοικητικά στον Πειραιά ως συνοικισμός του, ο πληθυσμός του ήταν 27.256. (συμπεριλαμβανομένων και των κατοίκων των συνοικισμών Αμφιάλης, Αναλήψεως, Αναστάσεως, Ευγένειας και Ταμπουριών).³³

4.1.1. Ιστορία

Ο όρμος του Κερατσινίου, στην είσοδο του πορθμού της Σαλαμίνας και απέναντι από το ακρωτήριο Κυνόσουρα χρησιμοποιήθηκε ως λιμάνι πολύ πριν την ίδρυση του Πειραιά. Εκεί βρισκόταν και η αρχαία κόμη των Θυμαιτάδων, όπου ναυπηγήθηκε και ο μισός στόλος του Θησέα με τον οποίο ανέλαβε την εκστρατεία κατά του Μίνωα. Η ίδρυσή της συνδέεται πιθανότατα με την άλωση της Τροίας στα μέσα του 13^{ου} αι. π.Χ, όταν εγκαθίστανται δηλαδή στην περιοχή οι πρώτοι κάτοικοι. Ο Θυμαίτης ή Θυμοίτης ήταν ένας από αυτούς που επέμεναν να δεχθούν το Δούρειο Ίππο στην πόλη της Τροίας, ζητώντας εκ των προτέρων ως αντάλλαγμα από τους Αχαιούς τη δυνατότητα να εγκατασταθούν στην Ελλάδα.

---

³³ Μαρία Ψαρρού «Στρατηγική πολιτισμού Δήμου Κερατσινίου» ειδική συνεργάτης δήμου Κερατσινίου σελ. 4

Το Κερατσίνι εξυπηρετούσε ως λιμάνι τους Αθηναίους κυρίως στις συναλλαγές τους με τους Μεγαρείς. Εκτός από την εμπορική του χρήση, ο όρμος του Κερατσινίου ήταν πολύ σημαντικός ιχθυοπαραγωγικός τόπος, στοιχείο που προσέλυσε την ανθρώπινη εγκατάσταση. Παράλληλα, οι κάτοικοι ασχολούνταν με το κυνήγι, τη ναυπηγική τέχνη και την παρασκευή οίνου από θυμάρι. Ο πλούσιος θαλάσσιος κόσμος της περιοχής στάθηκε η πρώτη αιτία για οικιστική ανάπτυξη, καθώς εδώ εγκαταστάθηκαν Φοίνικες, Μινύες, Πελασγοί, Καδμείοι και Θράκες.

Λίγα χρόνια πριν την εφαρμογή του μεγάλου οικονομικού προγράμματος του Θεμιστοκλή, η ανθρώπινη δραστηριότητα εντοπιζόταν μόνο στο Κερατσίνι. Στα χρόνια που ακολούθησαν ο δήμος των Θυμαϊταδών, αν και έχασε ένα μέρος από την εμπορική δραστηριότητα που διεξαγόταν στην περιοχή, συνέχισε να παρουσιάζει οικιστική ανάπτυξη. Παράλληλα, πολλοί αρχαιολόγοι υποστηρίζουν ότι τμήμα του δήμου λειτουργούσε πιθανώς ως νεκροταφείο της ευρύτερης περιοχής. Η περιοχή εγκαταλείπεται λίγο πριν τη ναυμαχία της Σαλαμίνας και μπαίνει σε φάση παρακμής κατά τους ρωμαϊκούς και βυζαντινούς χρόνους.

Δεύτερη εγκατάλειψη γνωρίζει περί το 1688, όταν οι κάτοικοί της μετακινούνται στην Πελοπόννησο. Μετά το 1690, εκτάσεις διανέμονται σε Τούρκους γαιοκτήμονες. Το 1827 ο Καραϊσκάκης αποφασίζει να καταλάβει το Κερατσίνι για να ανοίξει δρόμο προς την Ακρόπολη, μετατρέποντας την περιοχή σε πεδίο αγώνων. Μετά την καταστροφή του 1827, η περιοχή μένει ακατοίκητη για κάποια χρόνια.

Μετά τη σύσταση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, η σιδηροδρομική γραμμή του Πειραιά έδωσε νέα ώθηση στην περιοχή, όπου είχε εγκατασταθεί πληθυσμός ασχολούμενος με τη γεωργία, την κτηνοτροφία και τη μελισσοκομία. Η δομή της πειραιϊκής οικονομίας, που στηρίζεται στο εμπόριο και τη βιομηχανία, επηρεάζει άμεσα και το Κερατσίνι. Η λειτουργία σφαγείων και λατομείων στην περιοχή είχε ως αποτέλεσμα την ίδρυση βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων, όπως βυρσοδευεία, υαλουργεία, βαμβακουργεία, σιδηρουργεία και κλωστοϋφαντουργεία. Αυτά με τη σειρά τους οδήγησαν στην ίδρυση σαπωνοποιείων, αλευρόμυλων, οινοποιείων και μηχανουργείων.

Την πρώτη δεκαετία του 20^{ου} αιώνα εμφανίστηκαν και οι πρώτες βιομηχανίες σε κλάδους αιχμής, όπως οι χημικές βιομηχανίες, η τσιμεντοβιομηχανία και τα εργοστάσια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς η στρατηγική θέση του

Κερατσινίου, οδηγούσε σε μείωση του κόστους μεταφοράς των πρώτων υλών. Με το ίδιο επιχείρημα μεταφέρονται στην περιοχή και τα ναυπηγεία του Πειραιά. Έτσι, το Κερατσίνι μετατρέπεται σταδιακά σε χώρο εγκατάστασης βιομηχανικών εργατών, μεγάλο μέρος των οποίων προέρχεται από τα Δωδεκάνησα και την Αρμενία.

Τη σημαντικότερη, όμως, επίδραση στη σύνθεση του πληθυσμού του δέχεται το Κερατσίνι, μετά την μικρασιατική καταστροφή και την εγκατάσταση σε αυτό σημαντικού αριθμού προσφύγων από τη Μικρά Ασία, την Κωνσταντινούπολη και τον Πόντο. Η κοινωνική αφομοίωση των ανθρώπων αυτών δεν ήταν καθόλου εύκολη, καθώς υπήρχε μεγάλη σύγκρουση μεταξύ γηγενών και προσφύγων σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ζωής. Ωστόσο, παρά τα προβλήματα που αντιμετώπισαν οι πρόσφυγες του Κερατσινίου συνέβαλαν τα μέγιστα στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και στη δημιουργία μιας εργατούπολης που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην ελληνική κοινωνία. Η αύξηση του πληθυσμού και η άσκηση πιέσεων από τα προσφυγικά σωματεία, οδήγησε την πολιτεία στην υλοποίηση έργων υποδομής, που θα έκαναν πιο ανθρώπινες τις συνθήκες διαβίωσης των κατοίκων της περιοχής.

Το Κερατσίνι βρίσκεται σε μια συνεχή διαδικασία αντιμετώπισης των πολυάριθμων κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων των κατοίκων του για περισσότερο από 15 χρόνια. Την κατάσταση έρχεται να δυσχεράνει ακόμη περισσότερο ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος και κυρίως η γερμανική κατοχή. Εδώ αναπτύσσεται ένα ισχυρό απελευθερωτικό κίνημα, με την οργάνωση του Κερατσινίου να αποτελεί μία από τις μαζικότερες και μεγαλύτερες του Πειραιά. Η αυλαία της αντίστασης του ελληνικού λαού απέναντι στον κατακτητή κλείνει στο Κερατσίνι τη 12^η Οκτωβρίου 1944, με τη μάχη της Ηλεκτρικής, ενώ εδώ θα αποβιβαστεί και η κυβέρνηση εθνικής ενότητας του Γεωργίου Παπανδρέου το πρωί της 18^{ης} Οκτωβρίου και θα κατευθυνθεί μέσω της λεωφόρου Βασιλέως Γεωργίου (σημερινή λεωφόρος Δημοκρατίας) προς την Αθήνα.

Ακολουθεί ο εμφύλιος, που μετατρέπει τη νήσο Ψυτάλλεια σε σταθμό συγκέντρωσης αντιφρονούντων από όπου μετά διαβιβάζονται σε τόπους εξορίας. Μετά το πέρας του εμφυλίου, το Κερατσίνι, λόγω της θέσης και της βιομηχανικής παράδοσης που έχει αναπτύξει, προσελκύει πολλούς εσωτερικούς μετανάστες, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονται από τα νησιά του Αιγαίου και κυρίως τη Σαντορίνη, τη Χίο, και τον Αργοσαρωνικό. Ένα άλλο τμήμα του πληθυσμού φαίνεται ότι προήλθε από

εσωτερική μετακίνηση στο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας και του Πειραιά. Ο κύριος κορμός του πληθυσμού πάντως εκτός από τις προαναφερθείσες ομάδες αποτελούνταν από Μανιάτες, Κρητικούς και Μικρασιάτες.³⁴

4.1.2. Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά

Ο πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου, σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ του 2001, ανέρχεται σε 76.102 άτομα. Κατά το ίδιο έτος ο πληθυσμός του Δήμου αποτελεί το 16,33% του πληθυσμού του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά.³⁵

Πίνακας 4.1
Πληθυσμός & Έκταση Δήμων Ηπειρωτ. Τμ. Ν. Πειραιά

Δ Η Μ Ο Ι	2001	% Συνόλου	ΕΚΤΑΣΗ	ΑΝΑ Τ. ΧΛΜ.
ΔΗΜΟΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ	76.102	16,33%	7,601	10012,1
ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ	175.697	37,70%	10,865	16170,9
ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΕΝΤΗ	15.060	3,23%	4,524	3328,9
ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑΣ	12.944	2,78%	1,725	7503,8
ΔΗΜΟΣ ΚΟΥΡΥΔΑΛΛΟΥ	67.456	14,47%	4,324	15600,4
ΔΗΜΟΣ ΝΙΚΑΙΑΣ	93.086	19,97%	6,649	14000,0
ΔΗΜΟΣ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ	25.720	5,52%	14,729	1746,2
ΣΥΝΟΛΟ ΗΠΕΙΡ. ΤΜ. Ν. ΠΕΙΡΑΙΑ	466.065		50,417	9244,2

³⁴ Λουκάς Δ., Κλαδιά Μ. & Μπελεζός Δ. «Κερατσίνι: Όψεις της Πολιτικής και Δημοτικής Ιστορίας του Δήμου Κερατσινίου», Εκδόσεις Αλέξανδρος, 2004 σελ.68

³⁵ ΓΠΣ Δήμου Κερατσινίου (Α' Φάση)

ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.964.020		131957,4	83,1
-------------------------	-------------------	--	-----------------	-------------

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001

Το 2001, ο Δήμος Κερατσινίου ήταν ο τρίτος μεγαλύτερος της Νομαρχίας μετά το Δήμο Πειραιά με πληθυσμό 175.697 (37,7% επί του συνόλου) και τον Δήμο Νίκαιας με πληθυσμό 93.086 (20% επί του συνόλου). Ακολουθεί ο Δήμος Κορυδαλλού με 67.456 κατοίκους (14,5%), ο Δήμος Περάματος με 25.720 κατοίκους (5,5%), ο Δήμος Αγίου Ιωάννου Ρέντη με 15.060 κατοίκους (3,2%) και τέλος, ο Δήμος Δραπετσώνας με 12.944 κατοίκους (2,8%).

Ο Δήμος Κερατσινίου είχε συνολική έκταση 10,28 km², από τα οποία τα 4,58 km² αφορούν το όρος Αιγάλεω. Ο αστικός χώρος ήταν 5,70 km². Η πυκνότητα πληθυσμού ήταν 7.490 κάτοικοι/τετρ. χλμ., στο σύνολο της έκτασης και 13.509 κάτοικοι/τετρ. χλμ., αν ληφθεί υπόψη μόνο ο αστικός χώρος. Πρόκειται για μέγεθος σαφώς μεγαλύτερο του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου (83,1 κάτοικοι/τετρ. χλμ), και ελαφρώς μικρότερο από το μέσο όρο του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά (9.244,2 κάτοικοι/τετρ. χλμ).

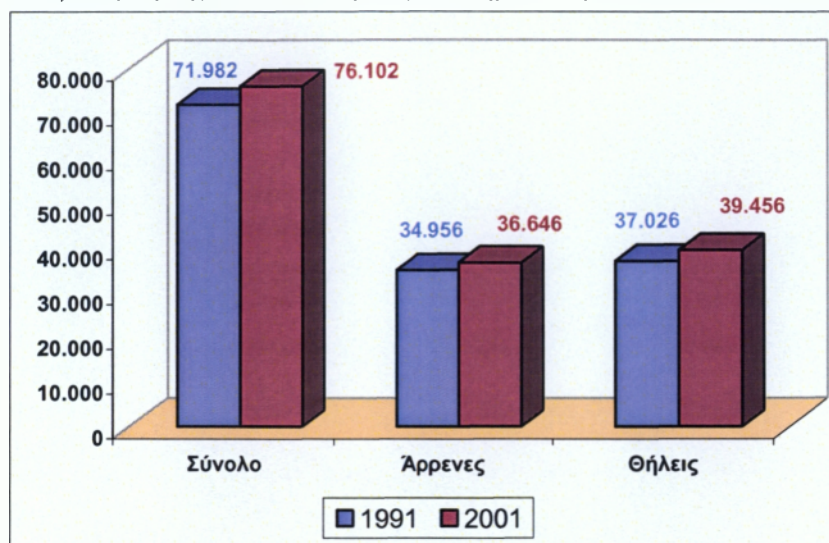
Σε σχέση με τους υπόλοιπους Δήμους του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά, ήταν ο τέταρτος σε πυκνότητα πληθυσμού μετά το Δήμο Πειραιά με 16.170,9 κατοίκους/τετρ. χλμ., το Δήμο Κορυδαλλού με 15.600,4 κατοίκους/τετρ. χλμ. και το Δήμο Νίκαιας με 14.000 κατοίκους/τετρ.χλμ..

Η μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού³⁶ του Κερατσινίου σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΣΥΕ το έτος 2001 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 5,72% σε σχέση με την αντίστοιχη απογραφή του 1991. Ο συνολικός πραγματικός πληθυσμός το 2001 σε απόλυτες αριθμητικές τιμές ανερχόταν σε 76.102 άτομα αυξημένος κατά 4.120 άτομα από τον πληθυσμό του 1991 (71.982 άτομα).

³⁶ Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ η έννοια του Πραγματικού Πληθυσμού υποδηλώνει το σύνολο των ατόμων τα οποία βρίσκονταν στα όρια της επικράτειας την ώρα 0:00 Σαββάτου προς Κυριακή την ημέρα της απογραφής. Ως τόπος απογραφής του πραγματικού πληθυσμού θεωρείται ο τόπος διανυκτέρευσης κατά την παραπάνω ώρα. Διαφέρει από το νόμιμο που ορίζεται στη βάση του Δήμου ή της Κοινότητας όπου κάποιος ανήκει καθώς και από το μόνιμο που ορίζεται στη βάση του τόπου μόνιμης ή συνήθους διαμονής του απογραφόμενου

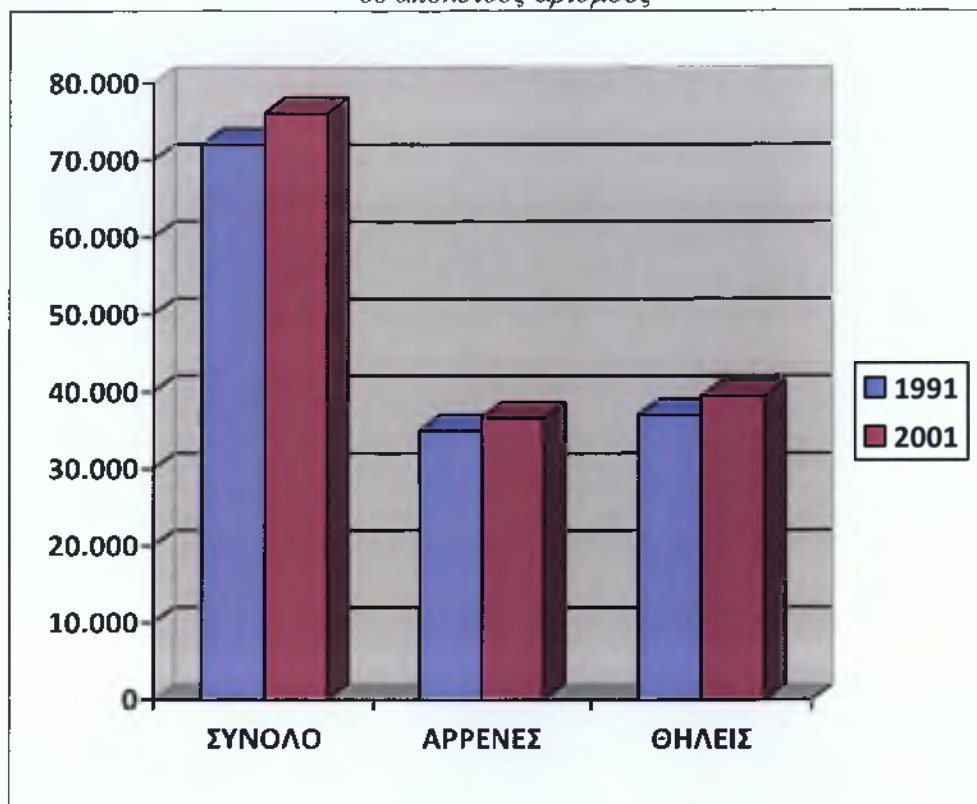
Γράφημα 4.1
Μεταβολή Πραγματικού Πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου 1991-2001

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

Η ποσοστιαία αύξηση του πληθυσμού του Δήμου Κερατσινίου ακολουθούσε την ποσοστιαία αύξηση που παρουσίαζε ο πραγματικός πληθυσμός της ευρύτερης περιφέρειας Αττικής (6,77%) υπολειπόμενος μια ποσοστιαία μονάδα. Αναφορικά με τα δύο φύλα εμφανιζόταν μια σχετικά ανισόρροπη αύξηση, με τον γυναικείο πληθυσμό να παρουσιάζει εντονότερες αυξητικές τάσεις, με ποσοστό αύξησης 6,56%, ενώ τον ανδρικό να αυξάνεται με ηπιότερους ρυθμούς (4,83%). Σε απόλυτες τιμές ο πραγματικός ανδρικός πληθυσμός του Δήμου Κερατσινίου το 2001 διαμορφωνόταν σε 36.646 άτομα ενώ ο γυναικείος σε 39.456 άτομα. Ο ανδρικός πληθυσμός το 1991 αποτελούσε το 48,56% του συνολικού πραγματικού πληθυσμού ενώ το 2001 το ποσοστό αυτό διαμορφώνεται σε 48,15% παρουσιάζοντας μείωση της τάξης του 0,41%. Για το γυναικείο πληθυσμό αντίστοιχα, παρατηρούμε ισόποση αύξηση (0,41%) επί του συνολικού πραγματικού πληθυσμού με αποτέλεσμα το 51,44% το 1991 να διαμορφώνεται το 2001 σε 51,85%.

Γράφημα 4.2
Πραγματικός πληθυσμός Δήμου Κερατσινίου 1991-2001
σε απόλυτους αριθμούς

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

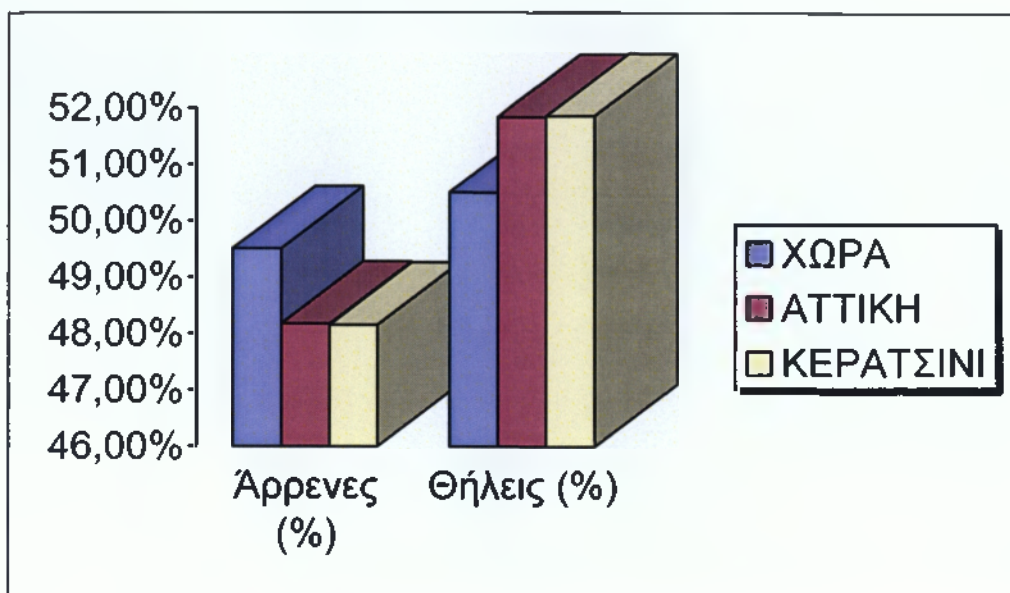
Η μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού, σε απόλυτες τιμές, που παρουσιάζεται στο Δήμο Κερατσινίου συγκριτικά με το εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο δεν εμφανίζει αξιοσημείωτες αποκλίσεις, υπολειπόμενη ελαφρώς τα ποσοστά αύξησης των προαναφερθέντων δυο επιπέδων κατά περίπου μια ποσοστιαία μονάδα. Η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού το 2001 σε επίπεδο χώρας ήταν της τάξης του 6,86% σε σχέση με το 1991 ενώ αντίστοιχα αυτή της περιφέρειας παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 6,77%. Στο Δήμο Κερατσινίου η αύξηση που καταγράφεται αγγίζει το 5,72%.

Το μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής³⁷ του πραγματικού πληθυσμού για τη δεκαετία 1991-2001 είναι 0,56% ανά έτος.

³⁷Το μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής του πραγματικού πληθυσμού προκύπτει από τον τύπο $\rho = [(Π_{2001}/Π_{1991})^{1/10}] - 1$ (ΣΑΚΕΛΛΗΣ 1993: σ17)

Γράφημα 4.3

Ποσοστιαία Σύνθεση Πραγματικού Πληθυσμού 2001 ανά φύλο στα επίπεδα Χώρας, Αττικής και Κερατσινίου

ΠΗΓΗ: *Ιδία Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

4.1.3. Δημογραφικοί δείκτες

Ο δείκτης γήρανσης³⁸ στο Δήμο Κερατσινίου παρουσιάζει κατά τις τελευταίες δεκαετίες μια συνεχή αυξητική τάση, γεγονός που καταδεικνύει το ευρύτερο πρόβλημα υπογεννητικότητας και το οποίο απεικονίζεται με το χαρακτηριστικότερο τρόπο στο γράφημα 4.4 της πληθυσμιακής πυραμίδας για το διάστημα 1991-2001. Ο δείκτης ουσιαστικά παρουσιάζει κατακόρυφη αύξηση κατά το διάστημα της δεκαετίας 1991-2001 και από 76 ηλικιωμένους που αντιστοιχούσαν σε 100 παιδιά το 1991 διαμορφώνεται στους 92,97 ηλικιωμένους το 2001 εμφανίζοντας αύξηση της

³⁸ Ο Δείκτης Γήρανσης εκφράζει την αντιστοιχία των ηλικιωμένων (65 ετών και άνω) σε μια περιοχή στη δεδομένη χρονική περίοδο σε 100 παιδιά (ηλικία 0-14). Υπολογίζεται από τη σχέση $\Delta\Gamma = \frac{\text{Αριθμός ατόμων 65 και άνω}}{\text{Αριθμός ατόμων (0-14)}} \times 100$ (ΣΑΚΕΛΛΗΣ 1993: σ. 41).

Αριθμός ατόμων (0-14)

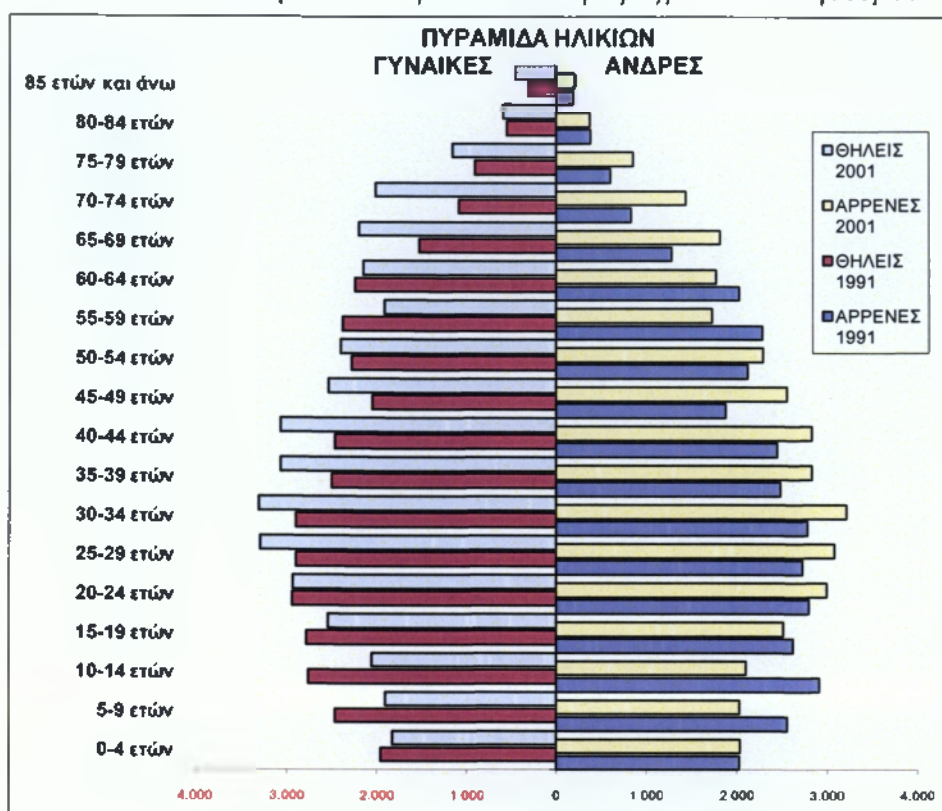
τάξης των 16,96 ηλικιωμένων. Το γεγονός αυτό γίνεται απόλυτα κατανοητό εάν παρατηρήσουμε την πληθυσμιακή μείωση που παρουσιάζεται το συγκεκριμένο διάστημα στις ηλικιακές ομάδες 0-14 ετών και την παράλληλη αύξηση των ηλικιακών ομάδων που ανήκουν στις κατηγορίες άνω των 65 ετών.

Ο Δείκτης Γήρανσης του Δήμου Κερατσινίου είναι μικρότερος από τον εθνικό μέσο όρο, του οποίου η τιμή διαμορφώνεται στους 110 ηλικιωμένους ανά 100 παιδιά, καθώς και το μέσο όρο του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά το οποίο αγγίζει τους 108.

Μοναδικός Δήμος στον οποίο ο Δείκτης Γήρανσης εμφανίζεται σε χαμηλότερα επίπεδα σε σχέση με τον Δήμο Κερατσινίου, στην προαναφερόμενη ευρύτερη χωρική ενότητα, είναι ο Δήμος Περάματος με 74 ηλικιωμένους.

Ο Δείκτης Γήρανσης στο Δήμο Κερατσινίου εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένος σε σχέση με τα έτη 1981 και του 1991 όπου αντίστοιχα οι τιμές του ήταν 38 και 52 ηλικιωμένοι ανά 100 παιδιά.

Γράφημα 4.4
Ηλικιακή και κατά φύλο Σύνθεση Πραγματικού Πληθυσμού

ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

Σημαντικό επίσης στοιχείο αποτελεί ο δείκτης εξάρτησης³⁹ μέσω του οποίου εκφράζεται ποσοτικά η αντιστοιχία των θεωρουμένων ως εξαρτημένων μελών του πληθυσμού ως προς τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στην εργάσιμη ηλικία. Το ποσοστό αυτό για το 2001 είναι της τάξης του 43,53%. Αυτό μεταφράζεται ότι στα 100 άτομα παραγωγικής ηλικίας (15-64 ετών) αντιστοιχούν 43,53 άτομα που χαρακτηρίζονται ως οικονομικά εξαρτώμενα. Για το έτος 1991 ο ίδιος δείκτης στο Κερατσίνι διαμορφώνεται στα 45,08 εξαρτημένα άτομα. Στην Περιφέρεια Αττικής στα 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας αντιστοιχούν 41,7 οικονομικά εξαρτημένα άτομα ενώ στο επίπεδο της χώρας 46,8. Από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να

³⁹ Δείκτης εξάρτησης εκφράζει την αντιστοιχία των θεωρουμένων ως εξαρτημένων μελών του πληθυσμού (ηλικιακές ομάδες 0-14 και 65 και άνω) ως προς τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στην εργάσιμη ηλικία (15-64 ετών) Υπολογίζεται από τη σχέση

$$\Delta E = \frac{\text{Αριθμός ατόμων (0-14)+(65 και άνω)}}{\text{Αριθμός ατόμων (15-64)}} \quad (\Sigma \text{ΑΚΕΛΛΗΣ } 1993: \sigma. 41).$$

Αριθμός ατόμων (15-64)

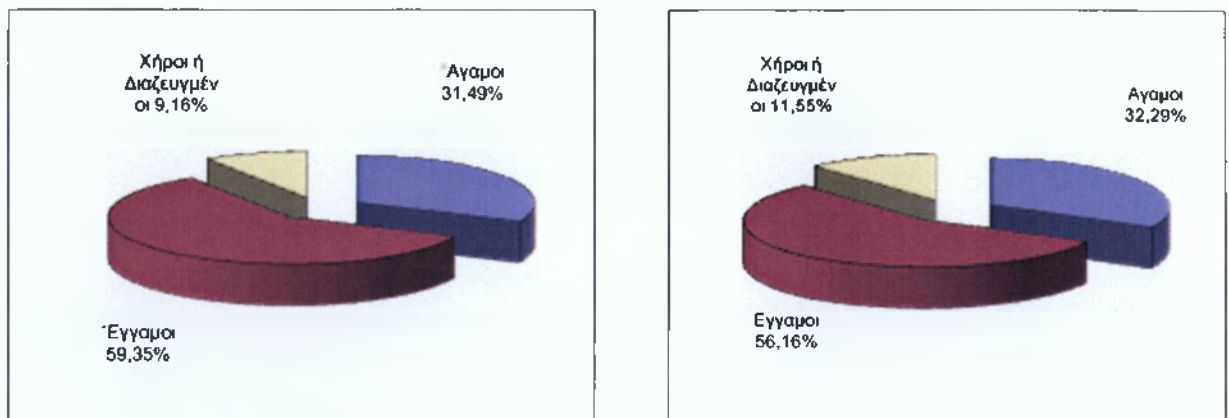
διαπιστώσουμε ότι ο δείκτης εξάρτησης στο Κερατσίνι είναι χαμηλότερος από αυτόν σε εθνικό επίπεδο και υψηλότερος από εκείνον στο επίπεδο της Περιφέρειας.

Ο Δείκτης Εξάρτησης στο Δήμο Κερατσινίου παρουσιάζει μείωση τόσο σε σχέση με το 1981 όσο και με το 1991 όπου οι τιμές του διαμορφώνονται στα 52 και 45 εξαρτημένα άτομα ανά 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας, αντίστοιχα.

4.1.4. Οικογενειακή Κατάσταση

Σύμφωνα με τα στοιχεία για την Οικογενειακή Κατάσταση όπως αυτά αποτυπώνονται κατά την απογραφή του 2001 στο Δήμο Κερατσινίου⁴⁰, το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού κατατάσσεται στην κατηγορία των έγγαμων, καταλαμβάνοντας ένα ποσοστό της τάξης του 56,16% επί του συνολικού πληθυσμού (βλ. Γραφήματα 4.5 και 4.6). Ακολουθεί η κατηγορία των άγαμων που αποτελεί το 32,29% του πληθυσμού και έπεται η κατηγορία των χήρων ή διαζευγμένων με 11,55%. Σε απόλυτες τιμές οι έγγαμοι αριθμούν το 2001, 37.377 άτομα, οι άγαμοι 19.831 άτομα ενώ οι χήροι-διαζευγμένοι είναι 5.772 άτομα.

Γράφημα 4.5 και 4.6
Ποσοστιαία σύνθεση πραγματικού πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου ανά κατηγορία οικογενειακής κατάστασης κατά τα έτη 1991 και 2001

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 1991, 2001)*

⁴⁰Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ οι ηλικίες για τη σύνθεση του πραγματικού πληθυσμού στη σχετική κατηγορία ξεκινούν από τα 8 έτη.

4.1.5. Εκπαιδευτικό επίπεδο

Από τη μελέτη του Γραφήματος 4.7 σχετικά με το επίπεδο εκπαίδευσης⁴¹, παρατηρούμε ότι οι απόφοιτοι μέσης και στοιχειώδους εκπαίδευσης⁴² συνιστούν τον κύριο κορμό του πληθυσμού του Δήμου Κερατσινίου με ποσοστό 32,11% και 30,87% αντίστοιχα. Σε πραγματικούς αριθμούς, οι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης φτάνουν τα 21.932 άτομα ενώ οι απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης τα 21.086 άτομα. Στην τρίτη σειρά, με ποσοστό 13,67% ή 9.336 άτομα έρχονται οι απόφοιτοι της Γ' τάξης του Γυμνασίου ενώ μικρά ποσοστά (πτυχιούχοι ανώτερων 5,30% ή 3.617 άτομα και ανώτατων σχολών⁴³ 4,44% ή 3.032 άτομα, δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση 8,18% ή 5.584 άτομα) και πολύ μικρά ποσοστά (κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου με ποσοστό 0,32% ή 218 άτομα, πτυχιούχοι ΤΕΙ με ποσοστό 2,53% ή 1.727 άτομα και αγράμματοι με ποσοστό 2,59% ή 1.768 άτομα) διατηρούν οι υπόλοιπες κατηγορίες.

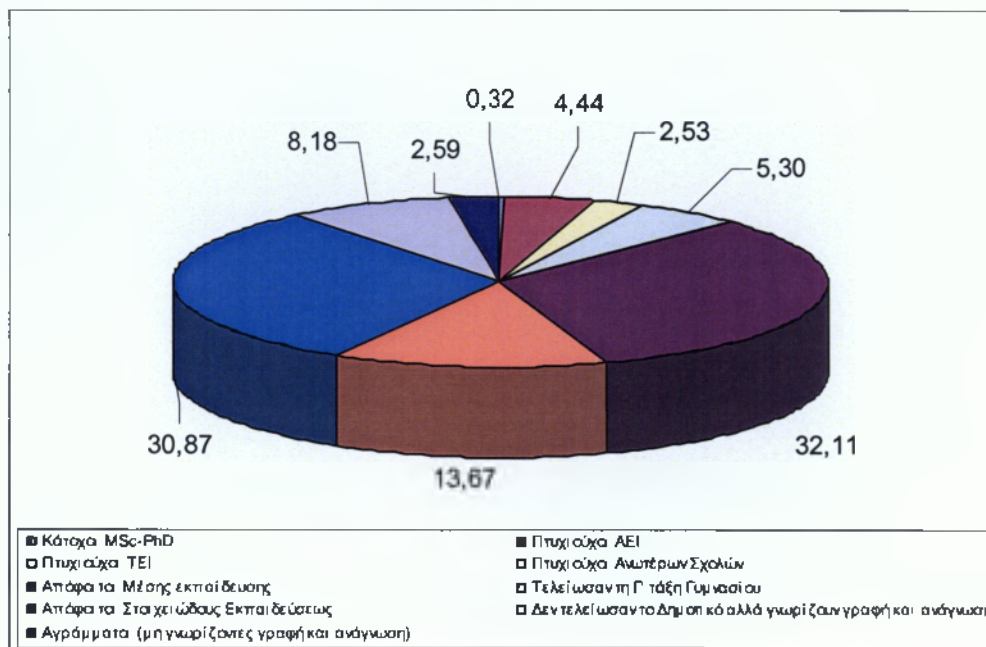
---

⁴¹ Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, οι ηλικίες για τη σύνθεση του πραγματικού πληθυσμού στη σχετική κατηγορία ξεκινούν από τα 10 έτη.

⁴² Η κατηγορία 'απόφοιτοι στοιχειώδους εκπαίδευσης' αναφέρεται στους απόφοιτους του δημοτικού σχολείου. Η κατηγορία 'απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης' αναφέρεται στους απόφοιτους του λυκείου και των τεχνικών-επαγγελματικών σχολών.

⁴³ Η κατηγορία 'απόφοιτοι ανώτερων σχολών' ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και αφορά στους απόφοιτους τεχνολογικών, επαγγελματικών και εκκλησιαστικών σχολών. Για την εισαγωγή σε αυτές απαιτείται απολυτήριο ή ισότιμος τίτλος σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Γράφημα 4.7
*Ποσοστιαία σύνθεση Πραγματικού πληθυσμού Δήμου Κερατσινίου
 ανά Εκπαιδευτικό επίπεδο (2001)*

ΠΗΓΗ: *Ϊδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 1991, 2001)*

Στο Γράφημα 4.7 αποτυπώνεται η κατάσταση του εκπαιδευτικού επιπέδου στο Δήμο Κερατσινίου κατά το έτος 2001. Η πολυπληθέστερη ομάδα είναι αυτή των αποφοίτων μέσης εκπαίδευσης (32,11%) ακολουθούμενη από την ομάδα των αποφοίτων στοιχειώδους εκπαίδευσης (30,86%). Η τρίτη ομάδα είναι αυτή των αποφοίτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Γ΄ τάξη Γυμνασίου) με ποσοστό 13,67% και τελευταία εμφανίζεται η ομάδα των κατόχων μεταπτυχιακού ή διδακτορικού τίτλου, με ποσοστό 0,32%.

4.1.6 Οικονομικά χαρακτηριστικά

Στο παρόν τμήμα της μελέτης επιδιώκεται η ανάλυση των χαρακτηριστικών της τοπικής οικονομίας και της απασχόλησης στο Δήμο Κερατσινίου. Συγκεκριμένα, αναλύονται οι δείκτες δραστηριότητας, απασχόλησης και ανεργίας με βάση τα στατιστικά στοιχεία των Απογραφών πληθυσμού και κατοικιών της ΕΣΥΕ για τα έτη 1991 και 2001. Ειδικότερα, αναλύονται οι πίνακες που αφορούν την κατανομή των

οικονομικά ενεργών (Οικονομικός Ενεργός Πληθυσμός-ΟΕΠ)⁴⁴ στο σύνολο του Δήμου. Καταγράφεται, επίσης, το συνολικό ποσοστό ανεργίας και η μεταβολή του κατά τα έτη 1991 και 2001. Ειδική έμφαση, δίνεται στην ανεργία των γυναικών και στην ανεργία των νεαρών ατόμων επιδιώκοντας τον εντοπισμό ομάδων του τοπικού πληθυσμού που βιώνουν τα μεγαλύτερα προβλήματα εισόδου στο χώρο της απασχόλησης. Οι περισσότεροι δείκτες απεικόνισης της τοπικής απασχόλησης συσχετίζονται με αντίστοιχους δείκτες σε διαφορετικά χωρικά επίπεδα (Νομός, Περιφέρεια Αττικής, Σύνολο χώρας) προκειμένου να εντοπιστεί οποιαδήποτε έντονη χωρική διαφοροποίηση των συγκεκριμένων δεικτών στην περιοχή μελέτης.

Ο δείκτης Δραστηριότητας του Δήμου Κερατσινίου διαχρονικά αυξάνει γεγονός που αναδεικνύει κάποιο σχετικό αναπτυξιακό δυναμισμό της περιοχής.

Συγκεκριμένα και σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (Ο.Ε.Π) του Δήμου, ανέρχεται σε 24.211 άτομα ήτοι 33,63% του συνολικού πραγματικού πληθυσμού του. Το 2001, ο Ο.Ε.Π στο Κερατσίνι ανέρχεται στα 30.520 άτομα ή στο 40,1% του πραγματικού πληθυσμού, παρουσιάζοντας μία σχετική αύξηση 6,47 εκατοστιαίων μονάδων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Αύξηση που υπερβαίνει κατά την μία περίπου ποσοστιαία μονάδα την αύξηση του συνολικού πληθυσμού του Δήμου αναδεικνύοντας μια οριακή ενδεχομένως εισαγωγή του μη ΟΕΠ στο ενεργό δυναμικό του Δήμου. Το 1991, ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός⁴⁵ είναι 38.300 άτομα δηλαδή το 53,21% του πραγματικού πληθυσμού, ενώ το 2001 φτάνει το ποσοστό 49,64% του πραγματικού πληθυσμού, παρουσιάζοντας μικρότερη διαφοροποίηση σε σχέση με την μεταβολή του οικονομικά ενεργού πληθυσμού.

---

⁴⁴ Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός χαρακτηρίζεται για την απογραφή πληθυσμού:

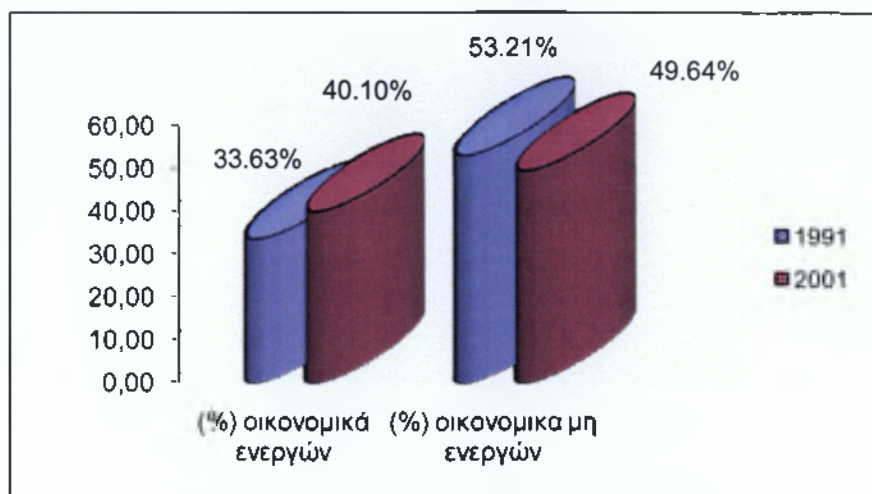
1. απασχολούμενοι που διακρίνονται σε δύο κατηγορίες α) οι απασχολούμενοι 10 ετών και άνω που δήλωσαν ότι εργάζονται με σκοπό το κέρδος ή την αμοιβή ή ακόμη ως άμισθοι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση εφόσον εργάζονται σε αυτήν τουλάχιστον το 1/3 του κανονικού ωραρίου ή περισσότερο από 90 μέρες το χρόνο και επομένως εργάστηκαν πάνω από 15 ώρες την προηγούμενη εβδομάδα από την απογραφή και β) άτομα που απάντησαν ότι εργάζονται αλλά την προηγούμενη εβδομάδα εργάστηκαν λιγότερο από 15 ώρες ή καθόλου (άρα στο ΟΕΠ εντάσσονται και οι μερικώς απασχολούμενοι και οι εποχικός απασχολούμενοι).

2. Οι άνεργοι : άτομα ηλικίας 10 ετών και πάνω που δηλώνουν ότι ζητούν εργασία

⁴⁵ Οικονομικά μη ενεργοί χαρακτηρίζονται σύμφωνα με την ΕΣΥΕ τα άτομα ηλικίας από 10 έως και 65 ετών και άνω που δήλωσαν κατά την ημέρα της απογραφής ότι δεν εργάζονται και ούτε ζητούσαν εργασία.

Γράφημα 4.8

Οικονομικά ενεργός και μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός 1991-2001 στο Δήμο ως ποσοστό του συνολικού πληθυσμού του Δήμου

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ*

4.1.6.1. Η διάρθρωση της τοπικής οικονομίας

Το κύριο χαρακτηριστικό της Περιφέρειας Αττικής είναι η *τριτογενοποίηση* της παραγωγής καθώς από το 1981 και μετά, το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού συγκεντρώνεται στον τριτογενή τομέα παραγωγής. Ανάλογη εξέλιξη παρουσιάζεται και στο Δήμο Κερατσινίου καθώς ο ΟΕΠ στο Δήμο συγκεντρώνεται πλέον στον τριτογενή τομέα παραγωγής (από 71,66% το 1991 αυξάνεται στο 75,05% το 2001).

Ο ΟΕΠ στον Δήμο Κερατσινίου κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, παρουσιάζει κάποιες σημαντικές διακυμάνσεις κατά την δεκαετία 1991-2001 και ταυτόχρονα εμφανίζεται άνισα κατανομημένος ανάμεσα στους τρεις οικονομικούς τομείς. Αναλυτικότερα :

- Στην περιοχή μελέτης, ο **πρωτογενής τομέας** απασχολεί το 0,82% του συνόλου κατά το 2001. Ο πρωτογενής τομέας της περιοχής μελέτης, κατά το ίδιο έτος, έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή μεταξύ των Δήμων του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά. Κατά συνέπεια, το ποσοστό είναι μεγαλύτερο και σε σχέση με το σύνολο του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά (0,52%) και παράλληλα παρουσιάζει αύξηση σε σχέση με το 1991. Συγκεκριμένα, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα αυξήθηκε από

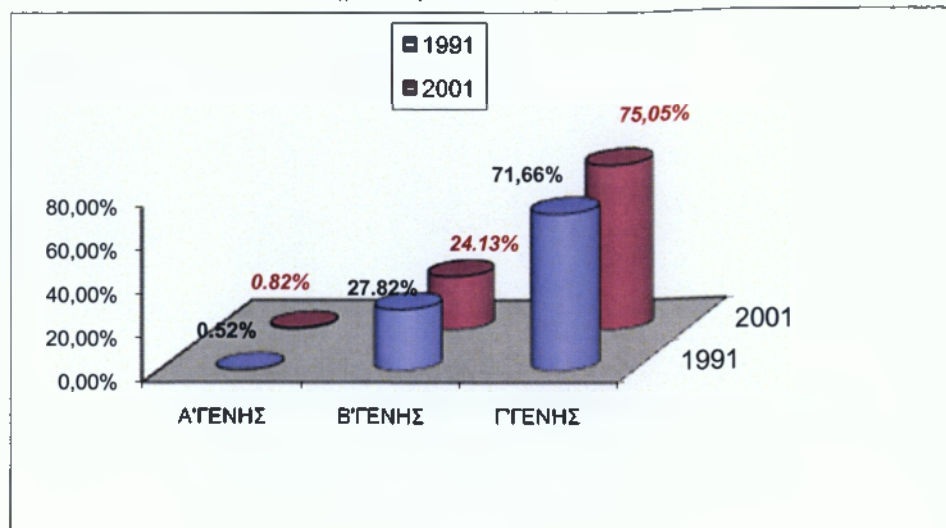
0,52% το 1991, για να φτάσει στο 0,82% το 2001. Αντίστοιχα στο ηπειρωτικό τμήμα της Νομαρχίας Πειραιά, παρατηρείται μια μικρή αυξομείωση από 0,44% το 1991 σε 0,52% το 2001.

- Στο **δευτερογενή τομέα** συμμετέχει το 24,13% του ΟΕΠ του Δήμου Κερατσινίου, ένα ποσοστό που είναι το τρίτο κατά σειρά ανάμεσα στους δήμους του ηπειρωτικού τμήματος της Νομαρχίας Πειραιά⁴⁶. Το μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στο Δήμο Αγίου Ιωάννη Ρέντη (37,41%), ενώ ακολουθεί ο Δήμος Περάματος (32,38%). Σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, που κατά το 2001 ανέρχεται σε 22,96% ο δείκτης απασχόλησης στο δευτερογενή τομέα εμφανίζεται υψηλότερος. Διαχρονικά, παρατηρείται στο Δήμο Κερατσινίου μείωση της συμμετοχής του ΟΕΠ στο δευτερογενή τομέα, καθώς από 27,82% το 1991, μειώθηκε στο 24,13% το 2001. Το ίδιο φαινόμενο παρατηρείται και για το σύνολο των δήμων που απαρτίζουν το ηπειρωτικό τμήμα της Νομαρχίας Πειραιά αλλά και στο σύνολο της χώρας, αλλά με σαφώς μικρότερο ρυθμό.
- Τέλος, ο **τριτογενής τομέας** στο Δήμο Κερατσινίου απασχολεί το μεγαλύτερο τμήμα του εργατικού δυναμικού. Διαχρονικά, η απασχόληση στον τριτογενή τομέα στο Δήμο Κερατσινίου έχει μια σημαντική αυξητική τάση, που μεταφράζεται με άνοδο από 51,46% το 1981, σε 71,66% το 1991 και 75,053% το 2001.

---

⁴⁶ Βλ. στοιχεία ανάλυσης ΓΠΣ Δήμου Κερατσινίου, Α' φάση.

Γράφημα 4.9
*Ποσοστιαία σύνθεση του ΟΕΠ ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας
 στο Δήμο Κερατσινίου (1991,2001)*

ΠΗΓΗ: Ίδια Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε

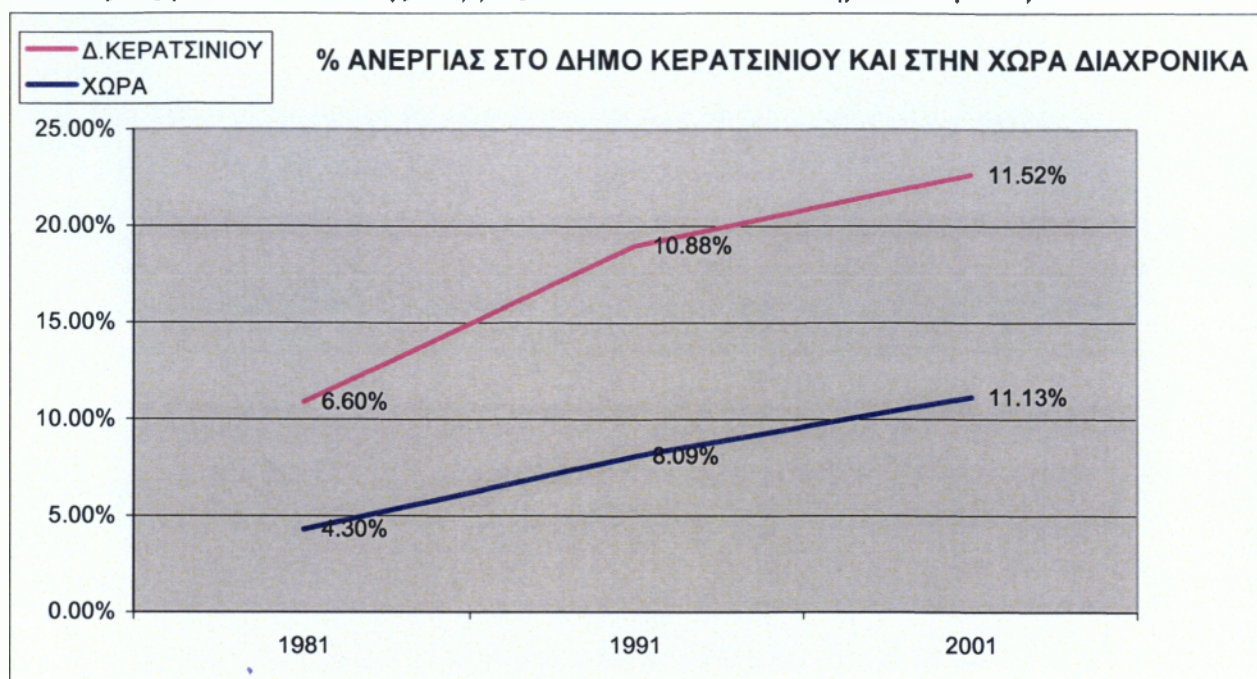
4.1.6.2. Ο Δείκτης Ανεργίας και η εξέλιξη του

Στην παρούσα παράγραφο επιδιώκεται η αποτύπωση των τάσεων εξέλιξης της ανεργίας στην περιοχή του Δήμου Κερατσινίου. Το υψηλό ποσοστό ανεργίας αποτελεί πλέον δομικό χαρακτηριστικό της ελληνικής οικονομίας. Με την έννοια δομικό σηματοδοτούμε κατά κύριο λόγο τη μακρόχρονη διάρκεια του φαινομένου όσο και την εμμονή του παρά τις όποιες θεσμικές ρυθμίσεις για την αντιμετώπισή του.

Η μακρόχρονη διάρκεια της ανεργίας και η συνεχιζόμενη ποσοστιαία αύξησή της αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό της ανάλυσης του φαινομένου στο Δήμο Κερατσινίου. Από το έτος 1981 και μετά η ανεργία έχει διπλασιαστεί στο Δήμο, φαινόμενο που ισχύει σε εντονότερο βαθμό σε επίπεδο χώρας. Το έτος 1991, οι άνεργοι αποτελούσαν το 10,88% του ΟΕΠ, ποσοστό που παρουσιάζει σταθερή αύξηση φτάνοντας στο 11,52% το 2001.

Γράφημα 4.10

Η εξέλιξη του ποσοστού της ανεργίας 1981-1991-2001 στο Δήμο και την Χώρα

ΠΗΓΗ : Ιδία Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ

4.2. Κορυδαλλός

4.2.1. Πληθυσμιακή και Ιστορική Εξέλιξη της Περιοχής του Κορυδαλλού

Αν και τα πρώτα στοιχεία για την ύπαρξη οικισμών στην Αττική ανάγονται στη Μεσολιθική και ακόμα πιο πίσω στη Νεολιθική εποχή (δηλαδή 5000 ή 7000 π.Χ), η κατοίκηση στην περιοχή που καταλαμβάνει σήμερα ο Δήμος Κορυδαλλού πρέπει να εντατικοποιήθηκε τον 7ο - 6ο αιώνα π.Χ καθώς δεν υπάρχουν ευρήματα παλαιότερης χρονολόγησης. Για πρώτη φορά το τοπωνύμιο Κορυδαλλός εμφανίζεται τον 6ο αιώνα π.Χ κατά τη μεταρρύθμιση που επιχείρησε ο Κλεισθένης το 508 π.Χ. Η Αττική χωρίστηκε σε 3 περιφέρειες : Το Άστυ, τα Μεσόγεια και τα Παράλια. Ο πληθυσμός χωρίστηκε σε 10 φυλές και σε 30 τριττές⁴⁷. Κάθε φυλή περιείχε τρεις τριττές, μία σε κάθε περιφέρεια.

⁴⁷ Οι τριττές ήταν το 1/3 της φυλής.

Η κάθε φυλή είχε επίσης 10 Δήμους οι οποίοι στο σύνολό τους ήταν 100⁴⁸. Ανάμεσα σε αυτούς αναφέρεται και ο Δήμος Κορυδαλλού αλλά η ακριβής τοποθεσία του αποτελεί αντικείμενο διαφωνίας των ιστορικών. Περισσότερο υποθετικά παρά με βεβαιότητα, οι περισσότεροι συγκλίνουν στο ότι βρισκόταν στους πρόποδες του όρους Αιγάλεω και ήταν ένας από τους πολλούς οικισμούς που περιέκλειε η περιοχή του ένθεν της Ιεράς Οδού και του Κηφισού ως την είσοδο του Πυθίου⁴⁹.

Μετά την κλασική εποχή και τα Ελληνιστικά χρόνια η Αττική αρχίζει να παρακμάζει. Ο πληθυσμός μειώνεται και η πόλη αναμορφώνεται σταδιακά σε ένα απλό τοπικό διοικητικό κέντρο. Ενδείξεις για τη συνέχιση της ζωής στην περιοχή του Κορυδαλλού δεν υπάρχουν κατά τα Ρωμαϊκά και Βυζαντινά χρόνια. Οι λιγοστές πηγές που υπάρχουν αναφέρουν, πως η αβεβαιότητα αυτών των χρόνων ώθησε τους κατοίκους των μικρών οικισμών γύρω από την Αθήνα να συσπειρωθούν μέσα από τα τείχη του αστικού κέντρου που σαφώς παρείχαν μεγαλύτερη προστασία και σιγουριά για επιβίωση. Η Αθήνα σβήνει και καταλήγει μια ασήμαντη επαρχιακή κωμόπολη⁵⁰ στην αχανή Βυζαντινή αυτοκρατορία. Ακολουθεί η Φραγκοκρατία, όπου οι κάτοικοι γίνονται δουλοπάροικοι και η σύντομη κυριαρχία των Καταλανών⁵¹, κατά τη διάρκεια της οποίας η Αττική εντάσσεται στο βασίλειο της Αραγονίας. Έπειτα από πρόσκληση του βασιλιά, χορηγείται φορολογική απαλλαγή σε Έλληνες ή Αλβανούς που θα ήθελαν να εγκατασταθούν στην Αττική, προκειμένου να ενισχυθεί πληθυσμιακά η ταλαιπωρημένη περιοχή. Έτσι ένα σημαντικό ποσοστό Αλβανικού πληθυσμού (Αρβανίτες) εγκαθίσταται στην Αθήνα και στους γύρω οικισμούς από αυτή τη εποχή και μετά.

Η Τουρκοκρατία αρχίζει στα 1456 και χαρακτηρίζεται από μεγάλες αυξομειώσεις του πληθυσμού λόγω εσωτερικής μετανάστευσης. Οι μεγάλες εκτάσεις γης είχαν περιέλθει στα χέρια Τούρκων γαιοκτημόνων⁵², οι οποίοι δεν έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για την ευδαιμονία και την άνετη επιβίωση των λοιπών κατοίκων.

Η απελευθέρωση βρίσκει την Αττική ρημαγμένη από τον αγώνα της επανάστασης. Η αναδιοργάνωση ήρθε αργά και κυρίως μετά την απόφαση για μεταφορά της

---

⁴⁸ Σύμφωνα με νεώτερες πηγές ανέρχονται σε 178 ή 174.

⁴⁹ Το σημερινό Δαφνί.

⁵⁰ Διοικητικά συμπεριλαμβάνεται στο θέμα « το προς Βορράν του Ισθμού»

⁵¹ 1311-1381 μ.Χ.

⁵² Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι του Χατζή Αλή Χασεκί ο οποίος κατείχε το 1/5 των γαιών της Αττικής.

πρωτεύουσας στην Αθήνα. Τεράστιες εκτάσεις αγοράστηκαν ήδη από το 1831 «έναντι πνακίου φακής» από Τούρκους ιδιοκτήτες που προέβλεπαν την επερχόμενη αλλαγή στη διακυβέρνηση του τόπου.

Οι περιοχές που αποτελούσαν την μείζονα ζώνη του Πειραιά δεν διαφοροποιήθηκαν. Η έκταση που βρίσκεται σήμερα ο Δήμος Κορυδαλλού ανήκε στην οικογένεια Κουτσικάρη⁵³, ενός από των πρώτων οικιστών της περιοχής, πιθανότατα Αρβανίτικης καταγωγής. Απόγονος αυτής της οικογένειας ο Εμμανουήλ Κουτσικάρης διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στα κοινά κατά τη διάρκεια των πρώτων χρόνων του Νέου Ελληνικού κράτους. Η ίδια οικογένεια θα δώσει το όνομά της στην περιοχή (Κουτσικάρι) που στην πρώτη απογραφή του 1870 αριθμούσε μόλις 36 κατοίκους κυρίως αγρότες – κολίγους. Η περιοχή του Κορυδαλλού υφίσταται ως προάστιο της Αθήνας από τότε.

Η μεγάλη αλλαγή στην ανάπτυξη του Δήμου έρχεται μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922. Χιλιάδες προσφύγων έρχονται να κατοικήσουν στην ευρύτερη περιοχή του Πειραιά. Ο Κορυδαλλός, που συνεχίζει να αναφέρεται ως Κουτσικάρι, παρουσιάζει στην απογραφή του 1928, 2429 κατοίκους. Ακόμα όμως δεν είναι πυκνοκατοικημένος και θεωρείται ως μία από τις καλύτερες εξοχές των Αθηνών. Το ιδιαίτερα ξηρό κλίμα και η χαμηλή τιμή των οικοπέδων συντέλεσαν, ώστε πολύ γρήγορα να κατοικηθεί η περιοχή και να αρχίσουν να παρουσιάζονται τα πρώτα «αστικά» προβλήματα σε ύδρευση, διαχείριση των ομβρίων και καθαριότητα.

Το 1931 αποσπάται από το Δήμο Αθηναίων και υπάγεται στο Δήμο Πειραιά. Το 1934 με το Π.Δ. 18/18-01-1934 καθορίζονται τα όρια της «Κοινότητας Κορυδαλλού» που αποκτά πλέον διοικητική αυτοτέλεια. Το ίδιο έτος εκλέγεται και το πρώτο Κοινοτικό συμβούλιο.

Παρ' όλες τις αντιξοότητες (οικονομική δυσπραγία, περιορισμένες αρμοδιότητες, πολιτική αστάθεια κλπ) το συμβούλιο προσαρμόζεται στις εκάστοτε συνθήκες και στο μέτρο που δύναται προχωρεί σε έργα τοπικής αλλά μείζονος σημασίας για τους κατοίκους. Έμφαση δόθηκε στην επέκταση του δικτύου ύδρευσης, την κατασκευή οδών και την καθαριότητα.

Το 1940 πραγματοποιείται η γενική απογραφή του πληθυσμού. Ο Κορυδαλλός παρουσιάζει θεαματικότερη αύξηση φτάνοντας τους 9690 κατοίκους. Μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου

---

⁵³ Η περιοχή υπάγεται στο Δήμο Αθηναίων.

Πόλεμον και τα δεινά που επέφερε η Γερμανική κατοχή, η Κοινότητα προσπαθεί να ορθοποδήσει και να συνδράμει ως αρωγός στα πάμπολλα συσσωρευμένα προβλήματα επιβίωσης. Αξιοσημείωτο είναι ότι την περίοδο 1940 – 46 εμφανίζει σημαντική αύξηση πληθυσμού (14.360 κατ.), γεγονός που οδηγεί στην αναγνώρισή της σε Δήμο με το Ν.Δ. 107/1946.

Οι πρώτες μεταπολεμικές εκλογές έλαβαν χώρα το 1951, όπου και ανέδειξαν το νέο Δημοτικό συμβούλιο. Ο Δήμος, πλέον, Κορυδαλλού εγκαινιάζει μια νέα εποχή και πορεύεται με τις κοινές τύχες των Δήμων του λεκανοπεδίου και ιδιαίτερα των Δυτικών συνοικιών. Εμφανή είναι τα προβλήματα υποδομών που εντείνονται από την αθρόα συρροή του κόσμου προερχόμενου από την επαρχία. Επιπλέον οι περιορισμένες οικονομικές και διοικητικές δυνατότητες επιδεινώνουν την κατάσταση. Είναι η εποχή που η αυτοδιοίκηση λογίζεται ως παρακλάδι της κεντρικής εξουσίας και η τελευταία απόληξη του συγκεντρωτικού κράτους. Παρά της δυσκολίας, σταδιακά τα προβλήματα αμβλύνονται όπου είναι δυνατόν και ο Δήμος αρχίζει να δείχνει τα πρώτα σημάδια τοπικού σχεδιασμού και αυτόνομης πολιτικής μέσα από συντονισμένες προσπάθειες Δημοτικής αρχής και δημοτών.

Το οικιστικό και δημογραφικό άλμα συνεχίζεται αμείωτο. Στην απογραφή του 1961 ο Δήμος αριθμεί 31.199 κατοίκους δείχνοντας τάση για υπερδιπλασιασμό τα επόμενα χρόνια. Οι υποδομές σε οδικό δίκτυο και συγκοινωνίες είναι αισθητά βελτιωμένες. Ο ρυθμός ανάπτυξης διατηρήθηκε και τις επόμενες δεκαετίες με αμείωτη ένταση με αποτέλεσμα τέσσερις δεκαετίες μετά ο πληθυσμός να έχει υπερδιπλασιαστεί (σύμφωνα πάντα με τα στοιχεία της απογραφής της ΕΣΥΕ το 2001, ανέρχεται σε 67.456 κατοίκους). Αντίστοιχη εικόνα ανάπτυξης εντοπίζεται και στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, του πολιτισμού, αλλά και των υποδομών, χωρίς να παραγνωρίζεται η εμφάνιση προβλημάτων που σχετίζονται με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής κλπ.⁵⁴

4.2.2. Εξέλιξη Συνολικού Πληθυσμού

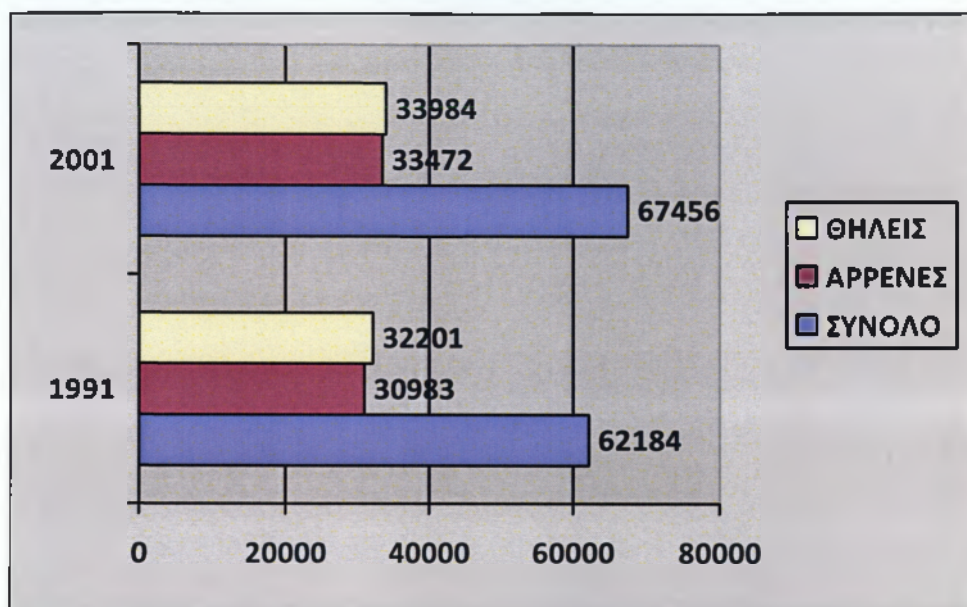
Η μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού⁷ του Κορυδαλλού σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της ΕΣΥΕ το έτος 2001 παρουσίασε αύξηση της τάξης του 6,76% σε σχέση με την αντίστοιχη απογραφή του 1991. Ο συνολικός πραγματικός

⁵⁴ Βλ. σχετ. Επιχειρ. Σχέδιο Δήμου Κορυδαλλού 2008-2010

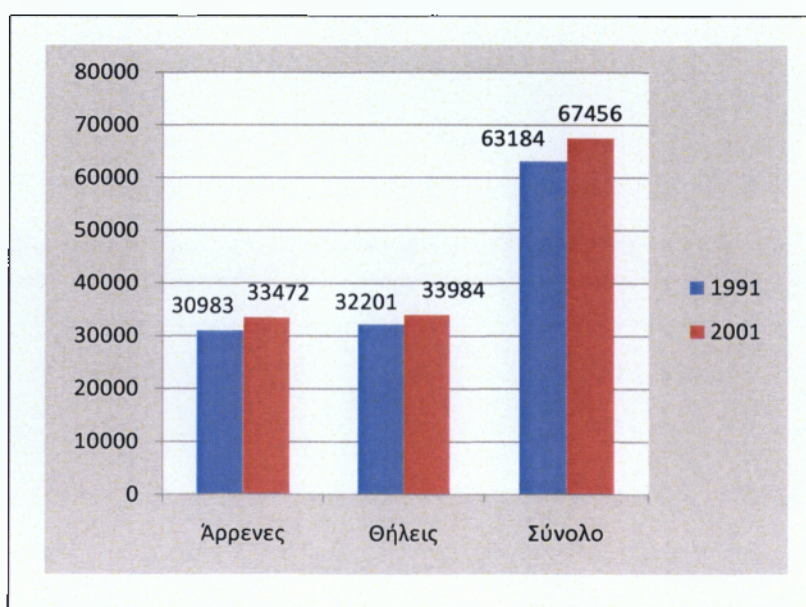
πληθυσμός το 2001 σε απόλυτες αριθμητικές τιμές ανέρχεται σε 67.456 άτομα αυξημένος κατά 4.272 άτομα από τον πληθυσμό του 1991 (63.184 άτομα). Ο μόνιμος πληθυσμός το 2001 σύμφωνα με την ίδια πηγή ανέρχεται σε 70.710 άτομα.

Γράφημα 4.11
Μεταβολή Πραγματικού Πληθυσμού Δήμου Κορυδαλλού 1991-2001

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

Γράφημα 4.12
Πραγματικός πληθυσμός Δήμου Κορυδαλλού 1991-2001 σε απόλυτους αριθμούς

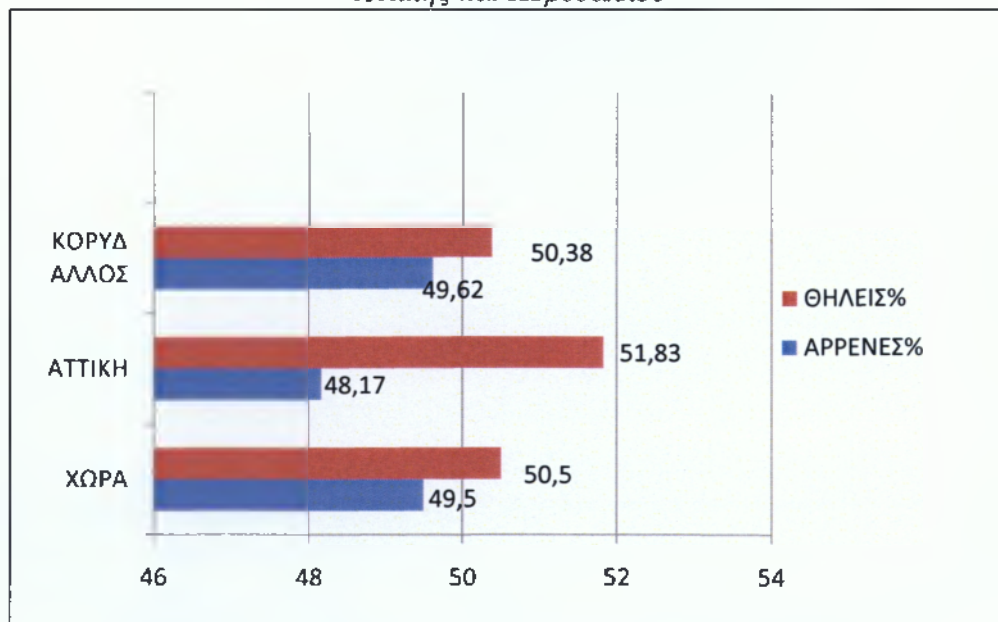
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

Η μεταβολή του πραγματικού πληθυσμού, σε απόλυτες τιμές, που παρουσιάζεται στο Δήμο Κορυδαλλού συγκριτικά με το εθνικό και το περιφερειακό επίπεδο δεν εμφανίζει αξιοσημείωτες αποκλίσεις, κυμαινόμενη σε παρόμοια ποσοστά αύξησης με αυτά των προαναφερθέντων δυο επιπέδων. Η αύξηση του πραγματικού πληθυσμού το 2001 σε επίπεδο χώρας είναι της τάξης του 6,86% σε σχέση με το 1991 ενώ αντίστοιχα αυτή της περιφέρειας παρουσιάζει αύξηση της τάξης του 6,77%. Παρόμοια αύξηση με αυτήν της περιφέρειας που αγγίζει το 6,76% καταγράφεται και στο Δήμο Κορυδαλλού.

Το μέσο ετήσιο ποσοστό μεταβολής⁸ του πραγματικού πληθυσμού για τη δεκαετία 1991-2001 είναι 0,66% ανά έτος.

Γράφημα 4.13

Ποσοστιαία Σύνθεση Πραγματικού Πληθυσμού 2001 ανά φύλο στα επίπεδα Χώρας, Αττικής και Κορυδαλλού

ΠΗΓΗ: *Ίδια Επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε (Απογραφή 1991, 2001)*

4.3. Δημογραφικοί δείκτες

Ο δείκτης γήρανσης στο Δήμο Κορυδαλλού παρουσιάζει κατά την τελευταία δεκαετία μια συνεχή αυξητική τάση, γεγονός που καταδεικνύει το ευρύτερο πρόβλημα υπογεννητικότητας. Ο δείκτης ουσιαστικά εκτοξεύεται κατά το διάστημα της δεκαετίας 1991-2001 και από 51,7 ηλικιωμένους που αντιστοιχούσαν σε 100 παιδιά το 1991 διαμορφώνεται στους 95,6 ηλικιωμένους το 2001 εμφανίζοντας σημαντική αύξηση της τάξης των 43,9 ηλικιωμένων ανά 100 παιδιά. Το γεγονός αυτό γίνεται απόλυτα κατανοητό εάν παρατηρήσουμε την πληθυσμιακή μείωση που παρουσιάζεται το συγκεκριμένο διάστημα στις ηλικιακές ομάδες 0-14 ετών και την παράλληλη αύξηση των ηλικιακών ομάδων που ανήκουν στις κατηγορίες άνω των 65 ετών.

Η μείωση που καταγράφεται από την τελευταία απογραφή του 1991 στο Δήμο Κορυδαλλού στις τρεις πρώτες ηλικιακές ομάδες των 0-4, 5-9 και 10-14 ετών είναι της τάξεως του -14,26% για την πρώτη, -26,89% για τη δεύτερη ενώ στην τρίτη το ποσοστό αγγίζει το -30,62%. Το ανάλογο ποσοστό μεταβολής για τις συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες στην περιφέρεια Αττικής το 2001 παρουσιάζει ελαφρότερη μείωση σε σχέση με εκείνη του Δήμου Κορυδαλλού της τάξης του -3,3%, του -18,8% και του -26,2% αντίστοιχα. Σε σχέση με τη μεταβολή του συνολικού πραγματικού πληθυσμού μεταξύ των δύο απογραφών του 1991 και 2001 η μεταβολή των τριών ηλικιακών αυτών ομάδων εξακολουθεί να είναι αρνητική για το 2001 με ποσοστά της τάξεως του -1,09% , -2,17% και -2,78%. Την ίδια στιγμή ο δείκτης γήρανσης στην περιφέρεια Αττικής σύμφωνα με τα στοιχεία του 2001 παρουσιάζεται σαφώς υψηλότερος από αυτόν του Κορυδαλλού με 105,9 ηλικιωμένους να αντιστοιχούν σε 100 παιδιά από 68,4 που ήταν το 1991 παρουσιάζοντας σημαντική αύξηση. Στο επίπεδο της Χώρας ο δείκτης γήρανσης το 2001 διαμορφώνεται σε 110 ηλικιωμένους ανά 100 παιδιά παρουσιάζοντας αύξηση της τάξης του 35,4% από το 1991 όπου ο αριθμός των ηλικιωμένων ήταν αντίστοιχα 71 άτομα. Τα αίτια του συγκεκριμένου φαινομένου φυσικά συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τις ευρύτερες κοινωνικές συνθήκες και τους τρόπους ζωής: τις δυνατότητες των ζευγαριών να επωμισθούν τα οικονομικά βάρη της ανατροφής των παιδιών, τις αντιλήψεις τους για το ρόλο της οικογένειας, τη συμβολή του κράτους κλπ.

Σημαντικό επίσης στοιχείο αποτελεί ο δείκτης εξάρτησης μέσω του οποίου εκφράζεται ποσοτικά η αντιστοιχία των θεωρουμένων ως εξαρτημένων μελών του πληθυσμού ως προς τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στην εργάσιμη ηλικία. Το ποσοστό αυτό για το 2001 είναι της τάξης του 38,9%. Αυτό μεταφράζεται ότι στα 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας (15-64 ετών) αντιστοιχούν 38,9 άτομα που χαρακτηρίζονται ως εξαρτώμενα. Για το έτος 1991 ο ίδιος δείκτης στον Κορυδαλλό διαμορφώνεται στα 44,8 εξαρτημένα άτομα. Στην Περιφέρεια Αττικής στα 100 άτομα εργάσιμης ηλικίας αντιστοιχούν 41,7 οικονομικά εξαρτημένα άτομα ενώ στο επίπεδο της χώρας 46,8. Από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι ο δείκτης εξάρτησης στον Κορυδαλλό είναι σημαντικά χαμηλότερος από αυτόν σε εθνικό επίπεδο όπως επίσης ελαφρά χαμηλότερος από εκείνον στο επίπεδο της Περιφέρειας.⁵⁵

4.4. Η Εξέλιξη και τα Χαρακτηριστικά του δείκτη Δραστηριότητας του Δήμου Κορυδαλλού (Ο.Ε.Π.)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της απογραφής (1991), ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (Ο.Ε.Π) του Δήμου, ανέρχεται σε 21.482 άτομα ήτοι 34,5 % του συνολικού πραγματικού πληθυσμού του. Το 2001, ο Ο.Ε.Π στον Κορυδαλλό ανέρχεται στα 26.876 άτομα ή στο 39,8 % του πραγματικού πληθυσμού, παρουσιάζοντας μία σχετική αύξηση 5,3 εκατοστιαίων μονάδων σε σχέση με την προηγούμενη περίοδο. Το 1991, ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός⁴² είναι 32.147 άτομα δηλαδή το 50,8% του πραγματικού πληθυσμού, ενώ το 2001 φτάνει το ποσοστό 50,9% του πραγματικού πληθυσμού, παρουσιάζοντας ελάχιστη διαφοροποίηση σε σχέση με την προηγούμενη δεκαετία.

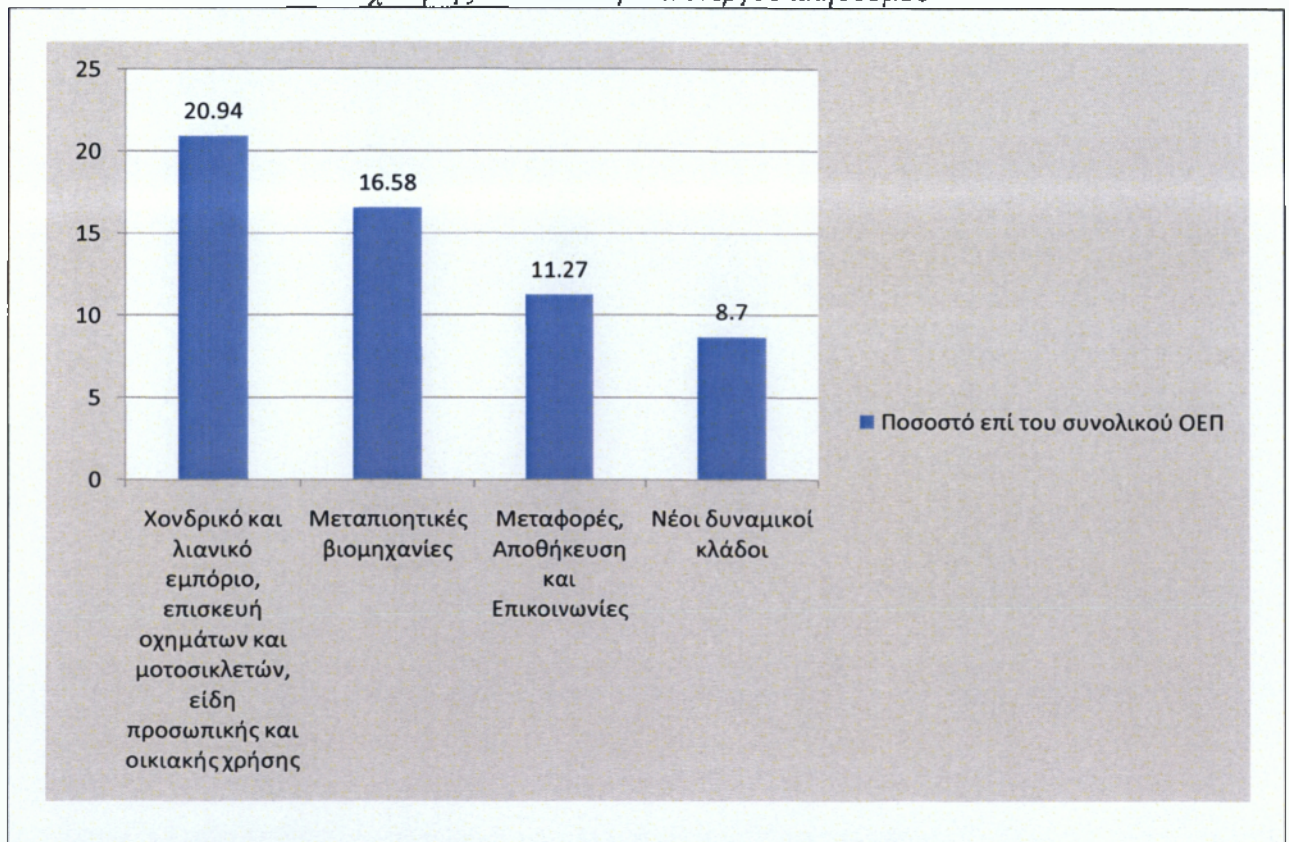
⁵⁵ Βλέπε σχετ. Επιχειρ. Σχέδιο Κορυδαλλού

Πίνακας 4.2
Οικονομικά ενεργός και μη ενεργός πληθυσμός

	1991	2001
ΟΕΠ	21842	26876
ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	32147	34397

ΠΗΓΗ: Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 1991, 200)

Γράφημα 4.14
Κλάδοι απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού

ΠΗΓΗ: Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 1991, 2001)

4.5. Ο Δείκτης Ανεργίας και η Εξέλιξη του

Το 2001 το ποσοστό της ανεργίας της Περιφέρειας Αττικής ανέρχεται σε 9,71% έναντι 10,73% του Δήμου Κορυδαλλού. Συγκρίνοντας το ποσοστό ανεργίας του

δήμου με αυτό του συνόλου της χώρας παρατηρούμε ότι το ποσοστό του Δήμου είναι οριακά χαμηλότερο της χώρας κατά 0,2%.

Πίνακας 4.3

Ποσοστό ανεργίας στο Δήμο σε σχέση με την περιφέρεια και την χώρα

	Δήμος Κορυδαλλού	Περιφέρεια Αττικής	Σύνολο Χώρας
1991	10,03	8,43	8,09
2001	10,93	9,71	11,13

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων Ε.Σ.Υ.Ε. (Απογραφή 1991, 2001)*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΗΜΩΝ

ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

5.1. Πολιτιστικές υποδομές και δράσεις Δήμου Κερατσινίου

Ο Δήμος Κερατσινίου αναπτύσσει ένα πολύπλευρο πολιτιστικό έργο άμεσα, μέσω της ΔΕΠΑΚ, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης και του Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού, ενώ έμμεσα, μέσω της οικονομικής ενίσχυσης και της τεχνικής υποστήριξης προς τους τοπικούς συλλόγους και τα σχολεία

5.1.1. Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης του δήμου Κερατσινίου (ΔΕΠΑΚ)

Η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτισμού και Ανάπτυξης του δήμου Κερατσινίου (ΔΕΠΑΚ) ιδρύθηκε το 1992 και σκοπό έχει την πολιτιστική και οικονομική ανάπτυξη του δήμου. Αναλυτικότερα στόχοι της εταιρείας είναι οι εξής:

- Η σωστή οργάνωση και λειτουργία των πολιτιστικών, οικονομικών και κοινωνικών υποδομών του δήμου.
- Η διαχείριση και σωστή λειτουργία των υφιστάμενων Κέντρων Πολιτισμού και Πνευματικών Κέντρων καθώς και αθλητικών και εικαστικών χώρων όπως επίσης και η δημιουργία νέων.
- Η εκμετάλλευση των εσόδων του δήμου που προκύπτουν από τέλη και ενοίκια καθώς επίσης και από χώρους εστίασης και αναψυχής, κινηματογράφους, δημοτική αγορά αλλά και αθλητικών κέντρων.
- Να οργανώνει, διαχειρίζεται και εκμεταλλεύεται καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις αλλά και η διοργάνωση σεμιναρίων, ημερίδων και προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και προσανατολισμού.

- Να δημιουργεί, οργανώνει και διαχειρίζεται οικονομικά βιβλιοθήκες, Φιλαρμονικές, Πινακοθήκες, Θέατρα, Μουσεία, Ινστιτούτα Έρευνας, Ωδεία, Μουσικοφιλολογικές Ενώσεις, μορφωτικά κέντρα, μουσικούς ομίλους, πολιτιστικούς οργανισμούς, σχολές γραμμάτων και τεχνών κλπ.

Η ΔΕΠΑΚ επίσης έχει συμβάλλει:

- Στην δημιουργία νέων πολιτιστικών κέντρων με ενεργό ρόλο στη ζωή της πόλης και υποδειγματική λειτουργία (Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη» -1992, Πολιτιστικό Κέντρο «Αντώνης Σαμαράκης» -2006).
- Στον πολλαπλασιασμό και την ποιοτική αναβάθμιση των καλλιτεχνικών τμημάτων και εργαστηρίων.
- Στην ίδρυση Μικτής Χορωδίας Ενηλίκων (1996) και Φιλαρμονικής (1999)
- Στην καθιέρωση Πολιτιστικών Θεσμών οι οποίοι αποτελούν σημείο αναφοράς για την κοινωνική δραστηριότητα και πολιτιστική ζωή της πόλης (Καρναβάλι – 1994, Καλλιτεχνικός Σεπτέμβρης – 1996, Παιδική Καλλιτεχνούπολη - 2003)
- Στη σταθερή λειτουργία του μοναδικού κινηματογράφου στο Κερατσίνι, του θερινού «Σινέ – Κατερίνα» (1993)
- Στην ανάπτυξη της υπαίθριας διαφήμισης, την προώθηση και αξιοποίηση πολιτικής χορηγιών και διαφημίσεων προς όφελος των πολιτιστικών δράσεων αλλά και της τοπικής επιχειρηματικότητας
- Στην ίδρυση γραφιστικού τμήματος – ατελιέ για την καλλιτεχνική επεξεργασία και παραγωγή εντύπων (1994)
- Στη συνεπή και σταθερή διαχρονική συνεργασία με όλους τους φορείς της πόλης για την ενίσχυση και προβολή των δραστηριοτήτων τους.⁵⁶

Η ΔΕΠΑΚ δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς των τεχνών όπως η ζωγραφική, στους παραδοσιακούς, κλασικούς και μοντέρνους χορούς και διάφορες παιδικές εκδηλώσεις.

---

⁵⁶ Βλέπε επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Κερατσινίου.

5.1.2. Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού

Το γραφείο Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού ανήκει στο Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων και Πολιτισμού της Διεύθυνσης Διοικητικών Υπηρεσιών και ασχολείται με τη διοργάνωση εκδηλώσεων του δήμου (επετείους, εθνικές εορτές), την οργάνωση πολιτιστικών, κοινωνικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, συνεργάζεται με τη ΔΕΠΑΚ, ασχολείται με θέματα της Νεολαίας, ενημερώνει τους τοπικούς φορείς για τις δραστηριότητες του δήμου, τηρεί κατάλογο με διευθύνσεις και ονόματα και ασχολείται με το επικοινωνιακό προφίλ του δήμου με άλλους δήμους.

5.1.3. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη Κερατσινίου συστήθηκε το 1963 και αποτελεί Ν.Π.Δ.Δ. Η κεντρική λειτουργία στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτίριο, στο κέντρο της πόλης (Ταμπούρια). Λειτουργούν επίσης δύο παραρτήματα, στην Αμφιάλη και την Ευγένεια. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη εξυπηρετεί σε ετήσια βάση, 20.000 περίπου άτομα, από τα οποία οι μαθητές και οι φοιτητές/σπουδαστές αποτελούν το 48%. Διαθέτει 12.000 τίτλους βιβλίων σε 15.000 τόμους, 22 τίτλους περιοδικών σε 80 τόμους και 20 τίτλους πληροφοριακού υλικού σε 520 τόμους.

Η Δημοτική Βιβλιοθήκη του Κερατσινίου θεωρείται σαν μία από τις καλύτερα οργανωμένες, σε επίπεδο πάντα Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Διαθέτει μηχανοργάνωση και εξυπηρετεί τους χρήστες ηλεκτρονικά, όσον αφορά τη βιβλιογραφία. Γίνονται προσπάθειες να λειτουργήσει περισσότερο ανοιχτά προς την τοπική κοινωνία μέσα από τη διοργάνωση εκδηλώσεων με συγγραφείς και εικονογράφους, μαθημάτων βιβλιοδεσίας, κ.α.

5.1.4. Αθλητισμός

Για την αρτιότερη οργάνωση του μαζικού αθλητισμού, προέβει το 1990 στην ίδρυση Ν.Π.Δ.Δ. με την επωνυμία «Αθλητικός Οργανισμός Δήμου Κερατσινίου». Το Δεκέμβριο του 2003 συστήνεται Ν.Π.Ι.Δ. με την επωνυμία «Δημοτική Επιχείρηση

Αθλητισμού Δήμου Κερατσινίου», το οποίο αντικαθιστά τον Αθλητικό Οργανισμό και αναλαμβάνει τη διαχείριση του συνόλου των αθλητικών εγκαταστάσεων, δραστηριοτήτων και προγραμμάτων.

Σκοπός της επιχείρησης είναι:

- Η ανάπτυξη υγιούς αθλητικού πνεύματος
- Η οργάνωση, λειτουργία, συντήρηση και διαχείριση των υφιστάμενων αθλητικών χώρων και εγκαταστάσεων στο Δήμο Κερατσινίου και η ανέγερση ή κατασκευή νέων
- Η ενεργή συμμετοχή των πολιτών στον αθλητισμό
- Η σωστή εκμετάλλευση των αθλητικών εγκαταστάσεων και η δημιουργία αθλητικών συλλόγων και σωματείων.

Οι αθλητικές εγκαταστάσεις στο Δήμο Κερατσινίου περιλαμβάνουν τα εξής:

- *Αθλητικό Κέντρο Πρέσσοφ*. Το αθλητικό κέντρο Πρέσσοφ βρίσκεται στη Λ. Σχιστού στην είσοδο της πόλης και αποτελεί το σημαντικότερο πόλο συγκέντρωσης αθλητικών δραστηριοτήτων στο Δήμο. Περιλαμβάνει δημοτική έκταση 22 στρεμμάτων και λειτουργεί ως δημοτικό πάρκο. Διαθέτει ιδιωτικής εκμετάλλευσης αναψυκτήριο και γήπεδα μπάσκετ, 5x5 με συνθετικό χλοοτάπητα 5^{ης} γενιάς και δύο γήπεδα τένις.
- *Δημοτικό Γυμναστήριο «Π. Νικολαΐδης»*. Κλειστό Γυμναστήριο, κοντά στις εγκαταστάσεις του ΑΗΣ. Διαθέτει αγωνιστικούς χώρους μπάσκετ, βόλεϊ καθώς και αίθουσα γυμναστικής. Έχει χωρητικότητα 2.000 ατόμων.
- *Δημοτικό Κολυμβητήριο (κλειστό)*, το οποίο βρίσκεται δίπλα στο Γυμναστήριο.
- *Δημοτικό Στάδιο «Παν. Σαλπέας»*. Το Δημοτικό Στάδιο που βρίσκεται επί της Λ.Σχιστού περιλαμβάνει ένα στάδιο ποδοσφαίρου διαστάσεων 105 X 65 μέτρων, με κερκίδες, χωρητικότητας 2000 ατόμων. Στον ίδιο χώρο υπάρχει και ένα μικρό βοηθητικό γήπεδο διαστάσεων 40 X 60 μέτρων.
- *Εθνικό Στάδιο «Π. Μπακογιάννης»*. Το Εθνικό Στάδιο που βρίσκεται επί της οδού Γαληνού στις Σιταποθήκες, περιλαμβάνει ανοικτό Γήπεδο

Ποδοσφαίρου, στίβο με κερκίδες και κλειστό γυμναστήριο. Είναι ανοικτό και εξυπηρετεί 2000 άτομα.

- *Γήπεδο «ΑΓΕΤ Χαραυγή».* Το νέο γήπεδο ποδοσφαίρου «ΑΓΕΤ Χαραυγή» επί της οδού Σωκράτους στη Χαραυγή, δίπλα στα Τσιμέντα Ηρακλής. Είναι ανοικτό γήπεδο και η χωρητικότητά του καλύπτει 1500 άτομα.
- Στο οικολογικό πάρκο «Ανδρέα Παπανδρέου» (Σελεπίτσαρι). Ο αγωνιστικός χώρος διαθέτει συνθετικό χλοοτάπητα 5^{ης} γενιάς.
- Ανοικτό γήπεδο μπάσκετ Χαραυγής. Προπονητήριο ομάδων.
- Ανοικτό γήπεδο μπάσκετ Μπελογιάννη.
- Ανοικτό γήπεδο μπάσκετ 25^{ης} Μαρτίου. Προπονητήριο ομάδων

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι αθλητικοί σύλλογοι και τα αθλητικά σωματεία του δήμου Κερατσινίου

Γυμναστικός Σύλλογος Κερατσινίου	Στίβος
Αθλητικός Ποδοσφαιρικός Ψυχαγωγικός Όμιλος	Νέοι Ευγένειας – Ποδόσφαιρο
ΑΠΟ Κερατσίνι	Ποδόσφαιρο, 5*5
Α.Ο. Θεμιστοκλής Κερατσινίου	Μπάσκετ
Α.Π.Σ Μαύρος Αετός	Ποδόσφαιρο
Α.Π.Σ. ΑΣΤΗΡ Κερατσινίου	Ποδόσφαιρο
Αθλητική Ένωση Ταμπουριών	Ποδόσφαιρο
Α.Π.Σ. ΑΡΗΣ Αμφιάλης	Ποδόσφαιρο
Αθλητική Ένωση Χαραυγής	Ποδόσφαιρο, γυναικείο ποδόσφαιρο

Ο.Φ.Α. Απολλώνιος	Βόλεϊ
Αθλητικό Σωματείο «Φάρος»	Βόλεϊ, μπάσκετ
Αθλητικός Όμιλος Πανιώνιος Κερατσινίου	Ποδόσφαιρο
Α.Π.Ο Ατρόμητος Κερατσινίου	Ποδόσφαιρο
Γυμναστικός Σύλλογος Αμφιάλης (πρώην Φειδιππίδης)	Μπάσκετ
Α.Ε. Ολυμπιάδα	Ποδόσφαιρο
Ολυμπιακός Κερατσινίου	Ποδόσφαιρο, Χάντμπολ
Α.Σ. Ιάσων Κερατσινίου	Χόκεϊ επί χόρτου, Σόφτμπολ, μπέιζμπολ, τρίαθλο
Πρωτέας Ποδηλατικός Σύλλογος	Ποδηλασία

5.2. Πολιτιστικές υποδομές και δράσεις Δήμου Κορυδαλλού

Ο Δήμος Κορυδαλλού αποτελεί το βασικό πυρήνα πολιτιστικής δραστηριότητας στην πόλη του Κορυδαλλού τόσο μέσω των δράσεων που ο ίδιος υλοποιεί όσο και μέσω των νομικών του προσώπων με κύριου εκφραστής το πνευματικό κέντρο και τη Δημοτική Επιχείρηση Έργων Πολιτισμού- Ανάπτυξης, Προβολής και Επικοινωνίας Κορυδαλλού (ΔΕΕΠΑΠΕΚ)

5.2.1. Πνευματικό Κέντρο

Το Πνευματικό κέντρο αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου το οποίο συστήθηκε το 1983 και εδρεύει σε ιδιόκτητο Δημοτικό κτίριο, όπου στεγάζεται το Πολιτιστικό Κέντρο «Μελίνα Μερκούρη».

Σκοπός του πνευματικού κέντρου είναι

- Η ανάπτυξη των κοινωνικών σχέσεων και αλληλεγγύης μεταξύ των δημοτών καθώς και η σύσφιξη των φιλικών δεσμών τους αλλά και η ψυχαγωγία τους.
- Η ενημέρωση για τα σύγχρονα προβλήματα, η ανάπτυξη μορφωτικής δραστηριότητας καθώς επίσης και η σωστή εκτέλεση κάθε πνευματικού προγράμματος με σκοπό την εκπολιτιστική ανάπτυξη των δημοτών.

Το πνευματικό κέντρο διαθέτει τα εξής τμήματα:

- Τμήμα λογού.

Στο τμήμα αυτό περιλαμβάνεται η δημιουργία διαφόρων θεσμών παράλληλης εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, κατάρτισης, ενημέρωσης και πληροφόρησης όπως η οργάνωση σεμιναρίων ή κύκλων διαλέξεων γύρω από ένα θεματικό πεδίο.

Συγκεκριμένα:

Ανοικτό Λαϊκό Πανεπιστήμιο. Το Λαϊκό Πανεπιστήμιο απευθύνεται σε απόφοιτους λυκείου, ανεξαρτήτου ηλικίας, που ενδιαφέρονται να παρακολουθήσουν κύκλους σε συγκεκριμένα επιστημονικά αντικείμενα.

Λέσχες ανάγνωσης. Σκοπός της λέσχης είναι να δημιουργηθεί ένας κύκλος ατόμων με ουσιαστικά ενδιαφέροντα που θα μοιράζονται το χρόνο τους και την αγάπη τους για το βιβλίο.

- Τμήμα μουσικής.

Στο τμήμα αυτό συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει σαν κυρίαρχο στοιχείο την μουσική ή και το τραγούδι. Λειτουργούν σχολές ενόργανης μουσικής και μουσικοκινητικής αγωγής. Επίσης λειτουργεί δημοτική χορωδία από το 2004 καθώς και παιδική χορωδία.

➤ Τμήμα θεάτρου.

Στο τμήμα αυτό συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει σαν κυρίαρχο στοιχείο το θέατρο και την παράσταση. Οι τρεις θεατρικές ομάδες με την στήριξη του Πνευματικού Κέντρου λειτουργούν με σκοπό την θεατρική εκπαίδευση των μελών τους.

➤ Τμήμα χορού.

Τα τμήματα ή οι σχολές χορού, αποτελούν ιδιαίτερα δημοφιλείς δραστηριότητες γιατί εξασφαλίζουν υψηλή συμμετοχή και παράγουν, σχετικά σύντομα, καλλιτεχνικό αποτέλεσμα. Έτσι, τα διάφορα είδη χορού όπως: α) Κλασικό μπαλέτο, σύγχρονο, και ρυθμική, β) Παραδοσιακοί χοροί και γ) Μοντέρνοι χοροί που καλλιεργούνται συσπειρώνουν μεγάλες ομάδες πληθυσμού και πλαισιώνουν με τις εμφανίσεις τους ποικίλες εκδηλώσεις που διοργανώνονται.

➤ Τμήμα εικαστικών.

Στο τμήμα αυτό συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει ως κεντρικό στοιχείο τις σχολές ζωγραφικής, αγιογραφίας, γλυπτικής, κεραμικής, φωτογραφική τα εικαστικά και τις εκθέσεις.

➤ Τμήμα κινηματογράφου και νέων μέσων.

Στο τμήμα αυτό συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει σαν βασικό στοιχείο την προβολή και Νέα Μέσα. Περιλαμβάνει προβολές ντοκιμαντέρ για την περιοχή, προβολές ερασιτεχνικών ταινιών σε, προβολές κινηματογραφικών ταινιών μικρού ή μεγάλου μήκους όπως επίσης και θεματικές αναφορές . Στον τομέα αυτό περιλαμβάνεται η διοργάνωση κινηματογραφικών δράσεων με τη λειτουργία της Θερινής (Σινέ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ) και των Χειμερινών κινηματογραφικών αιθουσών (Αίθουσα ΠΛΕΙΑΔΕΣ και Σινέ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΣ).

➤ Τμήμα βιβλιοθήκης.

Στο πλαίσιο λειτουργίας του τμήματος περιλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει ως βασικό περιεχόμενο τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης καθώς και των δράσεων και εκδηλώσεων που διοργανώνονται στον συγκεκριμένο τομέα. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη λειτουργεί από το 1985 και στεγάζει στο ισόγειο του Πνευματικό Κέντρου περισσότερους από 15.000 τίτλους βιβλίων για όλους τους τομείς. Τμήμα του χώρου λειτουργεί ως αναγνωστήριο, ενώ βιβλία δανείζονται τόσο ενήλικες όσο

και παιδιά. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη απαριθμεί περίπου 8.000 μέλη και η ημερήσια κίνηση απαριθμεί στα 50-55 άτομα.

Επιπροσθέτως, η βιβλιοθήκη, εκτός από την παροχή γνώσης στο αναγνωστικό κοινό μπορεί να διοργανώσει και παράλληλες εκδηλώσεις με λογοτεχνικές βραδιές και βραδιές ποίησης, παρουσιάσεις βιβλίων, αφιερώματα σε γενιές δημιουργών, εκθέσεις κλπ.

➤ Τμήμα Θεσμικών Εκδηλώσεων και Φεστιβάλ

Στο τμήμα αυτό συμπεριλαμβάνεται οποιαδήποτε δραστηριότητα έχει σαν κυρίαρχο στοιχείο τις θεσμικές εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ.

Στο Δήμο του Κορυδαλλού διοργανώνονται αρκετές θεσμικές εκδηλώσεις και φεστιβάλ που συγκεντρώνουν την εκτίμηση της πλειονότητας των κατοίκων. Η γιορτή βιβλίου, ο Πολιτιστικός Σεπτέμβρης, οι Απόκριες, και τα κούλουμα, 1ο Διαδημοτικό Φεστιβάλ Ερασιτεχνικού Θεάτρου Δήμων της Αττικής, 3ο Παννατικό Φεστιβάλ Χορωδιών αποτελούν τα σημαντικότερα εξ'αυτών.

5.2.2. Αθλητισμός

Η δημοτική αρχή για τον αθλητισμό δραστηριοποιείται μέσω του Αθλητικού Οργανισμού Δημοτικού Κορυδαλλού (Α.Ο.Δ.Κ.) που ιδρύθηκε το 1987 με σκοπό τον αρμόδιο φορέα για τον αθλητισμό και την αθλητική ιδέα. Ο Α.Ο.Δ.Κ. αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, κάτω από την εποπτεία του Δημάρχου και με άμεση προϊσταμένη αρχή την Αντιδήμαρχοι αθλητισμού. Ο Οργανισμός αποτελεί τον κύριο εκπρόσωπο της υλοποίησης του μαζικού αθλητισμού στον Κορυδαλλό με πλήθος δραστηριοτήτων όπως ακαδημίες ποδοσφαίρου, μπάσκετ, στίβου, πολεμικών τεχνών κ.ά., φιλοξενεί αθλητικές διοργανώσεις πανελληνίας εμβέλειας, όπως το Πανελλήνιο πρωτάθλημα ενόργανης γυμναστικής Ανδρών - Γυναικών και Εφήβων – Νεανίδων το 2001, Αθλητικό Πανόραμα Alpha Bank.

Οι εγκαταστάσεις που βρίσκονται υπό την άμεση εποπτεία του Α.Ο.Δ.Κ. είναι:

- 5 Δημοτικά Γυμναστήρια
- Γήπεδο Σκρα (Μπάσκετ -Βόλεϊ)
- Γήπεδο Σχιστού (Μπάσκετ – Βόλεϊ)
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 5x5 Ασύλου
- Γήπεδο ποδοσφαίρου 8x 8 χωμάτινο Ασύλου
- Βοηθητικός προπονητικός χώρος Ποδοσφαίρου Ασύλου
- Ε.Α.Κ. Κορυδαλλού Ποδοσφαίρου, Στίβου
- Ε.Α.Κ. Κορυδαλλού Μπάσκετ⁵⁷

---

⁵⁷ Βλ. σχετ. Επιχ. Σχέδιο Κορυδαλλού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΚΕΡΑΤΣΙΝΙΟΥ ΚΑΙ ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

6.1. Ταυτότητα της έρευνας

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η αποτίμηση της γνώμης των κατοίκων των δήμων Κορυδαλλού και Κερατσινίου, για την πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσουν οι φορείς των Δήμων καθώς και οι Πολιτιστικοί τους Σύλλογοι.

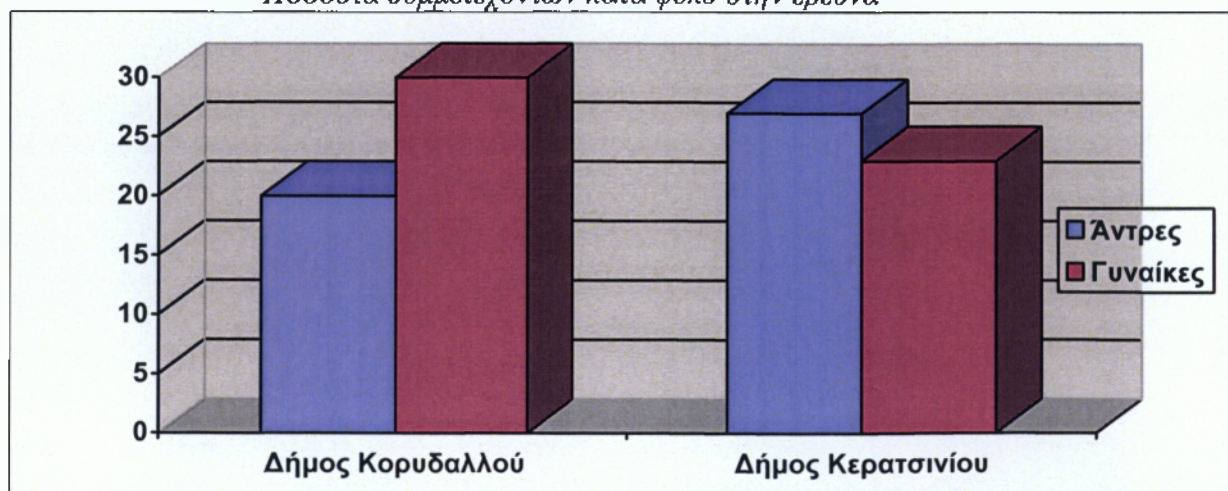
Το δείγμα υλοποίησης της έρευνας είναι αντιπροσωπευτικό. Συγκεκριμένα, η έρευνα διήρκησε δύο (2) εβδομάδες από 10 Μαΐου 2011 έως 24 Μαΐου 2011 και απευθύνθηκε σε πενήντα (50) άτομα από τον κάθε δήμο αντίστοιχα.

6.2. Ανάλυση του ερωτηματολογίου

Η πρώτη ερώτηση αφορά το φύλο των ερωτηθέντων. Συνολικά συμμετείχαν πενήντα άτομα από τον κάθε δήμο και τα αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 6.1

Ποσοστά συμμετεχόντων κατά φύλο στην έρευνα

ΠΗΓΗ: Ίδια επεξεργασία στοιχείων έρευνας

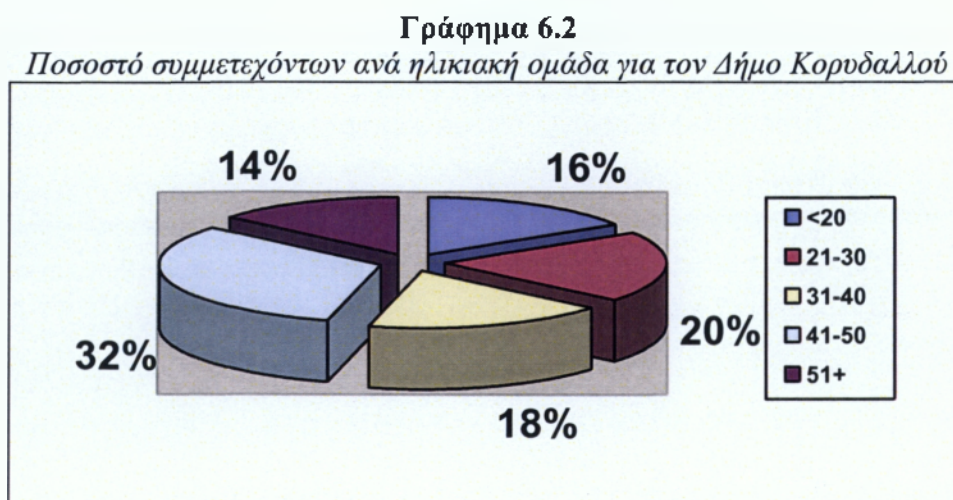
Στην δεύτερη ερώτηση πραγματοποιείται ομαδοποίηση των συμμετεχόντων κατά ηλικιακή ομάδα. Συγκεκριμένα, συγκροτήθηκαν πέντε (5) ηλικιακές ομάδες. Στην έρευνα συμμετείχαν για τον Δήμο Κορυδαλλού:

- 8 άτομα ηλικίας μικρότερης των 20 ετών,
- 10 άτομα ηλικίας μεταξύ 21 έως 30 ετών,
- 9 άτομα ηλικίας μεταξύ 31 έως 40 ετών,
- 16 άτομα ηλικίας μεταξύ 41 έως 50 ετών,
- 7 άτομα ηλικίας μεγαλύτερης των 51 ετών.

Στην έρευνα συμμετείχαν για τον δήμο Κερατσινίου:

- 9 άτομα ηλικίας μικρότερης των 20 ετών,
- 12 άτομα ηλικίας μεταξύ 21 έως 30 ετών,
- 7 άτομα ηλικίας μεταξύ 31 έως 40 ετών,
- 14 άτομα ηλικίας μεταξύ 41 έως 50 ετών,
- 8 άτομα ηλικίας μεγαλύτερης των 51 ετών.

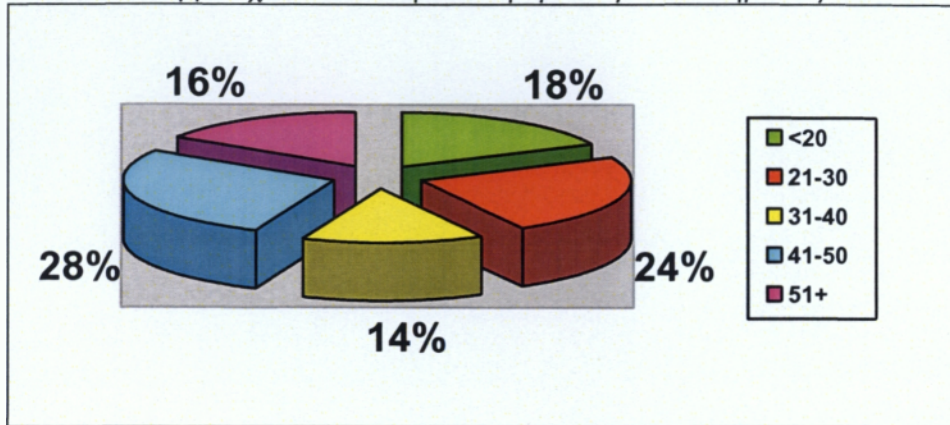
Οι ποσοστιαίες εκφράσεις των παραπάνω αριθμητικών δεδομένων αποτυπώνονται στα παρακάτω Γραφήματα .

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Γράφημα 6.3

Ποσοστό συμμετεχόντων ανά ηλικιακή ομάδα για τον Δήμο Κερατσινίου

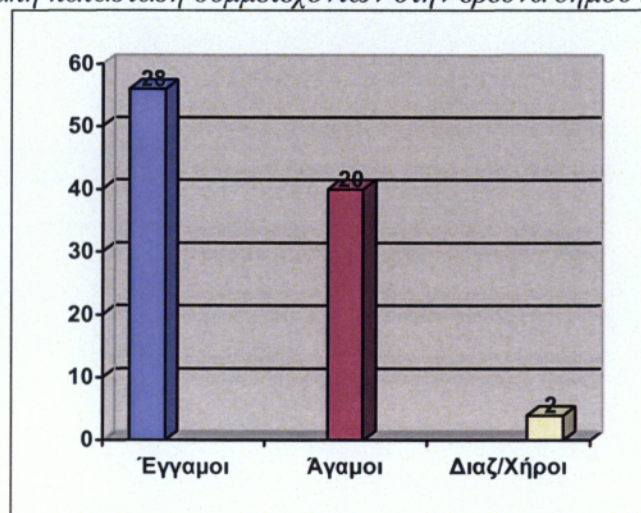
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Η τρίτη ερώτηση αναφέρεται στην οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων για τον Δήμο Κορυδαλλού, εκ των οποίων το 56% είναι έγγαμοι, το 40% άγαμοι και το 4% διαζευγμένοι/χήροι.

Στο Γράφημα παρουσιάζονται τα αντίστοιχα αριθμητικά δεδομένα.

Γράφημα 6.4

Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων στην έρευνα δήμου Κορυδαλλού

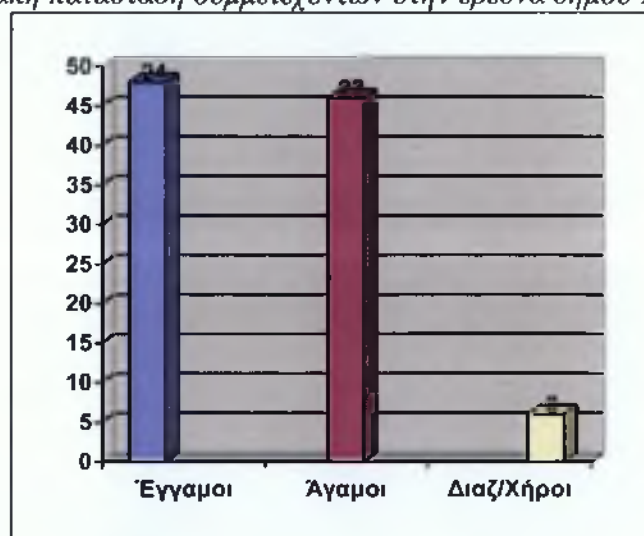
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Για τον Δήμο Κερατσινίου, σχετικά με την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, το 48% είναι έγγαμοι, το 46% είναι άγαμοι και το 6% διαζευγμένοι ή χήροι.

Στο Γράφημα παρουσιάζονται τα αντίστοιχα αριθμητικά δεδομένα.

Γράφημα 6.5

Οικογενειακή κατάσταση συμμετεχόντων στην έρευνα δήμου Κερατσινίου

ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

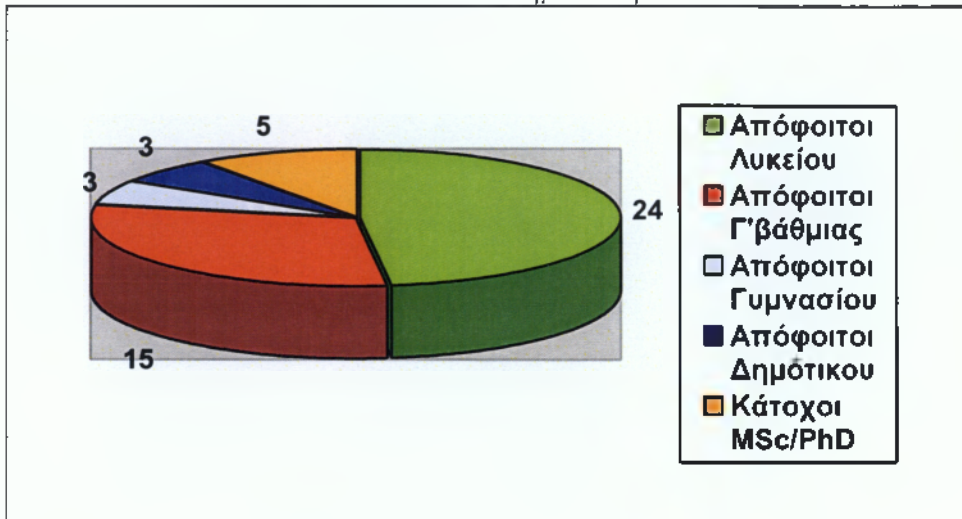
Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι απόφοιτοι λυκείου .

Συγκεκριμένα για τον Δήμο Κορυδαλλού,

- 5 άτομα κάτοχοι MSc/PhD διπλωμάτων,
- 24 άτομα απόφοιτοι Λυκείου,
- 15 άτομα απόφοιτοι Γ' βάθμιας,
- 3 άτομο απόφοιτοι Γυμνασίου,
- 3 άτομο απόφοιτος Δημοτικού,

Τα αντίστοιχα ποσοστά παρουσιάζονται στο γράφημα που ακολουθεί.

Γράφημα 6.6
Εκπαιδευτικό επίπεδο Δήμου Κορυδαλλού

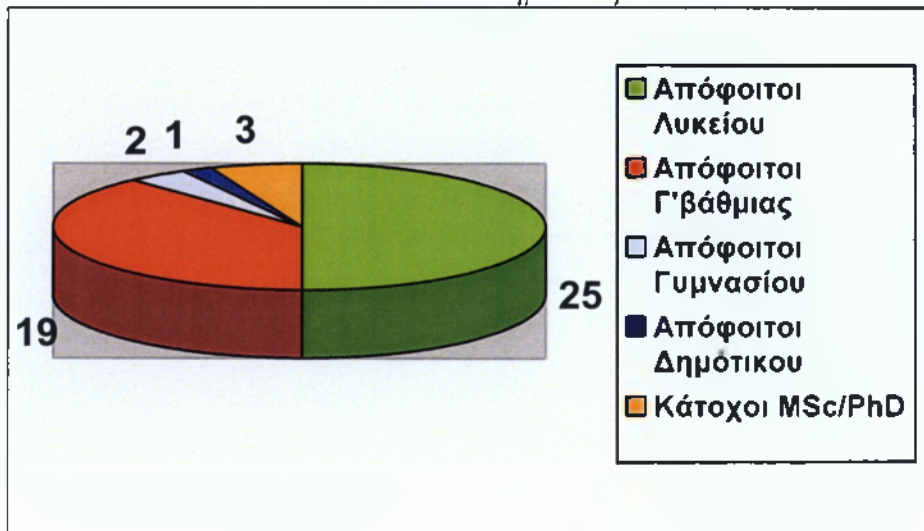

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Συγκεκριμένα για τον Δήμο Κερατσινίου,

- 3 άτομα κάτοχοι MSc/PhD διπλωμάτων,
- 25 άτομα απόφοιτοι Λυκείου,
- 19 άτομα απόφοιτοι Γ' βάρθμιας,
- 2 άτομα απόφοιτοι Γυμνασίου,
- 1 άτομο απόφοιτος Δημοτικού,

Γράφημα 6.7
Εκπαιδευτικό επίπεδο Δήμου Κερατσινίου

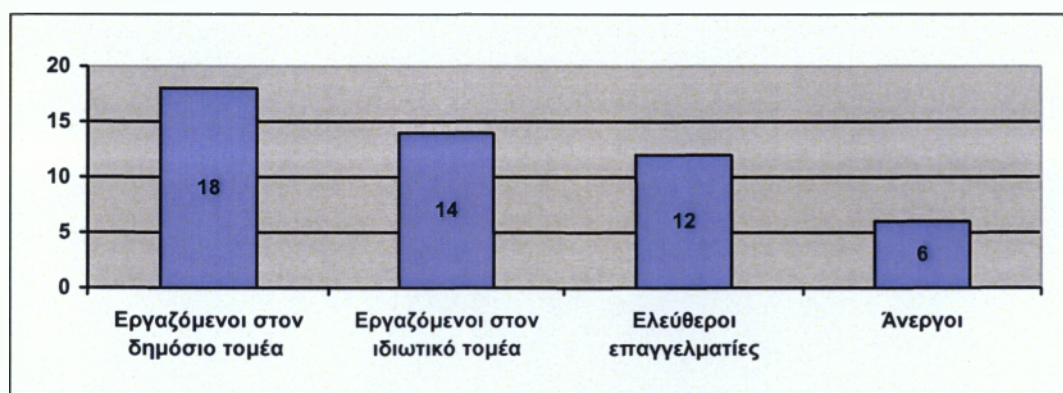
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην πέμπτη ερώτηση καταγράφεται η επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων για τον Δήμο Κορυδαλλού , εκ των οποίων το 36% είναι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα, το 28 % είναι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα, το 24% είναι ελεύθεροι επαγγελματίες και το 12% είναι άνεργοι .

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αριθμητική κατανομή

Γράφημα 6.8

Αριθμητική κατανομή της επαγγελματικής κατάστασης των συμμετεχόντων Κορυδαλλού

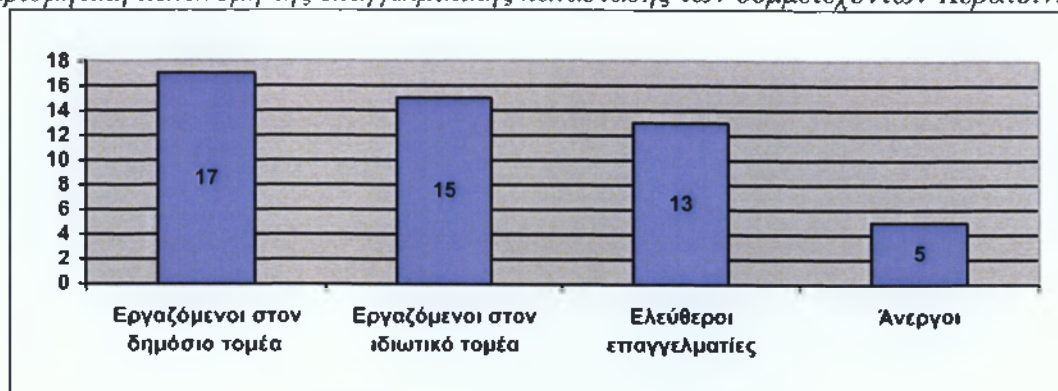

ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Η επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων για τον Δήμο Κερατσινίου, εκ των οποίων το 34% είναι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα, το 30 % είναι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα, το 26% είναι ελεύθεροι επαγγελματίες και το 10% είναι άνεργοι .Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αριθμητική κατανομή

Γράφημα 6.9

Αριθμητική κατανομή της επαγγελματικής κατάστασης των συμμετεχόντων Κερατσινίου

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην έκτη ερώτηση καταγράφεται το ποσοστό των ερωτηθέντων που έχει συμμετάσχει σε πολιτιστικά δρώμενα του Δήμου του. Για τον δήμο Κορυδαλλού το ποσοστό είναι 70% και 60% για τον δήμο Κερατσινίου αντίστοιχα.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η αριθμητική κατανομή για τους δύο δήμους.

Γράφημα 6.10

Ποσοστό συμμετεχόντων στα πολιτιστικά δρώμενα στους δύο δήμους

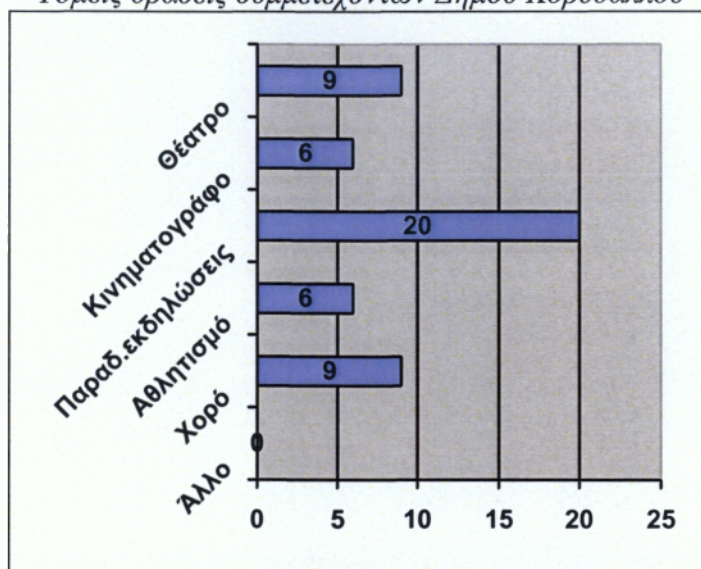

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Η ερώτηση 6.1 αφορά τους τομείς στους οποίους αναπτύσσουν δράσεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό δραστηριοποιείται σε περισσότερους από έναν τομείς. Για τον δήμο Κορυδαλλού, στις παραδοσιακές εκδηλώσεις δραστηριοποιείται το 40%, ακολουθούν το θέατρο και ο χορός με 18% αντίστοιχα, ενώ ένα ποσοστό 12 % δραστηριοποιείται στον αθλητισμό και τον κινηματογράφο.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αριθμητικά δεδομένα που αντιστοιχούν στα παραπάνω ποσοστά.

Γράφημα 6.11
Τομείς δράσεις συμμετεχόντων Δήμου Κορυδαλλού

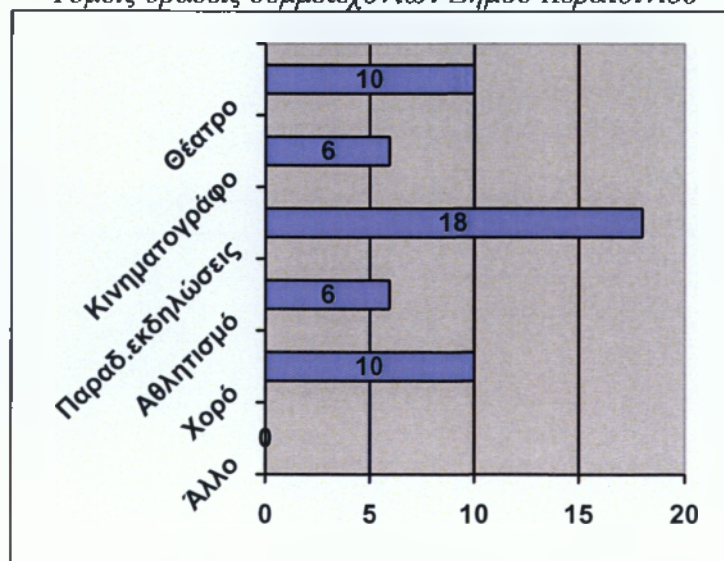

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Για τον δήμο Κερατσινίου, στις παραδοσιακές εκδηλώσεις δραστηριοποιείται το 36%, ακολουθούν το θέατρο και ο χορός με 20% αντίστοιχα, ενώ ένα ποσοστό 12 % δραστηριοποιείται στον αθλητισμό και τον κινηματογράφο.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αριθμητικά δεδομένα που αντιστοιχούν στα παραπάνω ποσοστά.

Γράφημα 6.12
Τομείς δράσεις συμμετεχόντων Δήμου Κερατσινίου

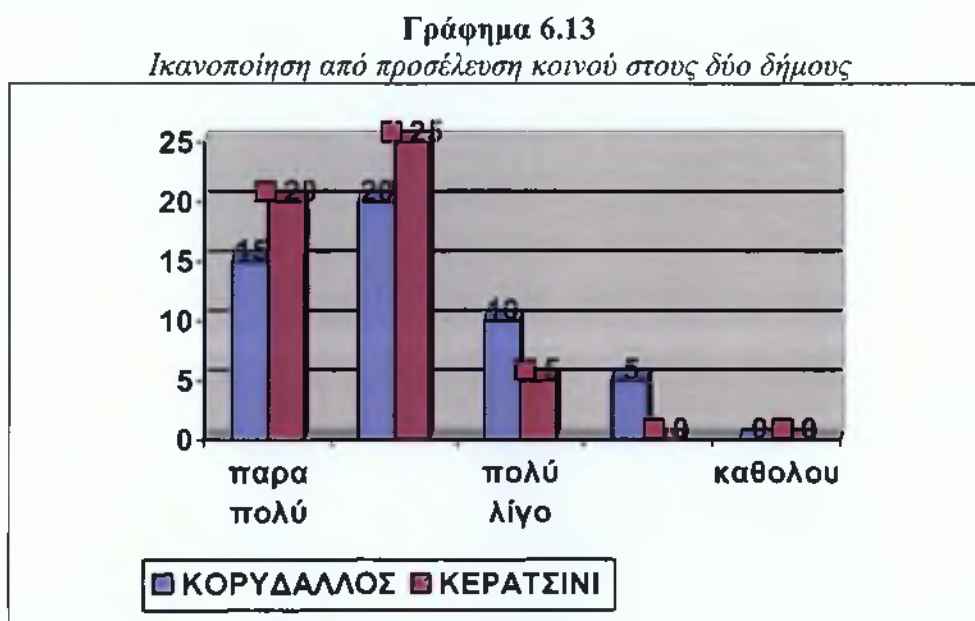
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Η προσέλευση του κόσμου στις εκδηλώσεις που πραγματοποιούν είναι πάρα πολύ ικανοποιητική (Ερώτηση 6.2). Συγκεκριμένα για τον δήμο Κορυδαλλού, το 40% είναι πολύ ικανοποιημένοι και το 30% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι.

Για τον δήμο Κερατσινίου το 50% είναι πολύ ικανοποιημένοι και το 40% είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αντίστοιχα αριθμητικά δεδομένα.

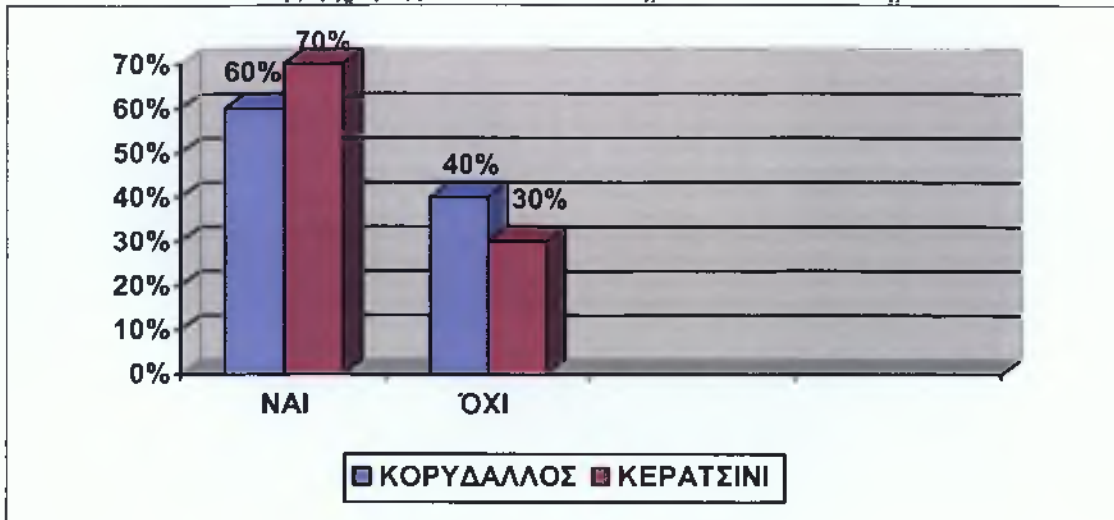
ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην 7 ερώτηση καταγράφεται το αν έχουν παρακολουθήσει πολιτιστικές δράσεις του δήμου τους.

Τα αντίστοιχα ποσοστά για τους δύο δήμους παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα .

Γράφημα 6.14

Επανάληψη χρήσης πολιτιστικών υπηρεσιών των δύο Δήμων

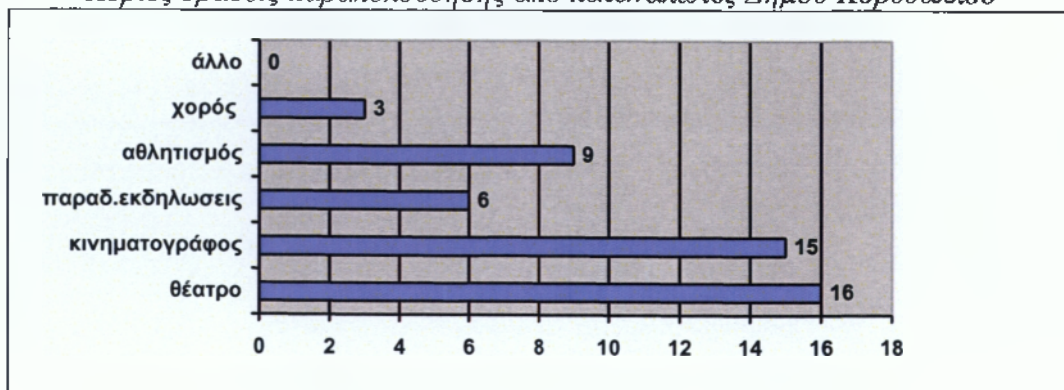
ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην 7.1 ερώτηση αποτυπώνονται οι μορφές πολιτιστικών δράσεων που παρακολουθούν οι πολίτες. Το μεγαλύτερο ποσοστό των πολιτών παρακολουθεί περισσότερες από μια πολιτιστικές δραστηριότητες. Για τον δήμο Κορυδαλλού, το θέατρο καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό προτίμησης με 32%, ακολουθεί ο κινηματογράφος με 30%, ο αθλητισμός με 18%, οι παραδοσιακές εκδηλώσεις με 12% και ο χορός με 8%.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η παραπάνω ποσοστιαία ανάλυση.

Γράφημα 6.15

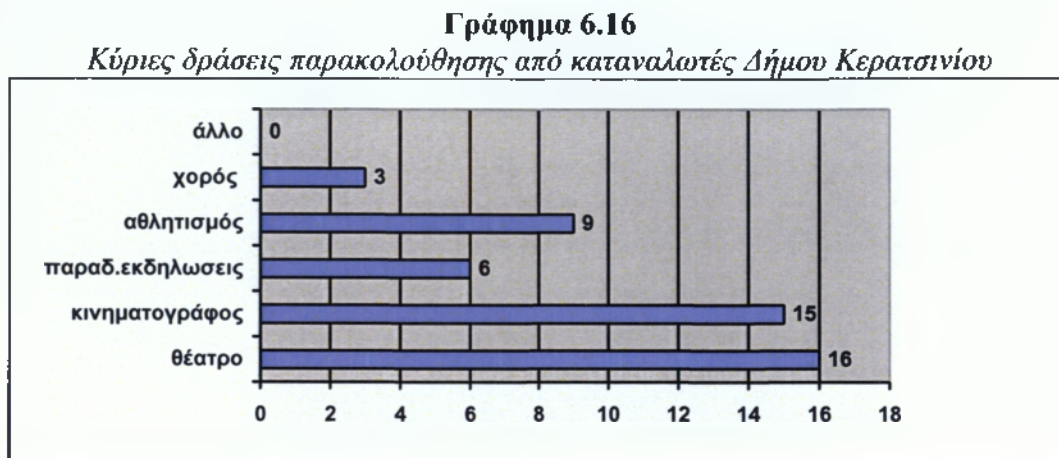
Κύριες δράσεις παρακολούθησης από καταναλωτές Δήμου Κορυδαλλού

ΠΗΓΗ: *Ίδια επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Για τον δήμο Κερατσινίου, το θέατρο καταλαμβάνει το μεγαλύτερο ποσοστό προτίμησης με 34%, ακολουθεί ο κινηματογράφος με 28%, ο αθλητισμός με 18%, οι παραδοσιακές εκδηλώσεις με 12% και ο χορός με 8%.

Στο Γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η παραπάνω ποσοστιαία ανάλυση.

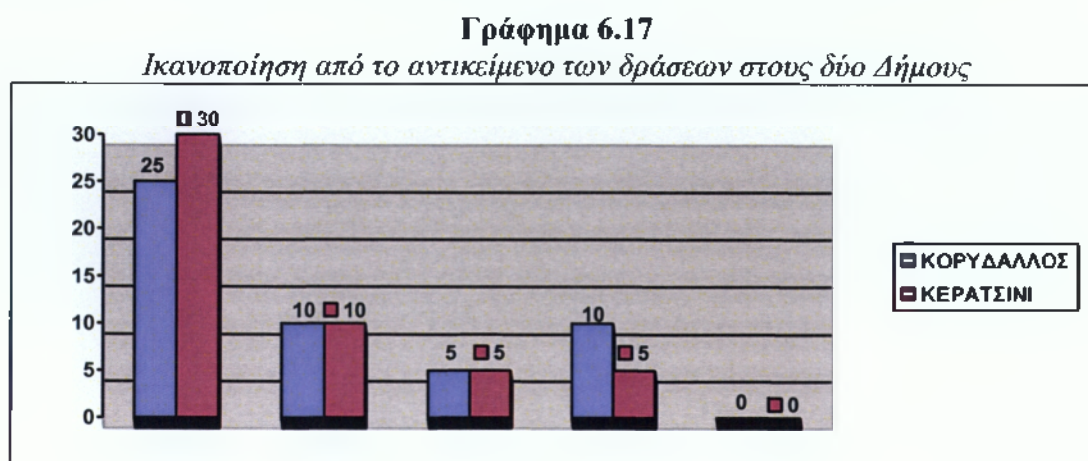

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Το μεγαλύτερο ποσοστό καταναλωτών είναι αρκετά ικανοποιημένο από τις πολιτιστικές δραστηριότητες που παρακολουθεί. Συγκεκριμένα, για τον δήμο Κορυδαλλού από τα 50 άτομα τα 25 είναι πάρα πολύ ικανοποιημένα, τα 10 είναι πολύ ικανοποιημένα, τα 5 πολύ λίγο και τα 10 λίγο.

Για τον δήμο Κερατσινίου από τα 50 άτομα τα 30 είναι πάρα πολύ ικανοποιημένα, τα 10 είναι πολύ ικανοποιημένα, τα 5 πολύ λίγο και τα 5 λίγο.

Τα αντίστοιχα ποσοστά των παραπάνω αριθμητικών δεδομένων για τους δύο δήμους παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα.

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην όγδοη ερώτηση οι ερωτηθέντες καλούνται να απαντήσουν στο αν είναι ευχαριστημένοι με την πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσει ο δήμος τους.

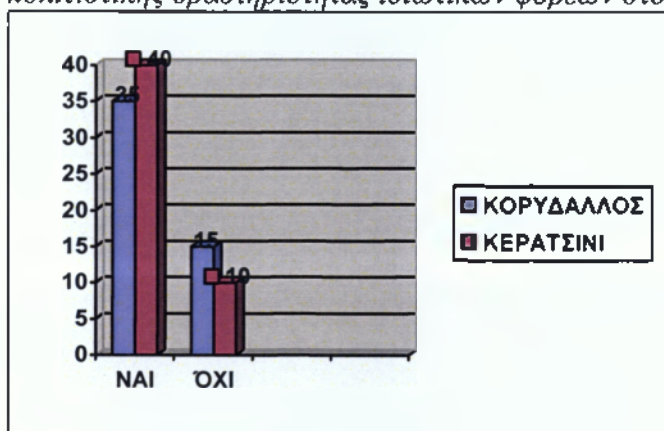
Για τον δήμο Κορυδαλλού το 70% απάντησε ότι ήταν ευχαριστημένοι ενώ το 30% όχι.

Για τον δήμο Κερατσινίου το 80% απάντησε ότι ήταν ευχαριστημένοι, ενώ το 20% όχι.

Τα αντίστοιχα αριθμητικά δεδομένα παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα.

Γράφημα 6.18

Ικανοποίηση πολιτιστικής δραστηριότητας ιδιωτικών φορέων στους δύο δήμους

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων που απάντησαν ότι δεν είναι ευχαριστημένοι με την πολιτιστική δραστηριότητα που αναπτύσσουν οι φορείς προτείνουν να εστιάσουν και να βελτιωθούν στους εξής τομείς (Ερώτηση 9).

Συγκεκριμένα, για τον δήμο Κορυδαλλού:

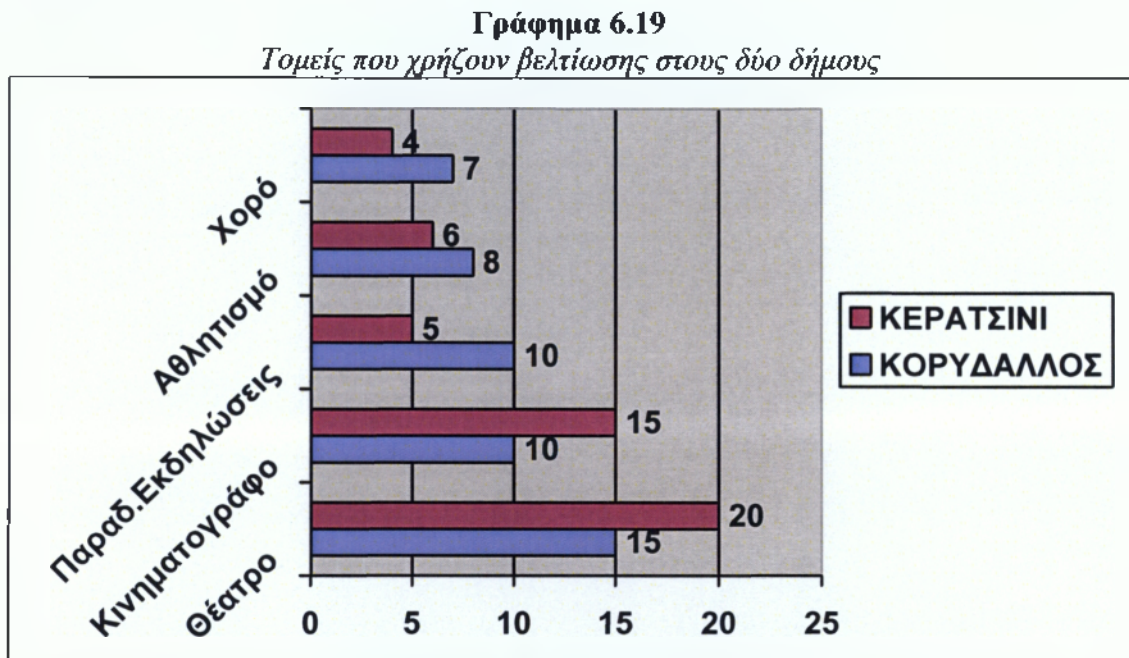
- 15 άτομα προτείνουν το θέατρο,
- 10 άτομα προτείνουν τις παραδ. εκδηλώσεις,
- 8 άτομα προτείνουν τον αθλητισμό
- 10 άτομα προτείνουν τον κινηματογράφο
- 7 άτομα προτείνουν τον χορό.

Για τον δήμο Κερατσινίου:

- 20 άτομα προτείνουν το θέατρο,
- 15 άτομα προτείνουν τις παραδ. εκδηλώσεις,
- 5 άτομα προτείνουν τον αθλητισμό
- 6 άτομα προτείνουν τον κινηματογράφο

- 4 άτομα προτείνουν τον χορό

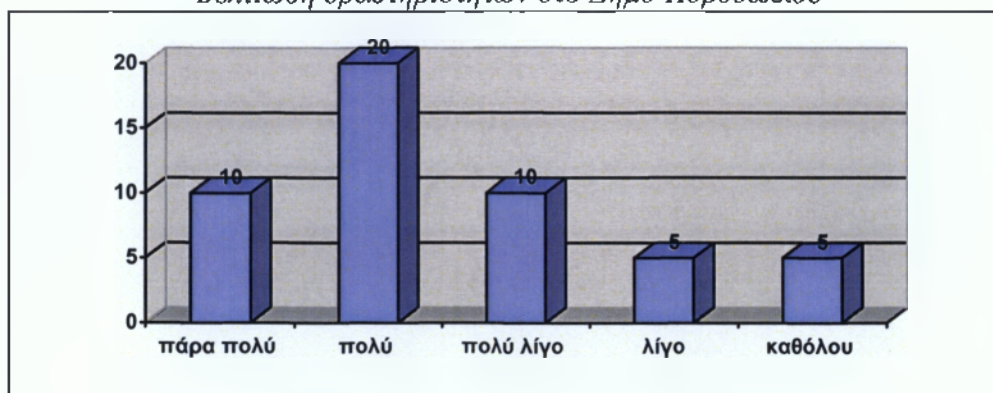
Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζεται η ποσοστιαία κατανομή των παραπάνω αριθμητικών δεδομένων.

Στην δέκατη ερώτηση οι ερωτηθέντες καλούνται να απαντήσουν πόσο πιστεύουν πως έχει βελτιωθεί τα τελευταία χρόνια η δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τον πολιτισμό στον δήμο τους.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αριθμητικά δεδομένα για τον δήμο Κορυδαλλού.

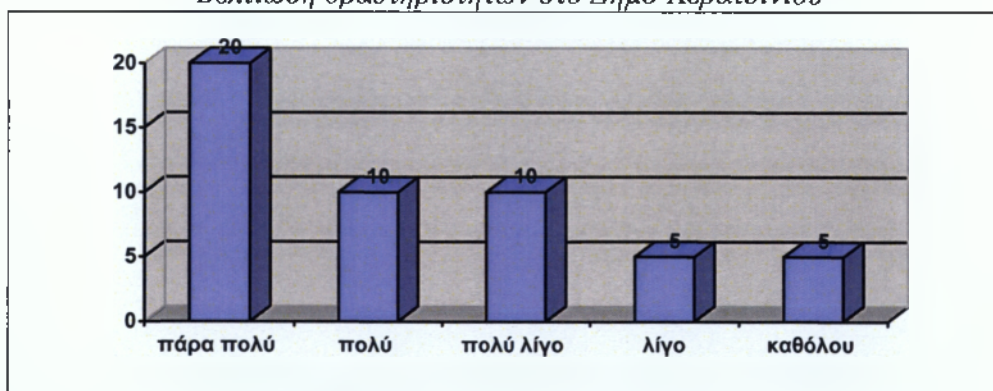
Γράφημα 6.20
Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κορυδαλλού

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αντίστοιχα ποσοστά για τον Δήμο Κερατσινίου:

Γράφημα 6.21
Βελτίωση δραστηριοτήτων στο Δήμο Κερατσινίου

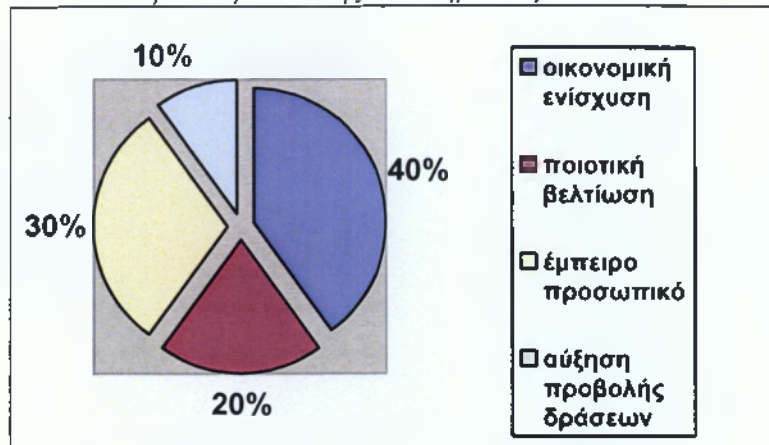

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Στην ενδέκατη ερώτηση οι ερωτηθέντες προτείνουν με ποιούς τρόπους μπορεί η τοπική αυτοδιοίκηση να βελτιώσει την πολιτιστική της δράση. Για τον δήμο Κορυδαλλού το 40% απάντησε η οικονομική ενίσχυση, το 20% η ποιοτική βελτίωση εκδηλώσεων , το 30% η στελέχωση από έμπειρο προσωπικό και το 10% η αύξηση της προβολής των δράσεων.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αριθμητικά δεδομένα για τον δήμο Κορυδαλλού.

Γράφημα 6.22
Τρόποι βελτίωσης στο Δήμο Κορυδαλλού

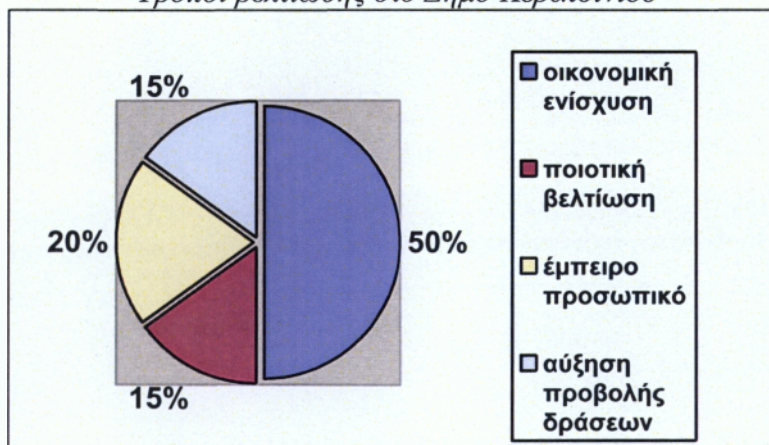

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

Για τον δήμο Κερατσινίου το 50% απάντησε η οικονομική ενίσχυση, το 15% η ποιοτική βελτίωση εκδηλώσεων , το 20% η στελέχωση από έμπειρο προσωπικό και το 15% η αύξηση της προβολής των δράσεων.

Στο γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα αριθμητικά δεδομένα για τον δήμο Κερατσινίου.

Γράφημα 6.23
Τρόποι βελτίωσης στο Δήμο Κερατσινίου

ΠΗΓΗ: *Ιδία επεξεργασία στοιχείων έρευνας*

6.3. Συμπεράσματα της έρευνας

Σε γενικές γραμμές η πολιτιστική δραστηριότητα των δημοτών των δύο δήμων καθώς και των ίδιων των Δήμων κρίνεται ικανοποιητική καθώς:

- Παραπάνω από τους μισούς ασχολούνται με τα πολιτιστικά δρώμενα του δήμου τους. Δηλαδή το 70% των πολιτών του Κορυδαλλού και το 65% των πολιτών του Κερατσινίου.
- Οι πολίτες και των δυο Δήμων δραστηριοποιούνται σε περισσότερα από ένα αντικείμενα πολιτιστικής δράσης.
- Και στους δύο Δήμους οι περισσότεροι πολίτες τους δραστηριοποιούνται στις παραδοσιακές εκδηλώσεις (40% στον Κορυδαλλό και το 36% στο Κερατσίνι) και ακολουθούν το θέατρο και ο χορός.
- Η προσέλευση του κόσμου κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητική καθώς για τον Κορυδαλλό το 40% δήλωσαν πολύ ικανοποιημένοι και το 30% πάρα πολύ ικανοποιημένοι. Αντίστοιχα στο Κερατσίνι το 50% δήλωσαν ικανοποιημένοι και το 40% πάρα πολύ ικανοποιημένοι.
- Οι πολίτες των δύο δήμων προτιμούν να παρακολουθούν περισσότερο θέατρο. Το 32% στο Δήμο Κορυδαλλού και το 34% στο Δήμο Κερατσινίου. Στη προτίμηση των πολιτών ακολουθούν ο κινηματογράφος και ο αθλητισμός.

Από την έρευνα προκύπτει ότι κρίνεται θετικά η δραστηριότητα των ιδιωτικών φορέων κατά 70% στο Δήμο Κορυδαλλού και κατά 80% στο Δήμο Κερατσινίου. Ωστόσο, υπάρχουν άνθρωποι που διακρίνουν ελλείψεις και προτείνουν παρεμβάσεις. Στο Δήμο Κορυδαλλού υποστηρίζει ότι χρειάζονται παρεμβάσεις στο θέατρο 30% και ακολουθούν οι παραδοσιακές εκδηλώσεις και ο κινηματογράφος 10% έκαστος. Στο Κερατσίνι το 40% των συμμετεχόντων υποστηρίζει ότι το θέατρο χρειάζεται παρεμβάσεις και ακολουθούν οι παραδοσιακές εκδηλώσεις κατά 30% και ο κινηματογράφος 12%.

Και στους δύο Δήμους πάνω από τους μισούς ερωτηθέντες υποστήριξαν ότι η δραστηριότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει βελτιωθεί σημαντικά και έχει βοηθήσει στην προώθηση του πολιτισμού του Δήμου τους.

Τέλος οι συμμετέχοντες για τη βελτίωση της πολιτιστικής δράσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προτείνουν κατά 40% οικονομική ενίσχυση και κατά 30% περισσότερη στελέχωση από έμπειρο προσωπικό για το Δήμο Κορυδαλλού. Αντίστοιχα, οι συμμετέχοντες στο Δήμο Κερατσινίου προτείνουν κατά 50% οικονομική ενίσχυση και κατά 20% τη στελέχωση από έμπειρο προσωπικό για τη βελτίωση της πολιτιστικής δράσης του Δήμου τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

7.1. Γενικά συμπεράσματα

Από την ανάλυση των προηγούμενων κεφαλαίων γίνεται εύκολα αντιληπτό το πολιτιστικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι δύο Δήμοι. Τόσο ο Δήμος Κορυδαλλού όσο και ο Δήμος Κερατσινίου εκμεταλλεύονται τον πολιτιστικό πλούτο τους διοργανώνοντας διάφορες πολιτισμικές εκδηλώσεις προσφέροντας όχι μόνο διασκέδαση αλλά και ενημέρωση.

Ο πολιτισμός και των δύο δήμων διαθέτει πολλά κοινά στοιχεία. Και οι δύο Δήμοι σε συνεργασία με τα Νομικά Πρόσωπα αλλά και με τους Συλλόγους οργανώνουν διάφορες εκδηλώσεις που αναδεικνύουν την πολιτιστική κληρονομιά των Δήμων και αποτελούν τον πόλο έλξης των κατοίκων του αλλά και των κατοίκων των γύρω δήμων.

Έτσι δίδοντας έμφαση στην ενδυνάμωση των πολιτιστικών δρώμενων οργανώνουν κάθε χρόνο σημαντικές εκδηλώσεις. Στον Κορυδαλλό διοργανώνεται η ετήσια γιορτή των Πολιούχων Παμμεγίστων Ταξιαρχών, ο Πολιτιστικός Σεπτέμβρης, η Γιορτή Βιβλίου και Εορταστικές Εκδηλώσεις (Χριστούγεννα, Απόκριες-Κούλουμα, Μουσικός Παράδεισος, Διαδημοτικό Φεστιβάλ Θεάτρου). Αντίστοιχα στο Κερατσίνι διοργανώνεται η ετήσια γιορτή του Πολιούχου Αγ. Γεωργίου, τα Καραϊσκάκεια, το Φεστιβάλ Νεολαίας, το Καλλιτεχνόγραμμα, ο Πολιτιστικός Σεπτέμβρης καθώς και εορταστικές εκδηλώσεις (Χριστούγεννα, Καρναβάλι-Κούλουμα).

7.1.1. Κερατσίνι

Στη παρουσίαση των συμπερασμάτων μας βοηθάει η ανάλυση SWOT που αποτελεί ακρωνύμιο των λέξεων Strengths (Δυνατότητες), Weaknesses (Αδυναμίες), Opportunities (Απειλές) Threats (Ευκαιρίες) και δίνει την συνοπτική εικόνα του περιβάλλοντος σε συνάρτηση με τα χαρακτηριστικά της οργάνωσης.

Διαστάσεις

- Δυνατότητες οργάνωσης
- Αδυναμίες οργάνωσης
- Ευκαιρίες από το περιβάλλον
- Απειλές από το περιβάλλον.

Παρουσίαση Δυνατοτήτων

- Ανεκμετάλλευτες πολιτιστικές υποδομές (βιομηχανική ιστορία και μνημεία, πολιτισμός προσφύγων, θάλασσα)
- Σημαντικό έργο στον τομέα της παραγωγής πολιτισμού

Παρουσίαση Αδυναμιών

- Ανεπάρκεια υποδομών (υπαίθριο θέατρο μεγάλης χωρητικότητας, πολυχώροι πολιτισμού, συνεδριακό κέντρο)
- Έλλειψη επιμόρφωσης προσωπικού σε ζητήματα πολιτιστικής διαχείρισης
- Έλλειψη δεδομένων για πολιτιστικό προφίλ δημοτών
- Αδυναμίες στην προβολή του έργου στον τομέα του πολιτισμού και στην εξεύρεση χορηγών
- Αδυναμία στη διαχείριση ευρωπαϊκών προγραμμάτων

Παρουσίαση Ευκαιριών

- Ανάπτυξη πολιτιστικής δραστηριότητας
- Αναζωογόνηση πόλης μέσω πολιτισμού
- Οικονομικά οφέλη μέσω του πολιτισμού
- Ενίσχυση δράσης κρατών – μελών για προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς
- Προώθηση διακρατικής συνεργασίας στον τομέα του πολιτισμού

- Αναγνώριση πολιτισμικής ισοτιμίας κρατών – μελών
- Ευκαιρίες που παρέχονται από τον πολιτιστικό τουρισμό
- Διευρυμένη συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή
- Ευκαιρίες για αυξημένη ζήτηση και προσφορά μέσω της παγκοσμιοποίησης

Παρουσίαση Απειλών

- Τροποποίηση δημοτικών επιχειρήσεων
- Η οικονομική κρίση της χώρας μας
- Η αργή απορρόφηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων
- Ανταγωνισμός από άλλες περιοχές του λεκανοπεδίου για την προσέλκυση δραστηριοτήτων

7.1.2. Κορυδαλλός

Η αναλυτική μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης και η αξιολόγηση της περιοχής του Δήμου Κορυδαλλού επιτρέπει την συνολική διεξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με τις δυνάμεις, τις αδυναμίες, τις ευκαιρίες και τις απειλές στον τομέα του πολιτισμού. (SWOT Analysis)

Παρουσίαση Πλεονεκτημάτων

- Ύπαρξη ισχυρού κέντρου λιανικού εμπορίου και κέντρου ψυχαγωγίας-αναψυχής τα οποία λειτουργούν ως πόλος έλξης για τους κατοίκους όμορων δήμων.
- Ικανοποιητικός αριθμός υποδομών κοινωνικής φροντίδας
- Η συγκέντρωση πληθυσμού με υψηλότερα εισοδήματα και μορφωτικό επίπεδο σε σχέση με τους όμορους δήμους.
- Η δημιουργία του κέντρου αναψυχής στη περιοχή του Ρέντη προσφέρει ευκαιρίες ανάπτυξης στις άμεσα γειτνιάζουσες περιοχές (απασχόληση και ψυχαγωγία)

- Το υψηλό ποσοστό νεανικού πληθυσμού συγκριτικά με τα δεδομένα της περιφέρειας Αττικής
- Δράσεις πολιτιστικής δραστηριότητας στην περιοχή τόσο από φορείς της τοπικής κοινωνίας όσο από φορείς του Δήμου (ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει πέρα όλων των άλλων να αποδοθεί στην πρόσφατη επαναλειτουργία του ανακαινισμένου Σινέ Παράδεισος αλλά και στις δράσεις που υλοποιούνται μέσω ΔΕΠΑΠΕΚ και Πνευματικού Κέντρου).

Παρουσίαση Αδυναμιών

- Υψηλότερα ποσοστά σε σχέση με την περιφέρεια ομάδων με ειδικά προβλήματα όπως το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο.
- Ανισοκατανομή των κοινωνικών υποδομών στις πολεοδομικές ενότητες του Δήμου, με κεντρικό πρόβλημα τη συγκέντρωση των σχολείων και δομών βρεφονηπιακών σταθμών σε συγκεκριμένη χωρική ενότητα.
- Οι υφιστάμενες πολιτικές για νέους δεν είναι επαρκείς σε σύγκριση με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν.
- Ανυπαρξία ενός προωθητικού πόλου ανάπτυξης όσον αφορά τον πολιτισμό.
- Η ύπαρξη των φυλακών υποβαθμίζει την εικόνα του Κορυδαλλού με άμεσες επιπτώσεις στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του Δήμου.
- Η περιοχή του Σχιστού παρουσιάζει φαινόμενα κοινωνικής και οικονομικής υποβάθμισης.
- Ανεπάρκεια αθλητικών υποδομών κι οργανωμένων χώρων άθλησης και δομών διαχείρισης ελεύθερου χρόνου.
- Χαμηλό ποσοστό ενεργοποίησης της κοινωνίας των πολιτών.

Παρουσίαση Ευκαιριών

- Ο Κορυδαλλός μπορεί να χρησιμοποιήσει ανεκμετάλλευτες περιοχές με σκοπό την πολιτιστική και κοινωνική ανάπτυξή του ενώ οι όμοροι Δήμοι (Νίκαιας και Αιγάλεω) έχουν εξαντλήσει ελλειμματικά τα χωρικά και λειτουργικά τους αποθέματα.

- Η οργανωμένη ανάπτυξη του Πολεοδομικού Κέντρου στην κεντρική περιοχή του Δήμου μετά την απελευθέρωση των χώρων του σωφρονιστικού ιδρύματος, που προσφέρει δυνατότητες λόγω του ελεύθερου αδόμητου χώρου στη βάση ειδικού προγράμματος και σχεδιασμού αξιοποίησής του. Η σταδιακή απομάκρυνση των φυλακών, με πρώτη αυτή του γυναικείου τμήματος που ολοκληρώθηκε, δημιουργεί νέους ελεύθερους χώρους στο κέντρο της πόλης που μπορούν να αξιοποιηθούν προς την κατεύθυνση ανάπτυξης καινοτόμων οικονομικών, πολιτιστικών, και κοινωνικών υποδομών και δραστηριοτήτων.
- Οι νέες ευκαιρίες που προσδίδουν οι νέες τεχνολογίες και η δυναμική διεύθυνση που καταγράφεται στη χρήση τους από τον τοπικό πληθυσμό.
- Η βελτίωση που καταγράφεται αναφορικά με το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού του Δήμου δημιουργεί νέες προοπτικές.
- Η δημιουργία ενός πολυπολιτισμικού περιβάλλοντος από την ενσωμάτωση των οικονομικών μεταναστών στα κοινωνικά δρώμενα της πόλης.
- Η λειτουργική και οργανωμένη τακτοποίηση και υλοποίηση των εδαφών του ορεινού όγκου του Αιγάλεω υπό το καθεστώς της υφιστάμενης θεσμικής του θεώρησης ως υπερτοπικός πόλος πολιτιστικών και αθλητικών λειτουργιών και δραστηριοτήτων αναψυχής και σύμπλεγμα ελεύθερων κοινόχρηστων χώρων πράσινου.
- Οι δυνατότητες από μελλοντική ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών
- Η ένταξη της περιοχής του Σχιστού στο πολεοδομικό σχέδιο δημιουργεί προοπτικές για ανάπτυξη εναλλακτικών δραστηριοτήτων ψυχαγωγίας και αύξηση του περιεστωτικού πρασίνου.
- Η κατασκευή του αθλητικού κέντρου στη περιοχή των λατομείων αναμένεται να δώσει μεγάλη ώθηση στο μαζικό αθλητισμό και γενικότερα στις αθλητικές δραστηριότητες και παράλληλα να συμβάλει στην οικονομική αναβάθμιση της γύρω περιοχής
- Η προοπτική ένταξης του μετρό της γραμμής Χαϊδάρι –Πειραιά στο 4ο ΚΠΣ θα συνδέσει τον Κορυδαλλό με ολόκληρη τη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας και των προαστίων της.

- Οι νέες προοπτικές αναφορικά με τη Δημοτική Επιχειρηματικότητα όπως αυτές διαμορφώνονται μετά από τη μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας που διεξάγεται αυτή την περίοδο προκειμένου να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες επιχειρηματικές δομές του Δήμου και όπου αυτό κριθεί αναγκαίο να αναθεωρηθούν.
- Ο χαρακτηρισμός του όρους Αιγάλεω σύμφωνα με τις τελευταίες εξαγγελίες ως εθνικού δρυμού.

Παρουσίαση Απειλών

- Αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης αναφορικά με το επίπεδο δεξιοτήτων, η οποία προκύπτει από το βελτιωμένο επίπεδο εκπαίδευσης των νέων σε σχέση με το είδος της οικονομικής δραστηριότητας της περιοχής.
- Η σημαντική αυξητική τάση των διαζυγίων, του δείκτη της ανεργίας, των μονομελών νοικοκυριών αλλά και των οικονομικών μεταναστών απειλεί την κοινωνική συνοχή του Δήμου ενώ παράλληλα δημιουργεί νέες ανάγκες κοινωνικών υποδομών.
- Στις υπό πολεοδότηση περιοχές καθώς και στις σχεδιαζόμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις της περιοχής ενέχει ο κίνδυνος να μην ακολουθηθούν οι αρχές της ήπιας ανάπτυξης που σέβονται το περιβάλλον και τις ανάγκες των κατοίκων του Δήμου.⁵⁸

7.2. Προτάσεις

Παρακάτω παρατίθενται προτάσεις για την καλύτερη προβολή και λειτουργία της πολιτιστικής δραστηριότητας των δύο Δήμων.

Και στους δύο Δήμους πρέπει να γίνουν έργα ανάπλασης και αναβάθμισης των σπουδαιότερων μνημείων τους καθώς και των θεάτρων και κινηματογράφων για τη

---

⁵⁸ Η ανάλυση SWOT είναι ίδια επεξεργασία των στοιχείων των Επ. Σχεδίων των δύο δήμων.

βελτίωση της εικόνας των Δήμων βοηθώντας στην αύξηση της επισκεψιμότητας και τουρισμού με τελικό αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων των Δήμων.

Στο Δήμο Κερατσινίου προτείνεται η εκμετάλλευση των πολιτιστικών κοιτασμάτων. Στο δήμο κατοικούν πολλοί πρόσφυγες που διαθέτουν πλούσιο πολιτισμό με διαφορετική κουλτούρα. Αν ο δήμος εκμεταλλευτεί σωστά τον πολιτισμό αυτό θα έχει θετικά αποτελέσματα και για τον ίδιο το δήμο αλλά και για τους κατοίκους-πρόσφυγες. Για τους πρόσφυγες γιατί θα μπορέσουν να διατηρήσουν τον πολιτισμό τους και να τον μεταβιβάσουν στα παιδιά τους και ο Δήμος διότι θα ενισχύσει το πολιτιστικό του προφίλ και σημαντική αύξηση των εσόδων του.

Ακόμα ο Δήμος Κερατσινίου μπορεί να στηριχθεί και στη θάλασσα που έχει και τον περιβάλλει. Με αυτό θα έχει ανάπτυξη του τουρισμού που θα αποφέρει έσοδα στο δήμο αλλά και στα καταστήματα που βρίσκονται εντός των συνόρων του.

Τέλος ο Δήμος Κερατσινίου πρέπει να φροντίσει για την αρτιότερη και αποτελεσματικότερη επιμόρφωση των υπαλλήλων του δήμου που ασχολούνται με θέματα για τον πολιτισμό, ώστε να μπορούν να βρίσκουν χορηγούς και νέες ιδέες για την καλύτερη δημιουργία εκδηλώσεων.

Αντίθετα στο Δήμο Κορυδαλλού υπάρχει ένα από τα καλύτερα κέντρα λιανικού εμπορίου στα προάστια του Πειραιά. Ακόμα υπάρχει και ένα μεγάλο κέντρο ψυχαγωγίας και αναψυχής που έλκει πολύ κόσμο και από τους γύρω δήμους. Η σωστή εκμετάλλευση των δύο παραπάνω μπορεί να ενισχύσει το πολιτιστικό προφίλ του δήμου τόσο ως προς τους όμορους δήμους καθώς και ως προς τους πολίτες του. Σε αυτό το τομέα μπορούν να βοηθήσουν η επαναλειτουργία του ανακαινισμένου ΣΙΝΕ Παράδεισος καθώς και η βελτίωση των δράσεων που κάνουν η ΔΕΕΠΑΠΕΚ και το πνευματικό κέντρο ενισχύοντας την επισκεψιμότητα και το ενδιαφέρον των πολιτών.

Παρόλο που ο Δήμος Κορυδαλλού διαθέτει πολλούς χώρους άθλησης και γήπεδα για τις ομάδες, δεν υπάρχουν χώροι για όσους επιθυμούν στον ελεύθερο χρόνο τους να ασχοληθούν με την άσκηση και την άθληση. Καλό θα ήταν οι ανεκμετάλλευτες περιοχές που διαθέτει ο δήμος να γίνουν χώροι ελεύθερης άσκησης που θα βελτιώσουν την κοινωνική και αθλητική ανάπτυξη του τόπου. Με αυτή την κίνηση ο Δήμος Κορυδαλλού θα βοηθήσει και όμορους δήμους που τα χωρικά τους αποθέματα

δεν επαρκούν. Χώροι διαθέσιμοι υπάρχουν τόσο στην περιοχή του Σχιστού όσο και στην περιοχή των λατομείων.

Τέλος σύμφωνα με τις τελευταίες εξαγγελίες το όρος Αιγάλεω έχει χαρακτηριστεί ως εθνικός δρυμός. Με τη σωστή διαχείριση και φροντίδα του όρους θα αυξησει κατά πολύ την επισκεψιμότητα στο δήμο αλλά και στην ανάπτυξη εναλλακτικής ψυχαγωγίας και αύξηση των χώρων πρασίνου σε ένα δήμο που τον έχει τόσο ανάγκη.

Όλες οι παραπάνω δράσεις θα συμβάλλουν

- στη βελτίωση της πολιτιστικής εικόνας των δύο Δήμων
- στην αρτιότερη και αποδοτικότερη λειτουργία των φορέων που εμπλέκονται με την πολιτισμική δραστηριότητα
- στη προσέλκυση νέων πηγών εσόδων που θα ενισχύσουν τους φορείς και την τοπική κοινωνία γενικότερα
- στην ικανοποίηση της λαϊκής επιθυμίας των παρεχόμενων πολιτιστικών υπηρεσιών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. ΦΥΛΟ:

Ανδρας

Γυναίκα

2. ΗΛΙΚΙΑ:

<20

21-30

31-40

41-50

51+

3. ΟΙΚΟΓ/ΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

Έγγαμος

Άγαμος

Διαζευγμένος/Χήρος

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

Απόφ/τος Δημοτικού

Απόφ/τος Γυμνασίου

Απόφ/τος Λυκείου

Απόφ/τος Γ' βάθμιας

Κάτοχος MSc/PhD

5. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ:

Εργαζόμενος στο δημόσιο τομέα

Εργαζόμενος στον ιδιωτικό τομέα

Ως ελεύθερος επαγγελματίας

Άνεργος

6. ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΕΙ ΜΕΡΟΣ ΣΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

6.1 ΑΝ ΝΑΙ, ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ;

Θέατρο Κινηματογράφο Παραδ. εκδηλώσεις
Αθλητισμό Χορό Άλλο

6.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΗΤΑΝ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ;

Πάρα πολύ Πολύ Πολύ λίγο

Λίγο Καθόλου

7. ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;

ΝΑΙ ΟΧΙ

7.1 ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΕΧΕΤΕ ΠΑΡΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙ;

Θέατρο Κινηματογράφο Παραδ. εκδηλώσεις
Αθλητισμό Χορό Άλλο

7.2 ΠΟΣΟ ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ ΕΙΣΑΣΤΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΣΑΣ;

Πάρα πολύ Πολύ Πολύ λίγο

Λίγο Καθόλου

8. Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΑΙΖΕΙ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟ ΡΟΛΟ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΣΑΣ;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

9. ΣΕ ΠΟΙΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥΣ;

Θέατρο

Κινηματογράφο

Παραδ. εκδηλώσεις

Αθλητισμό

Χορό

Άλλο

10. ΠΟΣΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΒΕΛΤΙΩΘΕΙ ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ Η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΣΑΣ;

Πάρα πολύ

Πολύ

Πολύ λίγο

Λίγο

Καθόλου

11. ΜΕ ΠΟΙΟ ΤΡΟΠΟ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΜΠΟΡΕΙ Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΝΑ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΡΑΣΗ;

Οικονομική ενίσχυση

Ποιοτική βελτίωση εκδηλώσεων

Στελέχωση από έμπειρο προσωπικό

Αύξηση της προβολής των δράσεων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Λούρη – Δενδρινού Ε. «Ο Πολιτισμός στη Στρατηγική της Λισαβόνας», 2007

Κόνσολα Ντόρα «Πολιτιστική Δραστηριότητα Και Κρατική Πολιτική Στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1990.

Council of Europe ERI Carts “Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 8th Edition 2006

Δελτίο Αξιολόγησης Ex Ante Επιχειρησιακού Προγράμματος «Πολιτισμός 2000-2006»

Μπιτσάνη Ευγενία «Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη».

Μαρία Ψαρρού «Στρατηγική πολιτισμού Δήμου Κερατσινίου»

Λουκάς Δ., Κλαδιά Μ. & Μπελεζός Δ. «Κερατσίνι: Όψεις της Πολιτικής και Δημοτικής Ιστορίας του Δήμου Κερατσινίου», Εκδόσεις Αλέξανδρος, 2004

ΓΠΣ Δήμου Κερατσινίου (Α' Φάση)

Επιχειρ. Σχέδιο Δήμου Κορυδαλλού 2008-2010

Επιχειρησιακό σχέδιο Δήμου Κερατσινίου

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.Wikipedia.org.

www.akounadeis.com

www.culturapolicies.net

<http://circa.europa.eu>

http://www.europa.eu/pol/cult/index_el.htm

http://www.europarl.europa.eu/factsheets/4_17_0_el.htm

http://ec.europa.eu/culture/eac/culture2007/cult_en.html

http://ec.europa.eu/culture/eac/how_particip2007/conditions/cult_heritage_en.html

http://eacea.ec.europa.eu/citizenship/index_en.htm

www.scribd.com

www.immenseblue.gr

www.aixmi-news.gr

<http://festivalmania.wordpress.com/2009/09/22>

<http://www.ypepth.gr>